

EKONOMİK YORUMLAR

9

AYLIK DERGI
YIL: 38
EYLÜL 2001
•
2.500.000 LIRA

EKONOMİK PROGRAM ÜZERİNE TARTIŞMA

KATILANLAR

Nesrin NAS
Ege CANSEN
Hasan ERSEL

- 2000 YILINDA BANKALAR, MEVDUAT VE KREDİLER
- İSTANBUL MENKUL KIYMETLER BORSASI'NDA DEĞİŞEN BİRŞEY YOK

BANKA – MALİ VE EKONOMİK YORUMLAR

(e-mail: ekonomikyorumlar@hotmail.com)

EYLÜL 2001 • YIL: 38 • SAYI: 9 • 2.500 000 LİRA (KDV DAHİL)

Ekonomik Mali Yayınlar San. ve Tic. A.Ş. Adına İmtiyaz Sahibi ADNAN NAS Yazı İşleri Müdürü DR. ÖZTİN AKGÜÇ Danışma Kurulu Başkanı ALİ İHSAN KARACAN Danışma Kurulu	BU SAYIDA
Prof. Dr. Asaf Savaş Akal • Dr. Öztin Akgüç • Prof. Dr. Erdoğan Alkin • Tevfik Altınok • Yılmaz Argüden • Prof. Dr. Mustafa A. Aysan • Uğur Bayar • Afa Boran • Prof. Dr. Ünal Bozkurt • Yavuz Canevi • Ege Cansen • Dr. Doğan Cansızlar • Bulend Çorapçı • Ahmet Demirel • Zeki Döşlüoğlu • Necdet Durakbaşı • A. Aydın Dündar • Dr. A. Mahlı Eğilmez • Gazi Erçel • Zeynel Abidin Erdem • Meral Gezgin Eriş • Prof. Dr. Cumhur Ferman • Prof. Dr. Atilla Gönenli • Zeki Gündüz • Doç. Dr. Seyfettin Gürsel • M. Akif Hamzaçebi • Prof. Dr. Zeyyat Hatiboğlu • Avni Hedili • Erhan İşil • Prof. Dr. Halûk A. Kabaalioğlu • Adnan Başer Kafaçoğlu • Ali İhsan Karacan • Kemal Kurdaş • Korhan Kurdoğlu • Mehmet Kutman • Prof. Dr. Orhan Morgil • Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu • Adnan Nas • Ergin Neng • Sezai Onaral • Prof. Dr. Suat Oktar • Prof. Dr. İsmail Özasan • Tuncay Özilhan • Ersin Özince • Ertuğrul İhsan Özol • Prof. Dr. Merih Paya • Mehmet Faruk Sabuncu • Prof. Dr. Hülya Talu • Prof. Dr. Mehmet Şükrü Tekbaş • Dr. Turgut Telman • Yaman Törüner • Cihan Turper • Prof. Dr. T.Güngör Uras	Okurlara Mektup 3
Yazı Kurulu Dr. Öztin Akgüç • Doç. Dr. Seyfettin Gürsel • Prof. Dr. Merih Paya • Prof. Dr. T. Güngör Uras	EKONOMİK YORUMLAR Nesrin NAS Ege CANSEN Hasan ERSEL Ekonomik Program Üzerine Tartışma 5
Genel Yayın Yönetmeni MUSTAFA BARIŞ	Mustafa BARIŞ Sermaye Piyasası 23
	Ekonomik Göstergeler (Dış) 36
	Dr. Öztin AKGÜÇ 2000 Yılında Bankalar, Mevduat ve Krediler 37
	Banka-Mali ve Ekonomik Yorumlar Dergisi Bankacılık Sektöründen Haberler 87
	Abone Formu 96

İdare Yeri: Binbirdirek Mah. Suterazisi Sok. No. 6/2; 34400 Sultanahmet – İstanbul • Tel: (0212) 518 17 32 - 516 11 45 • Faks: (0212) 518 66 43 • e-mail: ekonomikyorumlar@hotmail.com • **Açıklama:** Dergideki yazılar kaynak göstermek koşuluyla alınabilir. • Dergide yayınlanan yazılardaki görüşler, yazarlarına aittir. 2001 Yılı **Abone Bedeli** (KDV dahi): 30.000 000.- TL. • **Öğrencilere:** 21.000.000.- TL. • **Banka Hesap Numaraları (İstanbul):** Akbank Nuruosmaniye Şubesi Hesap No: 35875-4, Garanti Bankası Nuruosmaniye Şubesi Hesap No: 6299897, İş Bankası Çağaloğlu Şubesi Hesap No: 530979 • **Baskı ve Cilt:** Arayış Basın ve Yayıncılık Ltd. Şti., Telefon: (0212) 280 90 64 • **Dizgi ve Sayfa Düzeni:** Zafer Dizgi, Celal Aydın Tel: (0212) 520 74 45 - (0532) 540 24 23 • **Kapak Tasarımı:** Banka-Mali ve Ekonomik Yorumlar • **Baskı Tarihi:** 11 Eylül 2001 • **Genel Dağıtım:** Yaysat ve Dünya Süper Dağıtım

Euromoney de aynı fikirde:

Global Menkul Değerler,
"2000 yılında Türkiye'nin En İyi Aracı Kurumu"

Global Menkul Değerler, kurumsal finansman, satış ve araştırma alanlarındaki başarısını onurlandıran ve uluslararası finans kuruluşlarından aldığı 40'a yakın performans ödülüne şimdi de dünyanın en saygın yayınlarından Euromoney'nin verdiği: "2000 Yılı Türkiye'nin En İyi Aracı Kurumu" ödülünü ekledi.

 GLOBAL
MENKUL DEĞERLER

Kayıtlı sermaye tavanı 20 Trilyon, çıkarılmış sermayesi 8 Trilyon 750 Milyar Türk Lirası'dır.

Merkez: Maya Akar Center Büyükdere Caddesi No: 100/102 Esentepe 80280 İSTANBUL Tel: (0212) 211 49 00

www.global.com.tr

Dergiden

OKURLARA MEKTUP

Sevgili Okurlar,

Geçen sayıdaki temennimiz maalesef henüz gerçekleşmedi ve gerek çekirdek enflasyon yani kabaca üretim endeksindeki artış, gerekse TÜFE'deki düşüş eğilimi değişmedi. Öyle anlaşılıyor ki konjonktürel değişkenlere endeksli eski ekonomik yapı, reel ve yapısal değişim ve dönüşümü talep eden yeni dinamiklere bir süre daha ciddi bir şekilde karşı duracak. Bu arada dalgalı kura dayalı mevcut programın uygulama planında, kamu harcamalarını pompalamaktan vergileri arttırmayı ya da indirmeye kadar birbirinden pek farklı alternatifleri içeren, değişiklikler yapılması da yaygın olarak tartışılıyor. Bizim kanaatimiz, her kafadan doğru ya da yanlış fakat sistemsiz seslerin çıktığı bir ortamdansa, herhangi bir ekonomik programın tutarlılığının ve disiplininin tercih edilmesi gerektiği yönündedir.

2001 yılı programında öncelik cari açık ve enflasyondan yeniden kamu finansmanına yani iç borcun döndürülebilirliğine ve

büyüme dinamiklerine kaydı. Ancak bu noktada ekonominin reel kesimini ilgilendiren daha köklü sorunları da su yüzüne çıkmaya başladı. Programa güveni sağlamanın yeni aracı olarak düşünülen enflasyon hedeflemesinin piyasalardaki belirsizliği gidermede ve 2002 yılı bütçesinin belirlenmesinde ne ölçüde etkili olacağı önümüzdeki günlerin gündemi olacağı benziyor.

Ekonomik program çevresinde yaz sonunda yoğunlaşan tartışmaların bir bölümünü yetkin iktisatçıların yorumlarıyla okuyucularımız için açmaya çalıştık. İktisatçı-yazar Ege Cansen, ANAP'ın ekonomi sözcülerinden Nesrin Nas ve bankacı akademisyen Hasan Ersel'in görüşlerini ilginç bulacağınıza eminiz.

Özti Akgüç'ün geleneksel "2000 Yılı Bankalar, Mevduat ve Krediler" değerlendirmesi yine elinizde bulunuyor. Özellikle bankacılık sistemindeki ayrıntularla ilgili bilgi edinmek isteyenler için çok değerli bir kaynak olma özelliğini sürdürüyor.

Bu arada, iş hayatımızın seçkin ve değerli üyesi, herkesin dostu Üzeyir Garih'i de rahmetle anıyoruz.

Sıcak bir konjonktürle başbaşa olacağımız Ekim ayında buluşmak üzere...

Saygılarımla,

Adnan Nas

Ekonomik Yorumlar

AÇIK OTURUM

Ekonomik Program Üzerine Tartışma

KATILANLAR:

- **Nesrin NAS**
(ANAP İstanbul Milletvekili)
- **Ege CANSEN**
(Ekonomist-Yazar)
- **Hasan ERSEL**
(Yapı ve Kredi Bankası Genel
Müdür Başyardımcısı)

BANKA - MALİ VE EKONOMİK YORUMLAR (BMEY) – Sevgili okurlarımız Dergi'mizin bu ayki "Ekonomik Yorumlar" bölümünde "Yürürlükteki Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı"nın çevresinde yoğunlaşan haklı-haksız tartışmalara uzman görüşüyle netlik kazandırmaya çalışacağız. Buradaki görüşlerin ciddi bir referans olabileceğini düşünüyoruz. Böylece akademik araştırmalar yanında güncel konuların üst düzeyde irdelenmesi politikamızı da devam ettirmiş oluyoruz. Bu tartışmaya ekonomist yazar Sayın Ege Cansen, ANAP İstanbul milletvekili Sayın Nesrin Nas ve Yapı ve Kredi Bankası Genel Müdür Başyardımcısı

Sayın Hasan Ersel katıldılar. İlk sorumuzu Sayın Ege Cansen'e sormak istiyorum. Sayın Cansen 2000 yılındaki dezenflasyon programı sonuçları itibariyle ekonomik daralmaya yolaçmaktaydı ve bu nedenle daha düşük düzeyde bir denge amaç haline gelmişti. Dalgalı kur rejimi ile olan da aşağı yukarı bu. O halde gösterilen bunca telaş size göre neden kaynaklanıyor?

CANSEN – 2000 yılında uygulanan "döviz çıpalı" dezenflasyon programı, hem büyümeyi hem de enflasyonun düşülmesini aynı anda elde etmek istemişti. Kuramsal olarak sakat noktası

buydu. Bu yıl uygulanan "Yüzer Kur" (nam-ı diğer dalgalı kur) enflasyonu indirmeyi değil, "hiperenflasyon" çukuruna düşmemeyi sağlamaya çalışmaktadır. Dalgalı kur rejimi, eğer serbest kambiyo rejimi yürürlükte olmasa (yurt içinde DTH açma ve serveti yurt dışına transfer etme serbestliği), kurların bu kadar yükselmesine ve dalgalanmasına sebebiyet vermezdi. Dalgalı kur rejimi, "çok büyük" devalüasyonlara karşı amortisör olarak çalışmaktadır. Ortada görülen telaş veya kötümserlik, ekonomideki daralmadan kaynaklanmaktadır. Ancak bu depresiv daralmanın sebebi dalgalı kur rejimi değil, kurun çok hızlı artmasıdır. Bu ikisi, aynı şey değildir. Diğer bir deyişle, kurlardaki artışın sebebi, dalgalı kur rejimi değildir. Sebep, halkın tasarrufları korumak için dövizli tercih etmesidir. Kök sebep ise, ekonomimizin hasta oluşudur.

BMEY – Teşekkür ederim Sayın Cansen. Sayın Nas aynı konuda sizin değerlendirmelerinizi alabilir miyiz?

NAS – Yeni ekonomik programda öncelik, Devletin iç ve dış borçlarının sorunsuz bir biçimde idare edilmesine verilmiş. Borçların daha da artmaması için belli bir mali disiplin getirilirken borçlanma maliyetinin de makul seviyelerde tutulması hedeflenmiş. Bu nedenle 15 Mayıs'ta onaylanan yeni niyet mektubunun dayandığı

yeni programın önceliklerinde ciddi bir değişiklik söz konusu

Aralık 1999'da uygulamaya konulan "enflasyonla mücadele programı"nın üç temel dayanağı başlangıçta kamu gelirlerinde gerçekleştirilen bir artış, yapısal reformlar ve döviz kuru sabitlemesine dayalı bir kur politikası ile bununla uyumlu bir gelirler politikası idi. Ancak aradan yaklaşık 18 ay ve bir kocaman kriz geçtikten sonra programımızın önceliklerinde ciddi bir değişiklik ortaya çıkmış bulunuyor. Yapısal reformlar, özellikle ekonomimizde krize meyyal bir eğilim yaratan bankacılık sektörünün yeniden yapılandırılması, yeni programın temel dayanağı durumuna gelmiş bulunuyor. Yapısal reformlar hem iktisadi düşünce biçimimizde hem de yaşamımızda bir değişiklik yaparak yarını şekillendirmemiz için önemli, hem de bugünden yarına ekonomik istikrarı temin ederek geçebilmek için bankacılık reformunu tamamlamak mecburiyetindedir.

Ekonomik istikrarı temin etmek için tasarlanan para ve maliye politikaları yeni programın ikinci temel dayanağını oluşturuyor. Burada ağırlıklı nokta, borç stokunun piyasalarda yeniden finansmanı. Yani Hazine'nin piyasalara güven vererek borçlanabilirliğinin temin edilmesi. Para ve maliye politikalarıyla enflasyonla mücadele perspektifi kaybedilmeden iç borç stokunun piyasalarda dön-

dürülebilmesi sağlanmaya çalışılıyor. Eski programın iki temel ayağı burada bire indirilmiş ve vurgu enflasyonla mücadeleden iç borç stokunun döndürülebilmesine kaydırılmış. Kısaca bu programın birinci adımı, 2000 yılı sonu itibarıyla % 58 olan kamu kesimi net borç stokunun 2001 yılında, geçmişte yaşanan krizler ve kamu bankaları ve fon bankaları felaketleri sonucu % 78.5 rakamına çıkmasını tersine çevirerek ,2002 yılında yeniden % 70.4 rakamına düşürmek (tabloda yazılı değil ama 2003 hedefi % 64.9). Bunun sağlanabilmesi için de toplam kamu kesiminin yıllık borçlanma gereği, yani tüm kamu kesimi birimlerinin bütçe açıkları toplamının 2001 yılında GSMH oranı olarak % 17.1 değerinden, 2002 yılında % 9.7 rakamına düşürülmesi gerek.

Güçlü ekonomiye geçiş programı bir istikrar programı değildir. Bu nedenle öncelik enflasyonla mücadeleye verilmemiştir. Öncelik enflasyonun bu yıl için kontrol altında tutulmasıdır. Çünkü kurlar ile enflasyon arasındaki sarmalın yaratacağı kısır döngü ekonomiyi yeniden çıkmaza sokabilir. Kısaca bu yıl rakamların gösterdiği şey şu: Ödemeler dengesi bu yıl tehlike olmaktan çıkacak, buna karşılık büyüme ve kamu maliyesinde sorunlar büyüyecek.

BMEY – Teşekkür ederim Sayın Nas. Sayın Ersel sizin görüşlerinizi de alalım.

ERSEL – Soruda ifade edilen iki görüşün de doğru olmadığı kanısındayım. Herşeyden önce, kura dayalı istikrar programları özellikle uygulamanın başlamasından hemen sonraki dönemde, iktisadi daralmaya değil, büyümeye yol açarlar. Zaten taşıdıkları risk de bu büyümenin, ülke parasının değer kazanmasıyla beraber, yaratacağı ödemeler dengesi açığının dövize spekülatif saldırı olasılığını artırmasında yatar.

İkinci olarak dalgalı kur rejimi bir istikrar programı olmayıp sadece bir kur politikasıdır. Bu politikanın izlendiği ülkelerde ekonominin mutlaka daralacağı görüşü de

HASAN ERSEL
(Yapı ve Kredi Bankası Genel
Müdür Başyardımcısı)

doğru değildir. Bunu gerektiren ne bir kurumsal bulgu vardır ne de ülke uygulamaları böyle sonucu doğrulamaktadır.

BMEY – Hem 2000, hem 2001 programlarında önce kamu finansman dengesinin sağlanması ve iç borçların çevrilmesi, sonra da mali sistemin ıslahı öngörülerek bu ikisi gerçekleşince reel kesim ile ilgili sorunların kendiliğinden çözüleceği varsayıyordu. Bu varsayımı yanlış, yoksa aksayan başka bir şey mi var? Sözgelisi son programın dizaynında bir hata olabilir mi?

NAS – Ekonomiye güçlendirme programı açıklandığında programın başarısı, programda yol al-

NESRİN NAS
(ANAP İstanbul Milletvekili)

dıkça kendiliğinden doğacak bir kredibilite artışına bağlanmıştı. Ancak zaman zaman yaşanan siyasi tartışmalar ve teknik hatalar beklenen kredibilitenin bir türlü oluşmasına yol açmış ve bu durum güvensizliği, dövize kaymayı ve dövizde kalmayı körüklemiştir. Bu nedenle güvensizliği giderecek politika belirsizliğinin süratle giderilmesi ve piyasalar ile programın temel parametreleri ve aşamaları üzerinde yeni bir mutabakatın yapılması zorunlu görünüyor. Yani Merkez Bankası'nın para politikası nedir ve hangi parametrelere dayanmaktadır, enflasyon hedeflemesi aynı zamanda enflasyonla mücadele amacını içerecek midir, yoksa enflasyon sadece bir referans mı olacaktır? Enflasyon hedeflemesine geçildiğinde Hazine nasıl bir borç yönetimi öngörmektedir? 2002 bütçesi nasıl tasarlanmaktadır ve harcamalarda ek kısıntıya gidilecek midir? Piyasa tüm bu soruların cevabını almadıkça dövize sığınmayı korkarım sürdürecektir.

Biz uzun süre reel sektör-mali sektör illüzyonu içinde yaşadık. İki sektörün bir bütünün parçaları olduğunu, sorunlarının ve çözümlerinin ortak ve eşanlı olduğunu ihmal ettik. Çünkü her iki alandaki problemin boyutu ve zamana yayılması ve birbirine etkileri dikkate alındığında, bu aşamadan sonra reel kesimin sorunlarının bankacılık sektörünün iyileşmesini geciktireceği açıkça görülüyor.

Ekonominin kırılganlığının devam ediyor olması, talebin % 70 oranında daralması ve sanayi üretiminin yılın ikinci çeyreğinde % 11.8 oranında düşmesi ekonomik daralmanın kontrolden çıktığını bize söylüyor. Bu koşullar bize ihtiyacımız olan zamanı vermeyecek. O nedenle acele hareket etmemiz ve ekonominin kriz sonrasında yeniden yapılanmasında şirket, banka ve Devlet kesiminde rehabilitasyonun eşanlı yapılması gerektiğini düşünüyoruz. Yani artık önce yapısal önlemler sonra mali kesim en sonra reel kesim yaklaşımı artık geçerliliğini yitirdi. Bu çoklu dengenin eşanlı kurulması gerekiyor. Borçların yeniden yapılandırılması ve aktif yönetim şirketi ya da şirketleri kurulmasına bu açıdan bakmak gerekiyor.

ERSEL – Türkiye'yi, gelişmemiş olmakla birlikte, bir kredi ekonomisi olarak düşünmek gerekir. Böyle bir ekonomide mali kurumlar ile mali sistem dışında faaliyet gösteren kişi ya da kuruluşlar arasındaki ilişkiler yoğun ve karmaşıktır. Bu nedenle "önce bir kesimden başlamak" planlı hareket etmek anlamında doğru olsa da, aslında sistemin tümünü, yani hem mali ve hem de mali olmayan kesimleri, etkileyen kararlar alınması kaçınılmazdır. Geçen sene uygulanmaya çalışılan program kamu finansman dengesinin sağlanmasının ötesinde, kamu kesiminin iktisadi yaşamda yer alış biçimini belli bir biçimde de-

ğiştirmeyi öngörüyordu. Kamu kesiminin ekonomik yaşama eklemleşme biçiminin değişmesi, özel kesim açısından ortamın değişmesi demektir. İşte bu durumda özel kesimin yeni ortamsal koşullara kendisini uyarlaması bekleniyordu.

İlk bakışta "kendiliğinden" gibi görünen özel kesimin kendisini bu yeni koşullara uyarlaması sürecidir. Ancak, unutulmaması gereken nokta özel kesimin istenildiği gibi davranması için bazı koşulların sağlanması gerektiğidir. Bu koşullardan en önemlileri "rekabet" ve Hükümetin aldığı kararlardan dönmemesidir. İşte bu nedenle, geçen seneden bu yana Rekabet Kurulu'nun adını daha sık duyduk ve "iktisat politikasının saygınlığı ya da kredibilitesi" kavramıyla tanıştık. Ben izlenen bu stratejinin tutarlı ve geçerli olduğunu düşünüyorum. Sayısı yüz binleri bulan özel kesimdeki irili ufaklı karar alıcıları bir program içinde yeniden yapılandırmaya çalışmanın gerçek dışı olduğu açık.

Ancak bir stratejinin doğru olması sonucun başarısını garantiemez. Geçen sene pek çok yapısal önlemin alınmasında gecikilmesi, ekonomide ortaya çıkan beklenmeyen (hatta beklenen) gelişmeler karşısında gerekli önlemleri almaya olanak sağlayacak bir yaklaşım geliştirilememiş olması iktisat politikalarına olan güvenin yılın ikinci yarısından sonra ciddi bir biçimde kaybolmasına yol açtı. Ya-

plabilecek herhangi bir hatanın öldürücü olacağı bir ortama girildi. Bu hata da Kasım ayında yapıldı, sonuç malum...

CANSEN – Kamu kesimi finansman dengesinin sağlanması ile mali sektörün ıslahı, şüphesiz öncelikli konulardır. Reel kesimin toparlanması bundan sonra gelecektir. Ancak, hiperenflasyon tehlikesi atlatıldıktan sonra (ki atlatılmıştır), ekonomideki küçülmeyi durdurmak için Keynesyen bir yaklaşımla, kamu kesimi finansman açığının bu kadar hızlı kapatılması iddiasından vazgeçmek, daha isabetli bir politika olur. Kal-

dı ki; PSBR/GDP yüzdesinin hesabında, enflasyon muhasebesi yöntemi kullanılırsa (ki kullanılmalıdır), bütçenin fazla verdiği görülecektir. Bu oluşum, istikrarı sağlama amacına hizmet etmez. Düşük milli gelirden mali dengeyi tesis etmek çok daha zor olabilir.

BMEY – Reel sektördeki aşırı daralmanın temel sebebi sizce kur mu? Kurdaki istikrardan kasıt belli bir kurun savunulması mı, öngörülebilirlik mi? Öngörülebilirlik ise bu nasıl sağlanır? Merkez Bankası daha mı aktif olmalı?

NAS – Dikkatlerimizi iç borçların çevrilebilirliğine verdik, orta vadede borçların sürdürülebilirliği sorununu biriktirdiğimizi görmedik. Dalgalı kur sonrasında tüm müdahalelere ve Merkez Bankası ve bankaların dolar satışına rağmen halen döviz talebinin kırılmamış olması ve kurun iki defa 1.5 milyon TL'yi test etmesi, piyasalardaki döviz talebinin spekülatif karakterli olmadığını söylüyor. Daha da kötüsü kur yükseldikçe makroekonomik verilere ilişkin beklentiler olumsuz yönde değişerek yeni bir döviz talebi hamlesinin başlamasına neden oluyor. Yani tam bir kısır döngü. Bu da bize iç borçları hemen Şubat krizi sonrasında yeniden yapılandırmamakla büyük bir hata yaptığımızı söylüyor. Çünkü o zaman hem iç hem de dış piyasalar iç borç konusunda bir şeyler yapılması gerektiğini çaresiz kabullenmişlerdi. Bu noktada öyle görün-

EGE CANSEN
(*Ekonomist-Yazar*)

yor ki, öldürücü bir zamanlama hatası yaptık ve çok yüksek bir maliyet ödeyerek ve üstelik reel ekonomiyi de tamamen dibe vurdurarak bu işten çıkmaya çalışıyoruz. Çünkü kur süpürgesini kullanıyoruz.

Şu anda Türkiye'de döviz kurlarının sürekli yukarı doğru dalgalanması için hiçbir objektif teknik sebep yok. Ancak güven ve risk algılaması gibi sorunlar faiz ve kurun gerekenden çok yukarıda bir dengede oluşmasına neden oluyor. Açıkçası bunun çözümü zamanda. Bu nedenle şu anda yapmamız gereken bize bu zamanı kazandıracak önlemleri almak. Çünkü döviz kurunun yükselmesi öncelikle enflasyon oranını artırıcı etki yapıyor. İkinci olarak döviz kurundaki oynaklık belirsizliği artırarak enflasyon oranlarını yükseltiyor. Üçüncü olarak kurlardaki % 1'lik değişim özel imalat sanayi fiyatlarının % 0.57 oranında artmasına neden oluyor ve faiz oranlarındaki yükseklik enflasyonla mücadeleye katkı sağlıyor. Görüldüğü gibi burada zor bir denge var. Hazine'nin daha kolay borçlanması için faizler düşük tutuluyor. Düşük faiz enflasyonu yükseltiyor. Yükselen enflasyon kurları yukarı itiyor. Böylece enflasyon-devalüasyon-enflasyon sarmalı ortaya çıkıyor. Bundan döviz kurunun sabitlenmesi anlamı çıkarılmamalı. Kur çıpası uygulamasında ne olduğunu gördük.

Ancak dalgalı kur rejimini benimsemiş bizim gibi ülkelerde Merkez Bankası'nın işi daha zorlaşıyor ve güvenilir ve yetkin olması bir kat daha önem kazanıyor. Çünkü serbest kur politikasında kur hiçbir zaman tümüyle piyasaya bırakılmaz. Merkez Bankaları para biriminin arkasında durur. Ama piyasaya kotasyon girmez.

Bu noktaya gelmemizin birinci nedeni üst üste yaşanan iki krizin ekonomide çok hızlı ve kontrolsüz bir daralmaya yol açmasıdır. Bu kontrolsüz daralma ve yukarı doğru tek yönde dalgalanan kur öncelikle işletmelerin işletme sermayesi ihtiyacını artırmıştır. Kur nedeniyle işletmelerin girdi maliyetleri hızla yukarı çıkmış, reel kesim bu maliyetleri işgücü tasarrufuyla dengelemeye çalışmış ve sonuçta talepte ciddi bir daralma yaşamaya başlamıştır.

Mevcut koşullar işletmelerin işletme sermayesi için bankaların kapısını çalmasını engellemektedir. Zaten bilançoları halen bozuk olan bankalar da kredi musluklarını tamamen kapatmışlardır. Öte yandan kamu iç borcunun çevrilmesi zorunluluğu ve dövizle borçlanma enstrümanlarının kullanılması piyasadaki TL ve döviz likiditesinin Hazine tarafından emilmesi demektir. Bu da bankacılık sektörünün elindeki kaynağın reel sektör yerine Devlete gitmesi ve özel sektörün kullanacağı kaynakların daha da daralması hatta yok olması kısaca piyasaların hızla dev-

letleşmesi sonucunu doğurmaktadır.

Üstelik kurların istikrarsızlığı ve sık sık siyasi ortamın gerginleşmesi işletmelerin üretimlerini daha da kısımasına ve dolayısıyla işsizliğin giderek artmasına yol açıyor ve mevcut ekonomik yapıda işletmeler daha düşük üretimi daha yüksek işletme sermayesi ile yapmak durumunda kalıyorlar.

Türkiye'de üretimin içinde ithal girdilerin payının yarından fazla olması da işletme sermayesi ihtiyacını daha da artırıyor. Bunun yanı sıra kurlardaki volatilité işletmelerin döviz cinsinden ödemelelerini daha rahat yapabilmek için, ihtiyacının çok ötesinde likidite ihtiyacı yaratıyor ve özellikle zaten sığ olan döviz piyasası üzerinde baskı yaratıyor.

Dikkatle üzerinde durmamız gereken bir hususta devalüasyonun tümüyle fiyatlara yansımamış olmasıdır. Ekonomide bu hızlı daralma sürdükçe devalüasyonun bütünüyle fiyatlara aktarılması ancak ekonominin canlanmaya başladığı dönemde mümkün olacaktır. Bu da en azından 2 yıl demektir. Bu takdirde tek çözümlümüz verimlilik artışını hedefleyen politikalar olacaktır. Bu da sermaye demektir.

ERSEL – Şubat ayında yapılan devalüasyon alınan kararlar iki etki yaratmıştır. Bunlardan ilki pek çok firmanın mali yapısını bozması, daha önce planlanan üretim ya

da yatırım programlarını gerçekleştirilmesini olanaksız kılmasıdır. Öte yandan bu karar, nereden bakılırsa bakılsın, hükümetin bu topluma verdiği ve hemen hemen tüm karar alıcıları etkileyen bir taahhüdün yerine getirilmesinden cayılması anlamına gelir. Hükümet kuru belli bir yerde tutacağını taahhüt etmiş, herkesin planlarını ona göre yapmasını istemiştir. Bu taahhütten Şubat ayında aniden vazgeçmiştir. Bu durumda toplumda Hükümetin bundan sonra söyleyeceği herşeyden aynı biçimde keyfi bir kararlarla vazgeçebileceği endişesi hakim olmuştur. Yani ciddi bir "saygınlık (kredibilité) eksikliği" sorunu ortaya çıkmıştır. Bu durumun yarattığı belirsizlik üretim ve yatırımın durmasına yol açmıştır.

İkinci olarak da kurun dalgalanmaya bırakılması ve bu dalgalanmanın bu politikayı savunanların beklentilerinin ötesinde sert ve uzun sürmesi karar alıcıları etkileyen olumsuz etmenlerin çok daha artması ve kalıcılık kazanmasına yol açmıştır. Herhangi bir kur düzeyinin, bugünkü ekonomik koşullarda spekülâtif saldırıdan masun kalacağını beklemek gerçekçi değildir. Buna karşılık kurdaki dalgalanmaların azaltılması olanaklıdır. Çünkü kurda aşırı dalgalanmaların olmasına yol açan olgu döviz piyasasının bir anlamda yok olmasıdır. Piyasanın varlığından söz edilebilmesi için "anonim" alıcı ve satıcıların bir mal ve hizmeti

alıp satabilmeleri gerekir. Oysa, Şubat şokundan sonra, elinde döviz olanlar belirsizlik geçinceye kadar dövizlerini elden çıkarmamayı kendilerini korumak için en uygun yol olarak görmüşlerdir. Böyle olunca piyasada döviz arzı kurumuş, döviz işlemlerinin hacmi geçtiğimiz yıllarla karşılaştırılamayacak kadar düşmüştür.

Oluşan bu yeni ve son derece sığ piyasadaki hareketleri ise belirleyen buraya yansıyan döviz talebi olmuştur. Bu talepteki en ufak bir oynama döviz kurunda büyük dalgalanmalara yol açmıştır. Bu dalgalanmaların olması ise belirsizliği artırdığından döviz tutma eğiliminin güçlenmesine yol açmıştır. Aslında bu durumu döviz piyasasının artık çalışmadığı bir ortam olarak nitelendirmek daha doğru olacaktır.

Dolayısıyla sorun döviz piyasanın yeniden işler hale getirmektir. Bunun için de piyasada sürekli bulunacağına güvenilen bir "piyasa yapıcısının" var olması gerekir. Ekonominin kurumsal yapısına bakıldığında bu karar alıcının ancak Merkez Bankası olabileceği görülür. Bu öneri, kurun sabitlenmesi anlamına gelmediği gibi, Merkez Bankası'nın piyasada tek döviz satıcısı konumuna düşmesini de hedeflemediğinin altını çizmek isterim.

CANSEN – Kur konusunda Merkez Bankası'nın yapabileceği çok önemli bir şey yoktur. Uygula-

mayla ilgili ayrıntılar her zaman tartışılabilir. Netice fazla değişmez. Ana sorun "kambyo serbestliğinden vazgeçmeden" ekonomiyi toparlamaktır. Reel sektörün aşırı daralmasının bir sebebi kur, diğer sebebi hiperenflasyondan kaçınmak için uygulanan mali politikalarıdır. Bu daralmadan yavaş bir tempoyla çıkmaktan başka çare gözükmemektedir.

BMEY – Enflasyon hedeflemesi yapılabilir mi? Bunun piyasadaki koşulları oluşmuş mudur?

NAS – Enflasyon hedeflemesine geçebilmek için öncelikle maliye politikasının uzun vadeli sürdürülebilirliğinden emin olmamız gerekiyor. İkinci en önemli koşul ise sağlıklı bir mali sektörün, özellikle bankacılık sektörünün varlığı. Çünkü Merkez Bankası bu politikada zaman zaman kısa vadeli faizleri artırmak zorunda kalabilir. Bu nedenle kısa vadeli faizler arttırıldığı zaman çökmeyecek ve risk yönetimini baz alan bir bankacılık sistemine ihtiyaç var. Çünkü bankaların kur riskini rasyonel yönetmesi bu politikada olmazsa olmaz. Dolayısıyla iyi işleyen bir vadeli işlemler piyasasına ihtiyaç bulunmaktadır.

Enflasyon hedeflemesine geçmek için önemli bir diğer koşul da piyasadaki kısa vadeli yatırım araçlarının oranının çok düşük, yaklaşık toplam araçların % 10'unun altında olmasıdır. Yine bu politikanın sağlıklı işlemesi için ka-

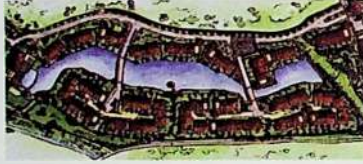

1996 yılında kurulan ve Haziran 1998'de hisselerinin % 49'u halka arz edilen **Yapı Kredi Koray Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı** (İMKB: YKGYO), Türk gayrimenkul sektöründe büyük bir güç olarak yerini aldı.

Yapı Kredi Koray Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı, Yapı Kredi'nin finansal alandaki uzmanlığının ve Koray Yapı Endüstrisi'nin gayrimenkul alanındaki deneyiminin getirdiği gücü taşıyor.

Halen **Yapı Kredi Koray Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı**'nin portföyünde, Yapı Kredi Plaza'da ofis katları, Kemer Country Yalikonaklar ve

Elit Residence gibi lüks konut projelerinin yanı sıra, Türkiye'de, tamamı bir gayrimenkul

yatırım ortaklığı tarafından geliştirilen ve pazarlanan ilk konut projesi olan İstanbul İstanbul bulunmaktadır.

Yapı Kredi Koray Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı, bugün, 100 milyon dolara yaklaşan toplam aktifleri

ve yeni projeleriyle, gayrimenkulün yüksek getiri sağlayan yatırım araçlarından biri olduğu ülkemizde, olağanüstü yatırım imkânları sunmaya devam ediyor.

YAPI KREDİ KORAY
GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIĞI A.Ş.

Büyükdere Caddesi Yapı Kredi Plaza B Blok Kat: 7 Levent 80620 İstanbul
Telefon: (0212) 284 13 56 (pbx) Faks: (0212) 284 13 58
E-Posta: ykk@yapikredikoray.com İnternet Adresi: www.yapikredikoray.com

mu hesaplarının şeffaflığı son derece önemlidir. Şeffaf ve hesap verme sorumluluğunun olmadığı bir kamu yönetiminde enflasyon hedeflemesi yapmak son derece zordur.

Kuşkusuz yabancı sermaye girişinin yeniden başlaması ve sürdürülebilir büyümenin sağlanması da gerekli koşullar arasındadır. Tüm bu koşullar gerçekleştiğinde Merkez Bankası'nın para politikası araçlarına tam olarak hakim olması ve para arzını kontrol etmesi mümkün olacaktır. Halihazırda TL'nin bir para birimi olmaktan çıktığı bugünkü koşullarda Merkez Bankası'nın para politikası araçlarını kontrol etmesi mümkün değildir.

CANSEN – Enflasyon hedeflemesi, halen uygulanmaktadır. Bakan Derviş'in enflasyonla ilgili her beyanı bir enflasyon hedefinin olduğunu göstermektedir. Faiz konusunda takınılan tavır da enflasyon hedeflemesinin fiilen yürürlükte olduğunun ispatıdır.

ERSEL – Enflasyon hedeflemesi diye adlandırılan bir yaklaşım olmakla birlikte epeyce farklı uygulamaları var. Bunlardan hangisinin kastedildiği henüz belli değil. Bu durumda soruya doyurucu bir yanıt vermek zor. Ancak sorunun çağırdığı bazı alt sorular var. Onlara yanıt vererek görüşümü ortaya koyabilirim.

i) Türkiye gelecek yıl enfla-

yonu önemli ölçüde düşürebilir mi?

Sanmıyorum. İç borcun çevrilmesi, mali kesimde yeniden yapılanmanın kamu kesimi üzerine yüklediği maliyet gözönüne alındığında bu olanaklı görülüyor.

ii) Enflasyon hedefini tutturmanın bütün sorumluluğu Merkez Bankası'na devredilebilir mi?

Büyük bir haksızlık yapılmak istenmiyorsa hayır. Kamu kesimi dengesinin bu derece bozuk olduğu koşullarda Merkez Bankası'nın para politikasının bağımsız olarak yürütme olanağına sahip olacağına toplumu inandırmak kolay değildir. Bu durumda da Merkez Bankası enflasyonu düşürmenin gerektirdiği saygınlığa tam kavuşmadan bu görevi üstlenmiş olacaktır. Bu ise Merkez Bankası'na karşı büyük bir haksızlık yapılması demektir.

iii) Enflasyon hedeflemesi saydamlık ilkesine dayanan bir yaklaşımdır. İktisat politikasının yürütülmesinde saydamlık sağlanabilir mi?

Evet. Gerek Merkez Bankası ve Hazine Müsteşarlığı bu yönde adımlar atmaktadırlar. Bu konudaki olumlu tutumun devam etmesinde büyük bir yarar hatta zorunluluk vardır.

Sonuç olarak yukarıdaki üç sorudan birisine olumlu yanıt veren bir programa "Enflasyon Hedeflemesi" adı verilebiliyorsa gele-

cek yıl bir tür "Enflasyon Hedeflemesi" yapılabilir.

BMEY – Reel sektörün temel sorunu gerçekten finansman mıdır?

CANSEN – Hayır, talep düşüklüğüdür.

ERSEL – Tek sorunun finansman olmadığı açık. Kanımca yeni koşulları algılayıp, bunlara uygun bir konuma geçebilmenin mali olmayan yönlerinde de sorunlar var. Biraz daha somuta indirmek gerekirse, Türkiye'de sanayide temel sorun verimliliği arttırarak dünya ölçüsünde rekabetçi olabilmektir. Bu teknolojiye ilerlemeyi, emek kalitesini arttırmayı, doğru mal seçimini gerektirmektedir. Bu kararları alırken firmaların artık eskisine benzer biçimde devletin koruyucu şemsiyesinden yararlanamayacaklardır. İşte bu yeni çalışma anlayışı ve disiplinine uymanın sıkıntıları bir süredir yaşanmaktadır. Bu sorunların çözülememesi firmaları üretim ve yatırım kararlarını ertelemek zorunda bırakabilmektedir. Yabancı ortak arayışları da mali kaynak temininden çok, küreselleşmeye uyum sorunlarının çözümüne katkısı nedeniyle istenmektedir.

NAS – Bu krizin kısa vadede ve acısız bir çözümü yok ne yazık ki. Sorunu anlama ve kavrama konusundaki duyarsızlığımız ve müdahaledeki yavaşlığımız maalesef krizin maliyetini daha da ağırlaştırıyor

ve şu anda üzülererek görüyoruz küçülerek sorunları çözmeye çalışıyoruz. Reel sektörün tek sorunu finansman olsaydı çözüm kuşkusuz çok daha kolay olurdu. Ne yazık ki, finansman sorunlarından sadece biri. Türk reel sektörünün en temel sorunu iş yapma tarzı, ortaklıklara yatkın olmayışı, kurumsallaşmamış olması, mali tablolar ve muhasebe alt yapısının eksikliği ve hepsinin üstünde verimsizlik ve etkinsizlik olarak sıralanabilir. Tüm bu sorunlar birlikte ele alınmadan ve eşanlı çözülmenden sorunu sadece finansman yetersizliği olarak ele almak kızgın tavaya bir damla yağ damlatmak gibidir, buharlaşır gider.

BMEY – 2000 yılı programında TL'nin aşırı değerlendirildiğini söyleyen ihracatçılar, şimdiki durum tam tersi olmasına rağmen yine ağlıyor. Bunun izahı nedir? Sorunun sadece kur ve finansman olmadığının bir kanıtı sayılabilir mi?

CANSEN – Reel sektörün bu yıl da ağlamasının haklı sebebi, "iç piyasadaki daralma"dır. Bunun dışındaki ağlamalar, Hazine'den geçinme alışkanlıklarının sürdürülmesidir.

NAS – Bu sorunuzun cevabını kısmen verdim. İhracatımız içinde başta enerji olmak üzere ithal girdilerin yüksekliği kurun öngörülen yararlarını ciddi bir biçimde sınırılıyor. İkinci olarak kurdaki dalgalanın sürekli yukarı doğru olması ve volatilitenin yüksekliği ödeme-

ler sistemini tamamen tıkmış durumda. Bu da üretimin en önemli engeli.

Bu noktada ihracat konusunda bir hususa daha dikkat çekmek istiyorum. Aslında ihracata çok dikkat etmek gerekiyor: Çünkü dünyadaki koşullar ihracatçı açısından pek parlak değil. Bu yıl dünya ekonomisinde büyümenin yavaşlaması öncelikle teknoloji ağırlıklı ürün ihraç eden Asya ülkelerini (Çin hariç) vurdu. Malezya, Güney Kore gibi ülkelerde ihracat % 10-14 arasında geriledi. Şu anda Türkiye geleneksel mallar ihraç ettiği için bu daralmanın ilk halkasından etkilenmedi ve ihracatını % 10 gibi büyüttü. Ancak dünya ekonomisindeki yavaşlama sürdükçe ihracattaki düşüş geleneksel ürünleri de kapsayacaktır. Bu bizim için ciddi bir risktir ve kur politikası dışında vergi ve vergi dışı maliyetlerin aşağı çekilmesi gibi ciddi önlemlerin şimdiden tartışılmasını zorunlu kılmaktadır.

ERSEL – Önce kurlardaki aşırı dalgalanmaların yarattığı belirsizlik ihracatçılar için de geçerli olduğunun altını çizmek gerekir. TL'nin değer kaybetmesine gelince; Devalüasyonun bir firma üzerinde iki türlü etkisi var. Bunlardan birisi malın fiyatı ve üretim maliyeti üzerindeki etkisi. Bu bağlamda TL'nin değer kaybetmesi ihracatı bazı koşullarda özendirebilir. İkinci etki ise firmanın finansman yapısını etkilemesi. Sözgelimi, ge-

çen yıl Hükümetin taahhüdüne inanıp, döviz cinsinden borçlanarak yatırım yapan ancak henüz yatırımı bitmeyen bir firmanın mali bünyesi devalüasyon sonrasında büyük bir olasılıkla ciddi bir biçimde bozulmuştur. Bu da firmanın ihracatı artırabilmek için gerekli üretimi yapmasını engelleyebileceğinden, ihracat artmayabilir. Bunu 1998 Doğu Asya krizi sırasında gördük. Bu ülkelerdeki firmalar taahhütlerini yerine getiremediği için bazı siparişler Türkiye'ye de kaymıştır. Konuyu bu iki boyutuyla alıp değerlendirmek gerekir.

BMEY – Reel sektör ağlaşırsen, mali kesim de TL ve döviz kredisi verecek müşteri bulamıyor. Bu denge nasıl kurulur?

CANSEN – Bu tamamen bir bankacılık sorunudur. Bankalar şirketlerle görüşerek bu konuyu halledebilirler. Bu sorunun, makro ekonomik bir cevabı yoktur.

NAS – Mevcut koşullar işletmelerin işletme sermayesi için bankaların kapısını çalmasını engellemektedir. Zaten bilançoları halen bozuk olan bankalar da kredi musluklarını tamamen kapatmışlardır. Öte yandan kamu iç borcunun çevrilmesi zorunluluğu ve dövizle borçlanma enstrümanlarının kullanılması piyasadaki TL ve döviz likiditesinin Hazine tarafından emilmesi demektir. Bu da bankacılık sektörünün elindeki kaynağın reel sektör yerine Devle-

te gitmesi ve özel sektörün kullanacağı kaynakların daha da daralması hatta yok olması kısaca piyasaların hızla devletleşmesi sonucunu doğurmaktadır. Sonuçta üretim yapacak bir özel sektör artık ne yazık ki ortada kalmamıştır. Yani bankalar ellerindeki Türk liralari ve dövizleriyle başbaşa kalmışlardır. Bunun tek çözümü üretimin yeniden canlanması ve ekonominin yeniden büyümeye başlamasıdır. Bunun sağlanması için öncelikle kurlarda görel bir istikrarı sağlayacak mekanizmanın oluşturulmasının önemini çok iyi anlatmamız gerekiyor. Çünkü bu durumun artık güvenle bir ilgisi yok.

Faiz dışı fazla hedefinde en az % 1.5 puan bir yumuşatmaya gitemeliyiz. Dünya Bankası, IFC gibi kuruluşlardan önceliği olan ve toplam talebi etkileyecek yatırımlar için proje kredileri temin edilmeye çalışılmalıdır. Başta KDV olmak üzere vergi indirimlerine gidilmesi kaçınılmazdır. Aynı zamanda parafiskal yüklerde önemli ölçüde aşağı çekilmelidir. Hazine taşınmazlarının satışı mutlaka yatırımların özendirilmesi ile bağlantılı olmalıdır. Bu konu bütçeye gelir temin etme gibi dar bir çerçevede ele alınmamalıdır. Yatırım ve istihdam kriteri Hazine taşınmazlarının devrinde birinci öncelik olmalıdır.

Yabancı yatırımların önündeki bürokratik engellerin kaldırılması iyi niyetli ancak eksik bir yaklaşımdır. Sadece yabancı yatırımla-

rın değil tüm yatırımların önündeki bürokratik engel kaldırılmalıdır ve yatırımlara 5 yıllık vergi muafiyeti tanınmalıdır. T. Ticaret Kanununun 404'üncü maddesinde yer alan ayın karşılığı olan hisse senetlerinin iki yıl geçmeden başkalarına devri hükmü kesinlikle iptal edilmelidir. Bu birleşmelerin önünde çok önemli bir engeldir. Finansman giderlerinde gider kısıtlaması uygulaması kesinlikle kaldırılmalıdır.

Bu koşullar altında ekonomide hızlanan ve kontrolü giderek yitirilen resesyonun üstesinden gelebilmek için ortak yönetim altında toplanan kamu bankalarının kredilerinin yeniden yapılandırmasına hız verilmelidir. Yabancı ortak çekme açısından en önemli eksikimiz bilgi altyapısının eksikliğidir. Yani yabancı yatırımcılar için çok önemli olan muhasebe alt yapısı ve mali tablolar potansiyel yatırımcı açısından kesinlikle anlaşılmalıdır. Hukuk sistemimizin anlaşılabilir, uygulanabilir ve eşitlikçi olması yönünde reformlar yapmalıyız. Yani icra iflas kanununda alacaklıyı koruyan, sermaye piyasası kanununda ve ticaret kanununda azınlık haklarının koruyan değişiklikler yapılması gibi.

Ve son olarak reel sektör sorunlarına çözüm mutlaka mali kesimi de içine alacak bir model çerçevesinde ele alınmalıdır. Bunun bilinen tek yolu "Aktif Yönetim Şirketi"dir.

ERSEL – Bir ekonomide çok yaratmanın finansal maliyeti sadece parasal sermayenin yitirilmesi değildir. Bir de bankaların "bilgi sermayelerini" yitirmeleri sorunu vardır. Yani bankalar şoktan sonra kredi müşterilerinin durumunu değerlendirmekte çok zorlanmaya başlarlar. Çünkü şokun o firma üzerindeki kısa ve uzun dönem etkilerini bulup çıkarmak o kadar kolay bir şey değildir. Böyle olunca da bankaların "ihtiyatlı" tutum içine girmeleri, kredilerini kısımlarını beklenir. Türkiye gibi, şirketlerin birbirlerine açtıkları ticari kredilerin çok önemli olduğu bir ekonomide, bu davranış biçimi mali olmayan şirketler için de geçerlidir. Bu durumda da ekonominin işleyebilmesi için gerekli kaynak akışı hızla kesilir. Nitekim öyle olmuştur.

BMEY – Son olarak ileri sürülen "Varlık Yönetim Şirketi" aleti, reel ve mali kesimi birlikte kavrayan yapısıyla kur sorununun çözümünde de yardımcı olabilir mi? Böyle bir şirket kamu kaynağı kullanmadan başarılı olabilir mi, batık kredilerin seküritizasyonunu yapabilir mi?

NAS – Reel sektör sorunlarına çözüm mutlaka mali kesimi de içine alacak bir model çerçevesinde ele alınmalıdır. Bunun bilinen tek yolu "Aktif Yönetim Şirketi"dir. Bankacılık sisteminin mali durumunun iyileştirilmesi ve sistemik krize dönüşen mali krizin ekonominin tüm üretim kapasitesini çöktürmesini önlemenin etkin yolla-

rından birisi bankaların kötü aktiflerinin ayrı bir kuruluşa aktarılmasıdır. Bu tür faaliyetler genellikle bankanın takipteki kredilerinin özel bir kurum tarafından önceden belirlenen fiyattan alınması şeklinde yürütülmektedir. Bu kurumlar satın alınan takipteki kredilerin yönetilmesinden, yeniden yapılandırılmasından, tahsil edilmesinden ve satılmasından sorumludurlar.

Çünkü sorunlu aktiflerin olduğu gibi banka bünyesinde bırakılması mali krizlerin şiddetini, süresini uzatarak ve etki alanını genişleterek istikrarın sağlanmasını güçleştirmektedir. Bu nedenle aktif yönetim politikalarının aktif kalitesinde daha fazla kötüleşmeyi engelleyecek ve sorunlu kredileri azaltacak düzenlemeler şarttır. Bankanın sorunlu aktiflerinin yönetiminde iyi kredilerin ve banka bilançosuna çok olumsuz etkileri olmayan kredilerin ayrılacak geri kalanlarının elden çıkarılması ve ayrı bir aktif yönetim şirketine devredilmeleri mali krizin sistemik krize dönüşmesinin ve kontrol edilmeyen bir resesyona girilmesinin önlenmesinde etkili yollardan birisidir. Sorunlu aktiflerin yönetimi ile ilgili olarak ülke uygulamalarında özü aynı olmakla birlikte bazı farklılıklar mevcuttur. Bu farklılıkları ülkenin yapısal sorunları ve krizin boyutu belirlemektedir.

ERSEL – Hayır. Varlık Yönetim Şirketi, sorunlu kredilerin tahsil edilmesi için düşünülebilecek

yöntemlerden birisidir. Kur sorununun çözümüyle bir ilgisi yoktur. Böyle bir şirkete finansman bulmak önemli bir sorundur. Bu finansmanın kamudan gelmesi şartı da yoktur. Menkul kıymetleştirmenin (Securitization) görülebilir gelecekte bir seçenek olabileceğini sanmıyorum.

CANSEN – "Varlık Yönetim Şirketi" kurmakla, kur sorununa çözüm geliştirmek arasındaki bağı kurabilmiş değilim. Ekonomide herşey birbirine etki eder. Sadece bu anlamda "Varlık Yönetim Şirketi" ile kur sorunu irtibatlandırılabilir. Kamu kaynağı olmadan Varlık Yönetim Şirketi çalışmaz. Batık krediler seküritize edilemez.

BMEY – Alınan bütün yapısal tedbirlere rağmen niye toparlanamıyoruz?

NAS – Çünkü Türkiye'de geri planda çok önemli zihniyet sorunları var. Türkiye'de ekonomi ile siyaset arasındaki karmaşık ilişkinin istikrarı zedelediği ve büyümeyi yavaşlattığı biliniyor. Ne yazık ki hem siyasi kadrolar hem de toplum halen açık piyasa ekonomisinin kurallarına uygun davranış biçimlerini öğrenmediler.

Ekonomi politikalarının istenen sonucu verebilmesi için neler yapıldığı kadar yapılanların nasıl yapıldığı da çok önemli. Batıların enforcement dediği uygulama güvenin temelini oluşturur. Şu anda Türkiye, uluslararası piyasalar ve kuruluşların gözünde yapısal de-

ğişiklik adına gerçekten çok şey yapmış ama hepsini gönülsüz ve ayak direyerek yapmış bu nedenle de güvenilmez bir ülke. Bunun için IMF giderek sertleşiyor. Bütün bu ayak diremeler ve gecikmeler tüm yapısal reformlara rağmen faizlerin düşmesini engelliyor, aksine kararsızlık ve yalpalamalar ve zaman kazanma taktikleri faizlerin daha da tırmanmasına yol açıyor. Yani Türkiye paradoksal bir biçimde çok şey yaparak başarısız olma riskini büyütüyor.

Aslında sorun makro temellerin bozulmasının nedeni olan ekonomik yapıda. Bizi krizlere karşı son derece duyarlı hale getiren bu yapının değiştirilmesi gerekiyor. Bunun yolu da yapısal reformlardan geçiyor. Burada yapısal reformlardan kastedilen sadece yeni yasalar değil. Çok daha kapsamlı; yeni yasalar, yeni kurumlar, düzgün uygulama, her şeyden önemlisi de toplumsal anlayışımızda değişim. Bu da bugünden yarına hemen gerçekleşmeyecek. Diğer bir deyişle, krizlere karşı duyarlılığımız bir süre daha devam edecek.

ERSEL – İlk olarak "yapısal tedbir almayı", yasal düzenleme yapmak ile eşanlamlı olarak kullanılmaması gerektiğini düşünüyorum. Tedbir almak uygulamayı içeren, hatta buna ağırlık veren bir kavramdır. Buradan hareket ettiğimde "bütün tedbirlerin alındığı" görüşüne katılmıyorum. İkinci bir nokta daha var. Alınan bir tedbi-

rin, ekonomide beklenen sonucu doğurabilmesi için diğer karar alıcıların davranışlarını istenilen yönde değiştirebilmesi gerekir. Bu ise, uygulama başarılı olsa bile, zaman alır. Burada gerek duyulan süre ise saatler ya da günlerle değil aylarla, hatta bazen yıllarla ölçülür.

CANSEN – Bazı yapısal tedbirler alınmıştır, ama alınan tedbirler hayata geçmiş değildir. Toparlanma gecikmeyle de olsa gelecektir. Türkiye'nin ekonomik meselesi, tekrar eski haline gelmesi değil, oradan ileriye gitmesidir. Bu

gerçekten "güçlü ekonomiye geçiş" programına ihtiyaç gösteren bir konudur. Bu nihai hedef, sıcak para uygulaması gibi, kısa vadeli toparlanma tedbirleriyle çelişmektedir.

BMEY – Sayın konuşmacılara, yoğun gündemleri arasında bize de zaman ayırıp, yapmış oldukları tüm açıklamalar için çok teşekkür ediyoruz.

DERGİNİN NOTU : Yukarıda sunulan " Açık Oturum " 7 Eylül 2001 Cuma günü yapılmıştır.

Sermaye Piyasası

MUSTAFA BARIŞ

Banka-Mali ve Ekonomik Yorumlar Dergisi Yayın Yönetmeni

Borsada Değişen Bir Şey Yok...

Ağustos ayının ilk işlem gününe hisse bazında alımlarla başlayan borsa 10.000 puanı zorlamasına karşın kıramadı. İşlem hacminin daraldığı borsada dar alanda sıkışık bir seyir izlendi. İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB), İMKB Ulusal - 100 endeksi günü 82 puanlık yükselişle 9.914,61 puandan kapadı. Hisse senetleri ortalama % 0.83 oranında değer kazandı. Yükseliş az da olsa, Perşembe ve Cuma günleri de devam etti. Hisse senetleri Perşembe günü % 1.53, Cuma günü ise ortalama % 0.34 oranında değer kazandı. Endeks haftayı 10.101,58 puandan kapadı.

Borsa Ağustos ayının ikinci haftasında da satışların etkisinde kaldı. Haftaya, düşük çıkan enflasyon rakamları ve 1.5 milyar dolarlık IMF kredisinin onaylanmasının yarattığı olumlu hava ile başlamasına rağmen, dövizdeki yükselişin devam etmesi borsada moral bozukluğu yarattı. İMKB Ulusal - 100 endeksi Pazartesi günü 233 puanlık düşüşle günü 9.869 puandan kapadı, hisse senetleri ortalama % 2.31 oranında değer yitirdi. Salı günü endeks 228 puanlık düşüşle günü 9.640 puandan tamamladı, hisse senetleri % 2.32 oranında değer yitirdi. Çarşamba ve Perşembe günü de düşüş devam etti. Endeks Çarşamba günü 62 puanlık düşüşle günü 9.578 puandan tamamladı, hisse senetleri % 0.65 oranında değer yitirdi. Perşembe günü ise endeks günü 196 puanlık kayıpla kapadı, hisse senetleri % 2.05 oranında değer yitirdi. Hafta başından itibaren devam eden düşüş, Cuma günü yerini tepki alımlarına bıraktı. Endeks günü az da olsa 19 puanlık yükselişle kapadı, hisse senetleri ortalama % 0.20 oranında değer kazandı.

İMKB Ağustos ayının üçüncü haftasına ortalama % 3.46 oranında düşüşle başladı. Düşüş eğilimi Salı günü de devam etti. Hisse senetleri ortalama % 1.72 oranında değer yitirdi. Çarşamba gününü gelen tepki alımla-

riyla ortalama % 3.52 artış gösteren hisse senetleri, Perşembe ve Cuma günü de dövizdeki düşüğe bağılı olarak çıkışını sürdürdü. Hisse senetleri Perşembe günü ortalama % 3.30, Cuma günü de ortalama % 2.09 oranında değer kazandı. Endeks haftayı 9.736,95 puandan tamamladı, hisse senetlerinin haftalık ortalama getirisi ise % 3.58 oldu.

Borsa Ağustos ayının dördüncü haftasına ortalama % 0.84'lük değer kaybıyla başladı. Salı günü yerinde sayan borsada sadece 0.97 puanlık bir gerileme yaşandı. Benzer seyir Çarşamba günü de devam etti. Endeks sadece 28.91 puan gerilerken, hisse senetlerinin ortalama değer kaybı da % 0.30 oldu. Perşembe ve Cuma günü dövizdeki seyre bağılı olarak artış gerçekleşti. Hisse senetleri Perşembe günü ortalama % 2.76, Cuma günü de % 1.60 oranında değer kazandı. Endeks haftayı 10.049,66 puandan tamamladı. Hisse senetlerinin ortalama haftalık getirisi ise % 3.21 oldu.

Ağustos ayının son haftasında döviz ve faizdeki düşüş borsanın moralini düzeltti. Endeks haftanın ilk günü 244 puan yükseldi, hisse senetlerinin ortalama getirisi ise % 2.43 oldu. Salı günü kâr satışlarının etkisinde kalan borsa günü 54 puanlık düşüşle kapadı, hisse senetlerinin ortalama değer kaybı ise % 0.53 oldu. Para girişinin yaşanmaması ve alternatif piyasalardaki gelişmeler borsanın Çarşamba günü de değer yitirmesine yol açtı. Endeks günü 248 puanlık düşüşle kapadı, hisse senetlerinin ortalama değer kaybı ise % 2.48 oldu. Perşembe günü ise 30 Ağustos Zafere Bayramı nedeniyle piyasalar kapalıydı. Ağustos ayının son işlem günü, dövizdeki yükselişten nem kapamayan borsa Çarşamba gününden kalan satışlarını devam ettirdi. DİE'nin büyüme rakamlarını açıklaması ise moralini bozdu. Vurgun operasyonundan dolayı siyasette olumsuz gelişmelerin yaşanacağı korkusu gibi nedenler endeksin 111 puan düşmesine neden oldu. Hisse senetleri Cuma günü ortalama % 1.11 oranında değer yitirdi.

Sıralanan bu etkiler sonucunda "31 Ağustos 2001 Cuma" günü kapanış fiyatları itibariyle 9.878,88 puana gerileyen İMKB Ulusal - 100 endeksinin Temmuz ayı sonuna göre değer kaybı % 0.36 düzeyinde olmuştur. Yine aynı günkü kapanış fiyatları itibariyle, Banka - Mali ve Ekonomik Yorumlar Dergisi endeksi, İMKB Ulusal - 100 endeksine benzer bir düşüş göstermiş ve Ağustos ayında % 1.22 oranında değer kaybederek 3.318.505,73 puana gerilemiştir. Endeks kapsamındaki 40 hisseden 14 tanesi değer artışı göstermiş, 23 hisse değer kaybetmiş ve 3 hisse ise değerini korumuştur. Ay içinde en fazla değer kazanan ve kaybeden hisseler tablo 1 ve 2'de gösterilmiştir.

Sermaye Artırımları

Temmuz ayından sonra Ağustos ayında da sermaye artırımları devam etmiştir. Tablo 3'te, Ağustos ayında sermaye artırımını gerçekleştiren 16 şirketin artırım öncesi ve sonrası sermaye rakamlarıyla, bedelli ve bedelsiz artırımlarının tutarları gösterilmiştir. Sermaye artırımlarının yanı sıra, Ağustos ayında 4 şirketin kayıtlı sermaye tavanı artırımları Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) tarafından onaylanmıştır. Bu şirketlerin eski ve yeni kayıtlı sermaye tavanları Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 1
Ağustos Ayının En Başarılı Hisseleri

Dergi Endeksi Kapsamında	Verim (%)	Diğer	Verim (%)
Ereğli Demir Çelik	21.27	Ceylan Giyim	111.11
Petrol Ofisi	18.68	Vakıf Yat. Ort.	100.00
Bolu Çimento	15.58	Anadolu Hayat	77.19
Kartonsan	13.68	Vakıf Risk	55.78
Migros	12.98	Burçelik	55.29
Çimsa	11.11	Lio Yağ	54.71
Bağfaş	10.00	Aktaş Elektrik	50.00
Çelik Halat	9.25	Ege Endüstri	41.66
Tüpraş	8.47	Akal Tekstil	37.50
Gentaş	7.69	Vakıf Fin. Kir.	36.36

Tablo 2
Ağustos Ayının En Başarısız Hisseleri

Dergi Endeksi Kapsamında	Verim (%)	Diğer	Verim (%)
Makine Takım	-27.02	Ersu Gıda	-39.50
Hektaş	-18.83	Kardemir (B)	-31.76
Yasaş	-15.65	Alternatifbank	-23.88
Ege Gübre	-14.28	İş Bankası (Kur.)	-23.43
İzmir Demir Çelik	-14.28	Kereviş Gıda	-21.12
Deva Holding	-12.28	Kardemir (D)	-19.76
Döktaş	-10.63	Sezginler Gıda	-19.71
Koç Holding	-8.33	Mensa Mensucat	-18.96
Pınar Süt	-8.33	Finansbank	-18.46
Ford Otosan	-8.19	Yataş	-18.40

Şirketlerin Kritik Oranları

Tablo 5'de, 6 aylık mali tablo verilerinden hareketle hesaplanmış ve şirketler hakkında fikir verecek bazı kritik oran değerlerine yer verilmiştir. Tablonun ilk sütununda, işletmelerin likiditelerini ölçmekte kullanılan Cari Oran (CARI) değerleri gözükmektedir. Dönen varlıkların kısa vadeli borçlara bölünmesiyle teşkil eden bu oran, şirketlerin karşılaşılabilecekleri muhtemel nakit sıkıntıları hakkında fikir vermekte, emniyet açısından bu oran değerinin yüksekçe olması tercih edilmektedir. Tablodaki 84 şirket (İMKB Ulusal - 100 endeksinde bulunan şirketler) için hesaplanan ortalama cari değeri 1.85 olarak hesaplanırken, en yüksek CARI değerine

Tablo 3
Ağustos Ayında Sermaye Artırımları (Milyon TL)

Şirket	Önceki Ser.	Bedelli	%	Bedelsiz	%	Yeni Ser.
Alfa Men.Değ.	3.100.000	2.000.000	64,51	-	-	5.100.000
Berdan Tekstil	2.600.000	-	-	2.600.000	100	5.200.000
Birlik Mensucat	6.197.000	3.098.000	50	3.098.000	50	12.393.000
Borova Yapı	1.620.000	810.000	50	810.000	50	3.240.000
Çelebi	1.500.000	-	-	3.000.000	200	4.500.000
Goldaş Kuy.	7.000.000	1.000.000	-	-	-	8.000.000
Güneş Sigorta	15.000.000	-	-	12.000.000	80	27.000.000
Hektaş	10.308.000	-	-	3.287.000	31,89	13.595.000
İş Fin. Kir.	8.500.000	-	-	8.500.000	100	17.000.000
Koç Holding	85.470.000	16.108.000	-	-	-	101.578.000
Lüks Kadife	600.000	1.200.000	200	-	-	1.800.000
Menderes Tekstil	15.400.000	9.600.000	-	-	-	15.400.000
Net Turizm	12.411.000	-	-	12.411.000	100	24.822.000
Pelkim	117.000.000	29.250.000	25	58.500.000	50	204.750.000
Uşak Seramik	2.500.000	1.250.000	50	-	-	3.750.000
Yataş	2.430.000	-	-	3.645.000	150	6.075.000

Tablo 4
Ağustos Ayında Kayıtlı Sermaye Tavanı Artırımları (Milyon TL)

Şirket	Önceki Tavan	Yeni Tavan
Ak Yatırım	6.000.000	40.000.000
Dentaş	10.000.000	40.000.000
Derimod	2.000.000	10.000.000
Merko Gıda	10.188.500	40.000.000

Tablo 5
Şirketlerin Kritik Oranları

ŞİRKET	CARI	BORÇ	PDD	ŞİRKET	CARI	BORÇ	PDD
ADANA ÇİM.	1.31	0.49	2.15	GLOBAL M. D.	18.09	0.48	1.68
AK ENERJİ	1.91	0.50	1.59	GÖLTAŞ ÇİM.	0.98	0.51	1.05
AKAL TEKSTİL	0.87	0.96	1.00	GSD HOLDİNG	0.65	0.33	1.26
AKBANK	-	0.19	2.06	HEKTAŞ	0.64	0.95	1.13
AKÇANSA	1.16	0.38	1.83	HÜRRIYET GZT.	2.88	0.58	1.47
AKSA	1.33	0.64	2.08	İŞ BANKASI	-	0.12	4.11
AK SİGORTA	-	0.10	0.88	İŞ FİN KİR.	-	-	-
AKSU ENERJİ	2.92	0.33	3.47	İŞ GMYO	0.08	1.30	0.74
ALARKO GMYO	1.58	0.52	0.53	İZMİR D.Ç.	14.62	-	3.62
ALARKO HOL.	4.75	0.17	5.27	KARDEMİR	-	-	-
A.TELETAŞ	0.62	1.12	-	KARŞAN OTO.	0.65	0.76	2.63
ALKİM KİMYA	1.65	0.19	2.02	KAV DAN PAZ. TİC.	11.15	0.06	1.30
ANADOLU CAM	0.83	0.60	0.45	KİPA	1.13	0.44	1.06
ANADOLU EFES	0.44	1.09	10.78	KOÇ HOLDİNG	3.50	0.10	8.51
ANADOLU HAYAT	-	0.54	1.53	KORDSA DUPONT	0.87	0.88	2.50
ANADOLU ISUZU	0.79	0.83	1.43	MENDERES TEKS.	0.80	1.07	0.74
ANADOLU SİGORTA	-	0.29	4.65	MİGROS	0.80	0.78	5.30
ARÇELİK	1.42	0.72	2.27	MİLLİYET GZT.	1.46	0.58	1.29
ASELSAN	0.66	1.10	2.52	MİLPA	0.98	0.67	0.50
AYEN ENERJİ	0.88	1.21	3.18	NET HOLDİNG	1.69	0.05	0.61
AYGAZ	0.89	0.59	3.85	NET TURİZM	4.23	-	9.40
BAGFAŞ	0.78	0.81	1.28	NETAŞ TELEKOM	1.95	0.55	2.76
BANVİT	0.99	1.23	3.72	NUROL GMYO	1.22	0.50	1.59
BEKO ELEKT.	1.11	0.94	1.80	OTOKAR	0.52	1.08	1.80
BOROVA YAPI	0.31	1.65	4.67	PARK ELEK.MAD.	1.60	0.49	4.11
BORUSAN BORU	0.86	0.95	1.46	PETKİM	1.28	0.37	2.35
BORUSAN YAT.PAZ.	-	0.01	1.70	PETROL OFİSİ	1.77	0.59	8.04
BOSSA	1.44	0.61	0.73	SABANCI HOLD.	0.79	0.11	2.35
ÇARŞI	0.65	1.14	-	SANKO PAZ	0.69	1.46	1.53
ÇELEBİ	0.95	0.83	6.94	SARKUYSAN	0.86	0.70	1.36
ÇEMTAŞ	10.19	0.26	1.10	SASA	0.61	1.00	1.07
ÇİMSA	1.01	0.50	1.87	SEZGİNLER GIDA	0.65	1.16	12.27
DEVA HOLDİNG	0.69	0.95	2.53	SODA SAN.	0.91	0.86	1.43
DIŞBANK	-	0.16	0.62	ŞİŞE CAM	0.06	0.70	1.48
DOĞAN HOLDİNG	-	-	-	TANSAŞ	0.28	1.65	-
DOĞAN YAY.HOL.	-	-	-	TAT KONSERVE	1.19	0.51	2.24
DOKTAŞ	0.62	0.97	1.20	T. DEMİR DÖK	1.23	1.12	1.85
ECZ.İLAÇ	0.75	0.88	1.41	TEB	-	-	-
ECZ.YAPI	0.97	0.87	1.02	TOFAŞ OTO FAB.	0.38	1.70	3.74
ECZ.YATIRIM	3.76	0.14	1.29	TRAKYA CAM	0.99	0.72	1.63
EFES HOLDİNG	1.28	0.36	2.63	TURÇAS PETROL	0.48	1.57	-
EGS GMYO	3.73	-	-	TURKCELL	0.33	1.54	-
EGS HOLDİNG	4.13	-	0.60	TÜPRAŞ	1.05	0.75	2.74
ENKA HOLDİNG	0.58	0.25	28.10	THY	3.85	-	-
EREĞLİ D.Ç.	0.90	0.82	0.75	UZEL MAKİNE	0.91	1.15	2.49
ESCORT COMP.	-	0.25	0.59	VESTEL	0.74	1.02	1.64
FINANSBANK	-	-	-	YAPI KRD.KORAY GMYO	1.27	0.52	0.58
FORD OTOSAN	1.21	0.95	6.06	YAPI KRD.BANK	-	-	-
GARANTİ BANK.	-	-	-	YAZICILAR HOL.	2.96	0.06	4.17
GİMA	0.44	1.34	3.78	ZORLU ENERJİ	1.05	0.63	1.31
				ORTALAMA	1.85	0.71	2.85

18.09 ile Global Menkul Değerler'in sahip olduğu görülmektedir. Holding şirketlerinde likiditenin yüksek olması makul karşılanabilmekle birlikte, ikinci sırayı İzmir Demir Çelik 14.62 ile almaktadır. Üçüncü sırayı Kav Dan.Paz.Tic. 11.15 ile, dördüncü sırayı Çemtaş 10.19 ile ve beşinci sırayı da Alarko Holding 4.75 ile almaktadır. Tabloda 1'in altında CARİ değerine sahip 43 şirket bulunmakta ve tehlike sinyalleri vermektedirler. Geçen yıl 1'in altında CARİ değerine sahip 13 şirket bulunmaktaydı. Yaşamış olduğumuz ekonomik krizler şirketleri olumsuz yönde etkilemiş ve CARİ değerlerinin büyük oranlarda eksilmesine neden olmuştur.

Tablonun ikinci sütununda; şirketlerin toplam kısa ve uzun vadeli borçlarının, bilanço toplamına oranlarını ifade eden BORÇ değerleri yer almaktadır. Tablodaki 87 şirket için hesaplanmış ortalama BORÇ değeri 0.71 gibi oldukça kritik bir değeri ifade etmektedir.

Tablonun son sütununda yer alan PDD değerleri, şirketlerin piyasa değerlerinin defter değerlerine oranlarını yansıtmakta olup, "17 Ağustos 2001 Cuma" tarihli borsa kapanış fiyatlarının, hisse başına düşen özvarlık değerine bölünmesiyle hesaplanmıştır. Değerin küçüklüğü hisse fiyatının ucuz kalmış ve alım için uygun olduğunun göstergesidir. Tablodaki verilere göre "17 Ağustos 2001 Cuma" tarihindeki fiyatlara göre 85 şirket için hesaplanan PDD değeri 2.85'dir.

Altı Aylık Kârlar

Her bilanço döneminde olduğu gibi, yine örnek kütlemizde yer alan şirketlerin net kârlarında, önceki döneme göre gözlenen artış ve düşüş oranları hesaplanmış ve Tablo 6'da gösterilmiştir. Tablonun ilk sütununda, şirketlerin 2000 yılı 6 aylık bilanço kârları, ikinci sütununda 2001 yılı 6 aylık bilanço kârları ve üçüncü sütununda ise kârdaki büyüme oranı (KBO) değerleri gösterilmiştir. KBO değerleri aşağıdaki formüle göre hesaplanmıştır.

$$KBO = \frac{KÂR\ 2001 - KÂR\ 2000}{|KÂR\ 2000|} \times 100$$

Henüz 6 aylık mali tabloları elde edilmemiş olan Doğan Holding, Doğan Yayın Holding, EGS GMYO, EGS Holding ve Türk Hava Yolları dışındaki 95 şirketin 49 tanesi negatif, 46 tanesi ise pozitif KBO değerine sahiptirler. Negatif KBO değerine sahip 47 şirketten Banvit, Borova Yapı, Çarşı, Döktaş, Gima, İzmir Demir Çelik, Kardemir, Tansaş, Turcas Petrol ve Turkcell her iki dönemi de zararla kapatmışlardır. Bu şirketlerin tamamının 2001 yılı 6 aylık zararları, 2000 yılı 6 aylık zararlarından daha fazla

olmuştur. Alcatel Teletaş, Anadolu Cam, Anadolu Efes, Anadolu Isuzu, Arçelik, Aselsan, Beko Elektronik, Deva Holding, Eczacıbaşı İlaç, Efes Holding, Ereğli Demir Çelik, Escort Computer, Ford Otosan, Global Menkul Değerler, İş Finansal Kiralama, Karsan Otomotiv, Milliyet Gazetecilik, Net Turizm, Petkim, Sasa, Sezginler Gıda, Şişe Cam, Türk Demir Döküm, Tofaş Oto Fabrikaları ve Uzel Makine geçen yılın ilk 6 ayında kâr elde ederlerken, bu yılın aynı dönemini zararla kapatmışlardır. Geri kalan 14 şirketin KBO değerlerinin negatif olması ise kârlarının azalmasından kaynaklanmıştır.

Akal Tekstil (% 7326.95) 6 ayda en yüksek kârı getiren şirket olmuş, Akal Tekstil'in ardından 6 ayın en çok kâr getiren diğer şirketleri de; Çelebi (% 3145.05), İş GMYO (% 2845.64), Soda Sanayii (% 1774.30), Kipa (% 863.08), Ak Enerji (% 714.58), Zorlu Enerji (% 618.38) ve Sanko Pazarlama (% 470.41) şeklinde sıralanmışlardır.

KBO değerlerinin 95 şirket için basit aritmetik ortalaması % - 248.14 olarak hesaplanmış, uzun yıllardan sonra bu oran ilk defa eksi ortalama vermiştir. Diğer bir deyişle reel anlamda bir kâr artışı olmamıştır. Buna karşılık bireysel olarak bakıldığında, Akal Tekstil (% 7326.95), Çelebi (% 3145.05), İş GMYO (% 2845.64), Soda Sanayii (% 1774.30), Kipa (% 863.08), Ak Enerji (% 714.58), Zorlu Enerji (% 618.38) ve Sanko Pazarlama (% 470.41) en fazla kâr artışı sağlayan; Anadolu Efes (% - 14386.70), Deva Holding (% - 5370.81), Turkcell (% - 2772.26), Çarşı (% - 2582.89), Banvit (% - 1951.26), Tansaş (% - 1827.49), İzmir Demir Çelik (% - 1595.93), Gima (% - 1578.82), Türk Demir Döküm (% - 1575.44), Aselsan (% - 1556.65), Milliyet Gazetecilik (% - 1487.09) ve Sezginler Gıda (% - 1320.19) ise en kötü performans gösteren şirketler olarak dikkat çekmektedirler. % 100'ün üzerinde bir kâr düşüşü, kârdan zarara düşülmesi ya da zararın katlanarak artması durumlarında söz konusu olabilmektedir.

Borsada Seans Süreleri Uzatıldı

İMKB hisse senetleri piyasasında "13 Ağustos Pazartesi" gününden itibaren geçerli olmak üzere seans süreleri uzatıldı. Buna göre; birinci seans 9.30'da başlayıp 12.00'de bitecek. İkinci seans ise 14.00'de başlayıp 16.30'da sona erecek. Hisse senetleri piyasasının "Uzaktan Erişim" projesi kapsamında sürdürülen çalışmalara paralel olarak, önümüzdeki günlerde devreye alınması planlanan ve hisse senetleri piyasası (HSP) alım-satım sistemi ile üye sisteminin doğrudan iletişimini sağlayacak olan Ex-API uygulamasına hazırlık amacıyla seans saatlerinde ve "Disketle Emir İletimi" uygulamasında bazı değişiklikler yapıldı.

Tablo 6
6 Aylık Kâr Artış Oranları

ŞİRKET	2000/6 (MİLYON TL)	2001/6 (MİLYON TL)	KBO (%)	ŞİRKET	2000/6 (MİLYON TL)	2001/6 (MİLYON TL)	KBO (%)
ADANA ÇİM.	5.663.783	13.848.758	144.51	GLOBAL M.D.	7.751.503	-4.084.997	-52.69
AK ENERJİ	9.228.616	75.175.044	714.58	GÖLTAŞ ÇİM.	2.154.479	1.985.906	-7.82
AKAL TEKSTİL	28.471	2.114.529	7326.95	GSD HOLDİNG	9.085.911	5.457.509	-39.93
AKBANK	804.747	204.928.000	15.25	HEKTAŞ	1.704.895	1.510.028	-11.42
AKÇANSA	1.504.232	1.104.006	-26.60	HURRIYET GZT	12.256.941	2.507.186	-79.54
AKSA	14.194.499	34.094.607	230.19	İŞ BANKASI	210.610.351	40.670.937	-80.68
AK SİGORTA	18.586.578	27.721.083	49.14	İŞ FİN KİR	1.688.130	-554.146	-32.82
AKSU ENERJİ	788.317	2.030.753	157.60	İŞ GMYO	277.896	8.185.827	2845.64
ALARKO GMYO	8.327.154	27.491.725	230.14	İZMİR D.Ç.	-1.477.115	-23.573.781	-1595.93
ALARKO HOL.	7.305.811	16.553.101	126.57	KARDEMİR	-3.103.621	-16.507.158	-531.86
A TELETAŞ	2.394.065	-17.706.754	-739.61	KARŞAN OTO	1.961.156	-5.628.590	-287.00
ALKİM KİMYA	1.600.799	4.174.819	160.79	KAV DAN PAZ.TİC.	2.696.583	1.124.992	-58.31
ANADOLU CAM	730.051	-2.784.269	-381.38	KİPA	432.507	4.997.921	863.08
ANADOLU EFES	137.762	-20.094.934	-14386.70	KOC HOLDİNG	23.517.683	29.266.222	24.44
ANADOLU HAYAT	8.629.857	10.008.232	15.97	KORDSA DUPONT	7.391.114	4.342.584	-41.24
ANADOLU ISUZU	5.172.299	-15.559.768	-300.82	MENDERES TEKSTİL	1.046.004	3.452.274	230.04
ANADOLU SİGORTA	10.077.043	15.750.364	56.29	MİGROS	8.314.761	11.171.525	34.35
ARÇELİK	41.375.269	-23.082.460	-55.78	MİLLİYET GZT.	710.540	-10.566.381	-1487.09
ASELSAN	2.774.267	-43.463.159	-1566.65	MİLPA	7.001.131	10.824	-99.84
AYEN ENERJİ	11.897.245	34.798.634	192.49	NET HOLDİNG	1.626.642	1.814.919	11.57
AYGAZ	14.236.741	2.670.728	-81.24	NET TURİZM	1.157.336	-5.978.245	-516.55
BAGFAŞ	2.316.970	3.908.679	68.69	NETAŞ TELEKOM	8.270.731	13.445.954	62.57
BANVİT	-706.248	-13.780.784	-1951.26	NIROL GMYO	1.597.710	3.664.449	129.35
BEKO ELEKT.	4.581.992	-15.575.908	-339.93	OTOKAR	3.596.647	6.048.535	68.17
BOROVA YAPI	-25.678	-47.640	-185.52	PARK ELEK.MAD.	4.083.773	1.886.608	-53.80
BORUSAN BORU	1.485.649	3.005.019	102.26	PETKİM	2.731.444	-12.919.000	-472.97
BORUSAN YAT.PAZ.	1.898.272	2.743.884	44.54	PETROL OFİSİ	23.740.363	104.069.910	238.36
BOSSA	1.266.025	2.927.712	131.25	SABANCI HOLDİNG	40.340.822	60.518.815	50.01
ÇARŞI	-706.816	-18.256.328	-2582.89	SANKO PAZ.	2.173.161	12.395.942	470.41
ÇELEBİ	2.210.943	8.792.247	3145.05	SARKUYSAN	2.062.446	5.626.728	172.81
ÇEMTAŞ	470.333	1.704.447	262.39	SASA	4.776.295	-20.281.279	-424.62
ÇİMSA	7.037.547	11.667.379	65.78	SEZGİNLER GIDA	1.765.579	-23.309.037	-1320.19
DEVA HOLDİNG	287.341	-15.432.555	-5370.81	SODA SAN.	535.985	10.046.006	1774.30
DIŞBANK	30.010.477	61.241.000	104.06	ŞİŞE CAM	1.373.418	-922.806	-67.19
DOĞAN HOLDİNG	-	-	-	TANSAS	-3.110.707	-56.848.116	-1827.49
DOĞAN YAY HOL.	-	-	-	TAT KONSERVE	1.060.626	3.548.513	234.56
DOKTAŞ	-546.748	-2.411.622	-441.08	T.DEMİR DÖK.	1.402.439	-22.094.714	-1575.44
ECZİLAÇ	4.389.797	-17.256.521	-393.10	TEB	2.679.000	18.162.000	43.24
ECZ.YAPI	850.241	2.696.916	217.19	TOFAŞ OTO FAB.	1.713.160	-3.447.172	-201.21
ECZ.YATIRIM	4.433.896	7.984.985	80.08	TRAKYA CAM	4.922.403	12.645.026	156.88
EFES HOLDİNG	759.437	-1.233.221	-162.38	TURÇAS PETROL	-6.010.494	-62.967.064	-847.61
EGS GMYO	2.212.208	-	-	TURKCELL	-12.671.712	-376.636.728	-2772.26
EGS HOLDİNG	1.627.582	-	-	TÜPRAŞ	61.588.027	122.464.259	98.84
ENKA HOLDİNG	2.810.645	6.574.486	133.91	THY	-5.008.428	-	-
EREĞLİ D.Ç.	63.002.705	-113.926.007	-180.82	UZEL MAKİNE	4.030.024	-8.329.221	-96.67
ESCORT COMP.	1.100.481	-1.776.280	-161.40	VESTEL	23.013.754	16.238.484	-29.44
FINANSBANK	45.163.930	46.116.000	2.10	YAPI KRD.K.GMYO	4.576.906	7.590.810	65.85
FORD OTOSAN	17.219.957	-47.366.018	-275.06	YAPI KRD.BANK	120.816.000	65.556.000	-45.73
GARANTİ BANK.	116.545.000	55.406.000	-52.45	YAZICILAR HOL.	506.604	2.222.530	338.71
GİMA	-543.225	-14.008.848	-1578.82	ZORLU ENERJİ	2.785.596	20.011.173	618.38

ORTALAMA

-248.14

Pamukbank'tan bir ilk daha:
WAP'ta online hisse senedi alım satımı.

WAP
BANKACILIĞI

7577 400

Online hisse senedi
alım satımı.

Kredi kartı
ödemesi.

Fatura
ödemesi.

Yatırım fonu
alım satımı.

Para
transferi.

Pamukbank size, Türkiye'de ilk defa cep telefonundan anında hisse senedi alıp satabileceğiniz teknolojiyi sunuyor. Böylece, nerede olursanız olun borsaya anında ulaşabileceksiniz.

Peki sizin bankanız bugünlerde sizin için ne yapıyor?

PAMUKBANK

HSP'de 13 Ağustos 2001 Pazartesi gününden itibaren geçerli olan yeni uygulamanın esasları şöyle belirlendi:

– Borsa üyeleri tarafından elektronik kanallardan toplanan emirlerin hızlı bir şekilde HSP alım-satım sistemine iletilmesine imkan vermek üzere uygulamaya konulan Disketle Emir İletimi'nin saatleri, üyelerin özellikle sabah saat 09.00'dan sonra gelen gelen emirleri sisteme daha kolay bir şekilde aktarabilmeleri için uygulama saati geriye alınıp, süre uzatılarak, 1. seans için 09.30 - 10.00, 2. seans için 14.00 - 14.15 olarak belirlendi. Böylece yeni uygulama ile toplam süre olarak uzatılan (Disketle Emir İletimi) süreci, mevcut durumda sadece birinci seansta yer alırken, yeni düzenlemeyle ikinci seansta da uygulanacak.

– HSP'de seans saatlerinin uzatılmasıyla, piyasadaki likidite imkanı artırılırken, uluslararası yatırımcıların piyasaya erişimini kolaylaştıran bir imkan yaratıldı. HSP emir-işlem kurallarında herhangi bir değişiklik yapılmadı.

– Yeni düzenlemeyle birlikte, 2. seansta yer alan "Disketle Emir İletimi" sürecinde Gözaltı Pazarı'ndaki hisse senetleri için de emir verilebilecek.

– Piyasanın geneline yönelik olarak şeffaflığın artırılması amacıyla disketle emir iletimi sürecinde iletilen emirlere ve gerçekleşen işlemlere ait olan ve daha önce yayınlanmayan bilgilere ilişkin derinlikli veri yayını, birinci seans için saat 09.30, ikinci seans içinse saat 14.00'den itibaren veri yayını ekranlardan yapılmaya başlanacak.

– Yeni düzenleme ile birlikte Exspres-Terminal uygulaması kaldırıldı ve tüm terminaller aynı özelliklere kavuşturuldu. Böylece üyeler gerek İMKB'de, gerekse merkez ofislerinde bulunan işlem terminallerinden tüm sorguları yapabilecekler.

Yabancı Yatırımcılar Temmuz'da da Sattı

İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB) ulusal pazarda yabancı yatırımcılar, bu yılın Temmuz ayında net 128 milyon 213 bin dolarlık satış yaptılar. İMKB'nin aylık bültenine göre, yabancı banka, aracı kurum veya şahıs nam ve hesabına ulusal pazarda gerçekleştirilen alım işlemleri 375 milyon 976 bin dolar olarak hesaplandı. Yabancı yatırımcıların Temmuz ayında yaptıkları satış tutarı ise 504 milyon 189 bin dolar olarak belirlendi. Bu arada yabancı yatırımcılara ait saklama bakiyesi de Temmuz ayı itibarıyla 3 milyar 938 milyon dolar ile son 30 ayın en düşük düzeyine ge-

riledi. Yabancıların saklama bakiyesi, son olarak Ocak 1999'da 3 milyar 429 milyon dolar düzeyindeydi.

Yabancı yatırımcılar, en fazla işlem gerçekleştirdikleri ilk 10 hissede; Temmuz ayında Tüpraş dışında net satış yaptı. Yabancıların en fazla ilgi gösterdiği hisse olan Yapı Kredi Bankası'nda (YKB) işlem hacmi 188 milyon 398 bin doları bulurken, bu hissede Haziran ayında net alım yapan yabancı yatırımcılar Temmuz ayında satışa geçti. Yabancı yatırımcılar Temmuz ayında YKB hisselerinde net 32.3 milyon dolarlık satış gerçekleştirdi.

En fazla işlem yapılan bir diğer hisse de, 126 milyon 671 bin dolarlık hacimle Garanti Bankası olurken, bu hissede de bir önceki aydaki net alış Temmuz'da net satışa dönüştü. Yabancıların en fazla işlem yaptığı ilk 10 hisse içinde net alım yaptıkları tek kağıt Tüpraş oldu. Haziran ayında da yabancıların en fazla net alım yaptıkları hisse olan Tüpraş'taki bu eğilim Temmuz'da da devam etti ve 3.9 milyon dolarlık net alım gerçekleşti.

Hazine İhaleleri

Hazine'nin "7 Ağustos 2001 Salı" günü düzenlediği 154 günlük bono ihalesinde nominal teklif tutarı 2.625 katrilyon lira olarak gerçekleşti. Kamu kuruluşlarına 177.5 trilyon lira net satış yapılırken nominal satış miktarı 2.182,2 katrilyon liraya ulaştı. 154 günlük bono ihalesinde bileşik faiz % 89.93, basit faiz ise % 73.63 oldu. İhalenin ihraç tarihi 8 Ağustos 2001 Çarşamba ve geri ödeme tarihi de 9 Ocak 2002 tarihi olarak belirlendi. İhalede tek fiyat sistemi uygulandı. Hazine Müsteşarlığı bu ihalede Kamu ve Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu kapsamındaki bankaların kendi portföyleri için senet almadıklarını bildirdi. İhalede gelen tekliflerin ve yapılan satışın, ağırlıklı olarak özel bankalar ve bireysel yatırımcıların tekliflerinden oluştuğu kaydedildi. Açıklamada, Kamu ve TMSF kapsamındaki bankaların ancak müşteri taleplerini karşılamak amacıyla teklif verdiği, kendi portföylerine senet almak amacıyla teklif vermedikleri belirtildi.

Hazine "14 Ağustos 2001 Salı" günkü 3 aylık ihalede tahminlerin üzerinde bir faizle borçlanma gerçekleştirdi. 3 ay vadeli referans bono ihalesine 1 katrilyon 239.1 trilyon liralık teklif geldi. Hazine'nin 3 ay vadeli referans bono ihalesinde nominal 1 katrilyon 140 trilyon liralık satış gerçekleşti. İhalede bileşik faiz % 98, basit faiz % 74.49 olarak gerçekleşti.

Hazine'nin dolar kurlarında artışa neden olan fazla parayı çekmek, borçlanmada yeni bir seçenek yaratmak için başlattığı halka arz "22 Ağustos Perşembe" günü sonuçlandı. Dolar tahvil satışları 1.3 katrilyon lira olarak gerçekleşti. Halka arzın toplamı 2 katrilyon 379 trilyon lira oldu.

Hazine'nin açıklamasına göre, 1 yıl vadeli 3 ayda bir % 2.75 faiz ödemeli dolara endekslı devlet tahvilinin satışı 22 Ağustos Perşembe günü saat 16.00'da tamamlandı. Üç gün süren halka arz sonunda nominal toplam 1 katrilyon 300.6 trilyon liralık satış yapıldı. Bu tutarın 765.5 trilyon liralık kısmı kamu fonlarına, 535.1 trilyon liralık kısmı ise piyasaya yapılan satışlardan oluştu. Yapılan toplam satış karşılığında Hazine hesaplarına net 106 milyon dolar ve 1 katrilyon 151.5 trilyon lira yatırılırken; Hazine yetkilileri, içinde bulunulan ortam dikkate alındığında halka arzın sonucunun olumlu olduğunu belirtti. Yoğun ilgiden satışı ilk günde kesilen 58 gün vadeli bonoda ise 1 katrilyon 79 trilyon liralık satış yapıldı.

Hazine tarafından "18 Ağustos 2001 Salı" günü halka arz yoluyla satışa sunulan 99 gün vadeli Hazine bonolarında, nominal 817.9 trilyon liralık satış rakamına ulaşıldı. Hazine Müsteşarlığı'ndan yapılan açıklamaya göre, net satış ise 693.2 trilyon lira olarak gerçekleşti. Valör tarihi "29 Ağustos 2001 Çarşamba" olan 99 gün vadeli Hazine bonolarının, itfa tarihi ise 5 Aralık 2001 tarihinde gerçekleştirilecek. Senetlerin dönem faizi % 18.00, yıllık basit faizi % 66.18 ve yıllık bileşik faizi % 83.78 oldu. Satış fiyatı, her 100 bin lira nominal değerli senet için 84.746 lira. Devlet İç Borçlanma Senetleri (DİBS) en düşük 50 milyon TL. ve katları şeklinde satıldı.

Satışa aracılık edecek Özel ve Kamu bankaları ile Aracı Kurumlara sattıkları net miktar üzerinden binde 2.5 oranında komisyon ödenecek. Senetler hamiline ait olacak ve Hazine Müsteşarlığı'nca aksine bir duyuruda bulunulmadığı sürece senetler erken itfaya tabi tutulmayacak.

Banka-Mali ve Ekonomik Yorumlar Dergisi Hisse Senedi Fiyat İndeksi
(Ocak 1974 = 100)

Aylar	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Ocak	10382.15	46499.72	66641.02	121282.26	482009.45	970038.69	736963.15	5078678.55	3035452.15
Şubat	14056.56	43685.74	72135.19	148672.55	481567.26	870185.89	996300.48	4534752.07	2391632.75
Mart	13455.69	36336.97	94874.84	178248.67	449760.66	936427.88	1224154.39	4662632.07	2325863.75
Nisan	20399.46	37260.41	109201.43	174945.81	419157.76	1246481.82	1343754.27	5742031.40	3523218.40
Mayıs	21856.16	40688.45	112502.77	166514.22	468188.27	1073822.72	1403551.33	4833067.82	3362559.64
Haziran	26303.88	52300.27	116528.07	193595.07	526546.21	1187994.27	1288600.47	4520368.33	3553889.28
Temmuz	24501.68	59216.98	128087.60	176955.20	568012.42	1210065.312	1457020.55	4516028.77	3359491.53
Ağustos	27193.90	69147.24	110555.47	183969.42	579112.78	737615.22	1352406.47	4355709.75	3318505.73
Eylül	33729.97	68630.14	98538.52	207830.76	779779.25	630484.23	1733920.33	3762897.75	
Ekim	34444.97	66413.15	114393.38	238854.42	849700.62	573932.44	1797901.99	4397698.60	
Kasım	44519.48	74373.54	96196.98	267385.51	839360.91	703595.71	2336373.64	2904240.15	
Aralık	51099.56	71525.29	96450.06	277923.68	956310.79	726072.07	4117624.90	2886233.86	

Sıra No.	Kuruluşun Adı	Kayıtlı Sermaye (Milyon TL)	Çıkarılmış (Odenmiş) Sermaye (Milyon TL)	Takvim Yılı Kârı (Net)			Dağıtılan Kâr Payı (%)			Piyasa Fiyatı (TL)			
				1998 (Milyon TL)	1999 (Milyon TL)	2000 (Milyon TL)	1998 (Net)	1999 (Net)	2000 (Net)	Ağustos 2000	Haziran 2001	Temmuz 2001	Ağustos 2001
1	ALARKO GMYO	20.000.000	3.500.000	6.562.740	16.838.762	20.384.232	-	-	-	14.750	12.500	13.250	13.500
2	ANADOLU CAM	70.000.000	47.910.000	174.000	1.117.488	4.074.642	1.000	-	5.00	6.700	1.300	1.175	1.175
3	ARÇELİK	100.000.000	90.900.000	25.647.000	61.253.949	63.316.720	6.600	60.00	20.00	20.750	10.250	8.800	8.700
4	BAĞFAŞ	10.000.000	2.000.000	2.380.000	2.599.697	2.777.653	11.000	50.00	70.00	22.000	21.000	20.000	22.000
5	BOLU ÇİMENTO	70.000.000	33.463.000	3.389.000	3.983.369	3.586.302	1.875	24.44	12.23	3.100	2.300	1.925	2.225
6	BRİSA	25.000.000	7.442.000	11.897.000	13.137.330	17.943.310	6.300	88.30	187.00	45.000	28.000	30.500	28.500
7	ÇELİK HALAT	5.000.000	1.994.000	349.000	312.820	-370.513	3.850	12.00	-	6.600	3.350	2.700	2.950
8	ÇİMSA	16.848.000	16.848.000	6.279.000	10.788.069	13.421.232	6.700	31.00	39.00	11.000	11.000	11.250	12.500
9	DEVA HOLDİNG	100.000.000	16.000.000	194.003	-1.925.850	234.198	-	-	-	1.875	1.625	1.425	1.250
10	DOKTAŞ	20.000.000	19.200.000	22.113.000	-1.550.340	-5.086.387	5.400	-	-	7.500	2.425	2.350	2.100
11	ECZACIBAŞI YATIRIM	50.000.000	19.800.000	-437.000	7.897.837	7.323.139	13.000	50.00	-	4.800	3.400	3.000	2.950
12	EGE GÜBRE	2.009.000	2.009.000	484.000	1.259.177	805.474	7.100	57.89	33.06	5.500	4.700	4.200	3.600
13	EREĞLİ DEMİR ÇELİK	700.000.000	44.352.000	-32.675.000	-24.922.263	72.138.696	12.250	-	-	21.750	14.250	11.750	14.250
14	GENTAŞ	4.044.000	4.044.000	1.343.000	1.199.502	1.892.086	3.500	10.00	-	14.000	4.400	5.200	5.600
15	GOOD-YEAR	21.000.000	11.918.000	3.237.000	-4.585.600	-7.800.910	6.300	-	-	18.000	7.200	7.400	7.000
16	GÜBRE FABRİKALARI	10.000.000	2.500.000	953.000	877.200	981.621	11.750	19.00	20.00	12.750	9.600	9.600	9.300
17	HEKTAŞ	15.000.000	13.595.000	820.000	-2.095.993	1.668.005	1.950	-	-	3.700	3.000	2.600	1.600
18	İZMİR DEMİR ÇELİK	62.250.000	62.250.000	772.000	1.147.456	279.521	460	-	-	1.350	960	980	840
19	İZOCAM	12.000.000	6.000.000	1.154.000	1.095.371	4.085.484	2.625	25.00	40.00	8.000	3.800	4.000	3.850
20	KARTONSAN	2.700.000	2.025.000	4.574.000	1.868.731	6.258.164	12.000	57.75	154.38	38.500	49.000	47.500	54.000
21	KAV DAN PAZ. TİC.	7.000.000	6.435.000	617.000	3.888.455	3.710.354	1.825	40.00	26.59	7.100	3.400	3.100	2.900
22	KOÇ HOLDİNG	250.000.000	101.578.000	27.140.000	42.296.323	43.453.599	25.000	15.00	10.00	36.000	32.500	30.000	27.500
23	KONYA ÇİMENTO	-	4.873.000	1.666.000	3.156.398	2.551.302	4.600	50.00	10.00	14.250	5.600	5.100	5.100
24	KORDSA DUPONT	60.000.000	24.084.000	3.361.000	3.421.774	9.202.454	7.800	24.50	30.70	11.500	9.600	8.800	8.800
25	MAKİNA TAKİM	35.000.000	16.819.000	960.000	420.697	-994.243	1.250	-	-	1.225	200	370	270
26	MİGROS	9.180.000	9.180.000	15.275.000	25.038.772	7.505.957	330.000	350.00	50.00	89.000	70.000	77.000	87.000
27	NET TURİZM	26.000.000	24.822.000	713.584	130.161	2.206.116	-	-	-	8.900	3.450	2.800	1.375
28	OLMUĞSA	10.000.000	4.066.000	-994.000	659.712	2.542.799	3.550	-	25.00	13.000	6.900	6.500	6.700
29	OTOSAN	300.000.000	73.106.000	31.460.000	1.250.308	40.820.549	92.000	-	-	37.500	15.000	15.250	14.000
30	PETROL OFİSİ	100.000.000	50.000.000	31.710.000	70.157.454	72.559.118	51.000	291.76	121.90	30.500	42.500	45.500	4.000
31	PINAR ŞÜT	15.500.000	15.500.000	1.503.000	3.281.698	4.092.558	8.400	50.00	82.70	10.750	2.700	2.700	2.475
32	SABANCI HOLDİNG	600.000.000	600.000.000	33.073.453	38.620.385	83.375.694	-	8.00	-	6.400	5.100	4.600	4.750
33	SARKUYSAN	10.000.000	4.000.000	3.812.000	4.020.727	3.442.605	13.250	55.00	41.00	15.250	13.000	12.250	13.250
34	TELETAŞ	10.000.000	8.000.000	6.796.000	4.488.080	-5.910.940	13.000	-	-	102.500	12.750	10.000	9.200
35	TÜPRAŞ	100.000.000	74.752.000	96.367.000	212.969.504	242.982.184	-	233.70	280.30	29.500	32.000	29.500	32.000
36	TURK DEMİR DOKUM	15.000.000	10.000.000	546.000	-4.766.215	3.781.160	3.150	-	-	9.000	4.400	3.450	3.200
37	T. GARANTİ BANKASI	1.000.000.000	750.000.000	130.075.000	181.098.648	205.287.000	8.800	-	-	6.700	6.300	2.200	2.050
38	TÜRKİYE ŞİŞE VE CAM	150.000.000	84.106.000	3.720.000	1.539.518	3.607.181	3.300	1.40	-	7.000	4.350	3.750	3.700
39	YAFI KREDİ B.	-	752.345.000	85.119.000	211.276.596	256.146.000	3.900	64.00	-	5.500	3.900	3.200	3.100
40	YASAŞ	11.907.000	11.907.000	1.426.000	1.057.215	251.225	32.500	9.49	7.47	6.600	3.050	1.150	970

EKONOMİK GÖSTERGELER DIŞ DÜNYA (EYLÜL 2001)

Ülkeler	GSYİH*	Tüketici Fiyatları*	Ücretler Kazançlar*	İşsizlik Oranı (%) (En Son)	Dış Ticaret Dengesi** (Milyar \$) (Son 12 Ay)	Cari İşlem Dengesi** (Milyar \$) (Son 3 Ay)
A.B.D.	1.2	2.7	4.4	4.0	-453.5	-449.3
Almanya	0.6	2.6	1.8	9.4	57.2	-21.8
Avustralya	2.1	6.0	3.7	6.1	-0.7	-9.9
Avusturya	2.2	2.7	2.8	3.6	-5.4	-4.3
Belçika	1.7	2.7	2.6	11.2	10.6	11.2
Danimarka	1.0	2.4	4.7	5.4	6.9	4.5
Fransa	2.9	2.1	4.3	9.5	b.d.	14.3
Hollanda	1.5	4.6	4.4	2.6	18.9	13.7
İngiltere	2.1	1.6	4.8	5.5	-44.9	-19.2
İspanya	3.3	3.9	3.4	14.0	-38.9	-15.2
İsveç	1.4	2.9	2.3	5.2	11.8	5.6
İsviçre	2.5	1.1	1.3	1.8	0.3	28.3
İtalya	2.0	2.8	2.5	10.7	3.6	-4.9
Japonya	0.2	-0.8	1.4	4.7	90.4	96.3
Kanada	2.1	2.6	1.7	6.8	47.4	25.5
Euro-11	2.5	2.8	2.6	8.8	-1.2	-28.0

Açıklamalar: (b.d.) = Belli Değil. **Kaynak:** The Economist, 8 Eylül 2001.

(*) Yıllık Yüzde Değişim.

(**) Avustralya, Fransa, İngiltere, Japonya, A.B.D. ve Kanada için ithalat F.O.B., ihracat F.O.B.; Diğerleri için C.I.F / F.O.B.

Bankacılık

Dr. ÖZTİN AKGÜÇ

2000 Yılında Bankalar, Mevduat ve Krediler

I- GENEL ÇİZGİLERİYLE GELİŞMELER

2000 yılında ülkemizde bankacılık alanında gelişmeler, Türkiye Bankalar Birliği'nin "Bankalar 2000" isimli 223. yayını ile TCMB'nin "2000 Yıllık Rapor"undan yararlanarak genel çizgileriyle şöyle ortaya konulabilir.

(i) 2000 yılında ülkemizde faaliyette bulunan banka sayısı, TC Merkez Bankası dışında, 81'den 79'a inmiştir. 2000 yılında Türkiye'de şube açan yabancı sermayeli ticaret bankaları grubundan Kıbrıs Kredi Bankası Ltd.'nin ve özel sermayeli kalkınma ve yatırım bankaları grubundan da

Park Yatırım Bankası A.Ş.'nin bankacılık yapma izinleri BDDK tarafından kaldırılmıştır. Ayrıca yine 2000 yılı içinde Demirbank A.Ş., Bank Kapital A.Ş. ve Etibank A.Ş.'nin yönetimleri Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF)'na devredilmiştir. Böylece Fona devredilen banka sayısı 2000 yılında 11'e yükselmiştir.

2000 yılında bankalarda isim değişiklikleri olmuş, yabancı sermayeli kalkınma ve yatırım bankalarından Bankers Trust A.Ş.'nin ünvanı Deutsche Bank A.Ş., Bank Indosuez Euro Türk Merchant Bank'ın ünvanı Credit Agricole Indosuez Türk Bank

A.Ş. ve özel sermayeli ticaret bankaları grubundan Türk Sakura Bank A.Ş.'nin ünvanı da FIBA Bank A.Ş. olarak değiştirilmiştir.

(ii) Bankacılık sisteminde şube sayısındaki artış 2000 yılında yavaşlayarak sürmüştür, toplam şube sayısı (TCMB dışında) 146, başka bir deyişle % 1.9 oranında artarak, 7.837'ye ulaşmıştır. Şubelerin 7.786'sı yurtiçinde 51'i de yurtdışında bulunmaktadır. Yurtiçinde faaliyette bulunan şube sayısı, 143 artarken, ulusal bankaların yurtdışında faaliyette bulunan banka şube sayısı da 48'den 51'e yükselmiştir. Bu sayıya TCMB'nin 21 şubesi de eklendiğinde toplam şube sayısı 7.858 olmuştur.

Banka şubesi sayısında 1995 yılından itibaren gözlenen şube sayısında artış eğilimi, son yıllarda giderek yavaşlama göstermektedir. Gerçekten banka şube sayısında artış 1998 yılında % 8.0 düzeyinde iken, artış hızı 1999 ve 2000 yıllarında sırasıyla % 4.3 ve % 1.9'a gerilemiştir. Şube sayısındaki artış orta ve küçük ölçekli özel ticaret bankalarında gerçekleşmiş; kamusal sermayeli bankaların şube sayısı ise 31 azalmıştır.

(iii) Bankalarda çalışanların sayısı (TCMB dışında) bir önceki yıla göre yaklaşık % 2.0 oranında, 3.587 azalarak 170.401'e gerilemiştir. Banka personel sayısında azalma, tüm ticaret bankaları gruplarında gerçekleşmiştir. Kamusal sermayeli ticaret bankalarında çalışan sayısı, bir önceki yıla göre, yaklaşık % 2.5 oranında azalarak 72.007'den 70.191'e inerken, özel sermayeli ticaret bankalarında (Fona devredilen bankalar dahil) % 1.6 ora-

nında azalarak 92.366'dan 90.849'a gerilemiştir. Yabancı sermayeli ticaret bankalarında personel sayısındaki azalış % 10.1 düzeyinde olmuştur. Kalkınma ve yatırım bankaları grubunda ise, personel sayısı % 2.3 oranında artarak 5.430'dan 5.556'ya yükselmiştir.

2000 yılı sonu itibariyle banka personelinin % 41.2'si kamu sermayeli ticaret bankalarında, % 41.6'sı Fona devredilen bankalar dışındaki özel ticaret bankalarında, % 11.8'i Fon Yönetimindeki bankalarda, % 2.2'si yabancı sermayeli ticaret bankalarında, % 3.2'si de kalkınma ve yatırım bankalarında çalışmaktadır.

1999 yılına göre banka çalışanları içinde kamusal sermayeli ticaret bankalarının payı % 41.4'den % 41.2'ye, yabancı sermayeli ticaret bankalarının payı % 2.4'den % 2.2'ye gerilerken, özel ticaret bankalarının payı (Fona devredilenler dahil) % 53.1'den % 53.4'e, kalkınma ve yatırım bankalarının payı da % 3.1'den hafifçe % 3.2'ye yükselmiştir.

Banka çalışanları içinde yüksek öğrenim görmüş olanların sayısı ve oranı hızla artmaktadır. TCMB dışında, 1988 yılında banka çalışanlarının % 19.5'i yüksek ve lisans üstü öğrenim görmüş olanlardan oluşurken, bu oran 2000 yılında % 47.5'e değin yükselmiştir. Bir önceki yıl ise bu oran % 43.5 düzeyinde idi.

(iv) Türkiye bankacılık sistemi hemen hemen tüm ülkelerde gözlemlendiği gibi oligopolistik bir yapıdadır. Sistemde çok sayıda banka bulunmasına karşın, az sayıda banka mevduat

ve kredi pazarlarında önemli paya sahip bulunmaktadır. Nitekim 2000 sonu itibariyle de en fazla mevduata sahip beş banka (sırasıyla T.C. Ziraat Bankası, T. Halk Bankası, T. İş Bankası, Yapı ve Kredi Bankası ve Vakıflar Bankası) toplam mevduatın yaklaşık % 50.0'sine sahip bulunmaktadır. En fazla kredi hacmine sahip beş bankanın (sırasıyla T.C. Ziraat Bankası, Yapı Kredi Bankası, T. İş Bankası, Pamukbank ve Akbank) 2000 yılı sonu itibariyle toplam banka kredilerindeki payı % 45.5 düzeyindedir. Son yıllarda büyük bankaların da toplam mevduat ve toplam krediler içindeki payları düşme eğilimi gösterirken, 2000 yılında ilk beş bankanın mevduat ve kredi hacmindeki payları toplamı 1999 yılına göre hemen hemen değişme göstermemiştir.

(v) 2000 yılında kamusal sermayeli bankaların toplam mevduat (DTH'lar dahil) içindeki payı, bir önceki yıla göre % 39.8'den hafifçe % 44.2'ye yükselirken, ticaret bankaları kredileri içindeki payı da % 31.5'den % 29.7'ye gerilemiştir. Kamusal sermayeli bankaların, kalkınma ve yatırım bankaları dahil, toplam banka kredileri içindeki payı % 35.2 olmaktadır. Bir önceki yıl bu pay % 37.3 düzeyinde idi.

TL mevduat daha çok kamusal sermayeli bankalarda toplanmaktadır. 2000 sonu itibariyle kamusal sermayeli ticaret bankalarının TL mevduat içindeki payı % 60.0 olurken; yabancı para mevduat içindeki payları % 17.4'e gerilemektedir.

(vi) 2000 yıl sonu itibariyle ülkemizde faaliyette bulunan yabancı

banka sayısı 18'i ticaret 3'ü de kalkınma ve yatırım bankası türünden olmak üzere 21 olarak görülmektedir. Ancak bu bankalardan Osmanlı Bankası ile Ulusal Banka şeklen yabancı bankalar grubunda yer almaktadır. Anılan bankalar da dahil yabancı bankaların toplam mevduat içindeki payları % 3.2 krediler içindeki payları da % 2.9 düzeyindedir.

Verilerin ortaya koyduğu gibi yabancı bankaların Türkiye mevduat ve kredi pazarındaki payı düşüktür. Gerçekten bu paylar, yukarıda sözü edilen iki ulusal bankanın mevduat ve kredi rakamlarını da içerdiğinden olduğundan daha yüksek gözükmemektedir.

(vii) 1980 sonrasında bankalarımızın dışı açılma çabalarına karşın, dışı açılma nicelik açısından belli bir boyuta ulaşamamıştır. 2000 yılında ulusal bankalarımızın yabancı ülkelerdeki şubelerinin toplam mevduat içindeki payı, % 7.0 krediler içindeki payı da % 10.5'dir. Bu paylar bir önceki yıl daha yüksek, sırasıyla % 9.2 ve % 11.4 düzeyinde idi. Kaldı ki bu paylar, yurtiçi kaynaklı bazı işlemlerin de yurtdışına kaydırılması nedeniyle gerçeği de yansıtmamaktadır.

(viii) Bankalarımızın yeni veya ortak girişim şeklinde banka kurma veya mevcut bankaların sermayelerine katılma yolu ile dışı açılma politikalarını 2000 yılında da sürdürmüşlerdir. Ancak 2000 sonu itibariyle ulusal bankalarımızın yurt dışındaki mali iştirakleri bir önceki yıla göre 4 azalarak 91'den 87'ye gerilemiştir. Ulusal Bankalarımızın yurtdışındaki şube sayısı

ise inceleme yılında 3 artarak 48'den 51'e yükselmiştir.

Bankalarımızın uluslararası mali piyasalarda yer almak, uluslararası piyasalarda ve Türki Cumhuriyetleri ile yakın ilişkiler kurma politikaları, yurtdışında kurulu bankalara ortak olma ve yurtdışında banka oluşturmalarında ortak girişimler etkili olmaktadır.

(ix) 2000 yılında bankaların varlıkları cari fiyatlarla % 44.6 oranında artarak 104.283,1 trilyon TL'ye yükselmiştir. Bir önceki yıl ise bankacılık sektörünün varlıkları cari fiyatlarla % 95.8 oranında artmış idi. USD bazında ise toplam varlıklar, bir önceki yıla göre % 16.5 oranında artarak 155.0 milyar USD'e yükselmiştir. 1999 yılında ise banka varlıkları (aktifleri) USD bazında % 14.3 oranında artış göstermiş idi. 2000 yılında banka varlıklarında artış hızı, bir önceki yıla göre cari fiyatlarla yavaşlarken, USD bazında artmıştır.

(x) Banka varlıklarının TL ve YP (Yabancı Para) olarak dağılımı bir önceki yıla göre belirgin değişme göstermiş; 1999 yılında bu dağılım % 61.9 TL; % 38.1 YP şeklinde iken, 2000 yılında % 64.7 TL; % 35.3 YP şeklini almıştır. Varlıkların TL ve YP olarak dağılımında, YP varlıkların payı azalmıştır. Bu değişim bankaların pozisyon açıklarının arttığını göstermektedir.

(xi) 2000 yılında toplam mevduat (DTH'lar ve bankalar mevduatı dahil) bir önceki yıla göre cari fiyatlarla yaklaşık % 41.8 oranında artarak 68.442,4 trilyon TL'ye yükselmiştir.

Toplam mevduat USD bazında % 14.4 oranında artarak 2000 yılı sonunda yaklaşık 101.8 milyar USD olmuştur.

Mevduat artış hızı bir önceki yıla göre hem cari fiyatlarla hem de USD bazında yavaşlamıştır. 1999 yılında mevduat cari fiyatlarla % 100.0 oranında artarken USD bazında da % 15.6 dolayında artış göstermiş idi.

(xii) 2000 yılında TL mevduat YP mevduattan daha hızlı artış göstermiştir. TL mevduat % 51.8 oranında artarken, YP mevduat artışı % 31.6 oranında olmuştur. Bir önceki yılda da TL mevduat yabancı para mevduattan daha hızlı artış göstermiş, TL mevduat % 103.3 oranında artarken, YP mevduatta artış hızı % 95.9 oranında kalmış idi. 2000 yılında TL ve YP mevduatta artış hızlarının farklı oluşu, mevduatın dağılımını etkilemiştir. 1999 yılında mevduatın dağılımı % 50.4 TL, % 49.6 YP iken, bu dağılım 2000 yılında % 53.9 TL, % 46.1 YP şeklini almış, TL mevduatın payı bir önceki yıla göre artmıştır. TL'nin sürekli değer yitirmesi, kur ya da devlasyon riskinin yüksekliği, vadesiz TL mevduata düşük faiz uygulanması, toplam mevduatın TL ve YP olarak dağılımını etkilemekte, birikimlerin YP mevduat olarak bankalara yatırılmasında etkili olmaktadır. YP mevduatın payının döviz çapasına karşın 2000 yılında da hemen hemen TL mevduata yakın oluşu olağan bir durum olarak yorumlanmamalıdır. Bu yapı bir yerde ekonomik istikrarsızlığı yansıtmaktadır.

(xiii) 2000 yılında DTH artış hızı cari fiyatlarla bir önceki yıla göre ya-

vaşlamış, 1999 yılında % 96.8 oranında artan DTH'lar 2000 yılında % 31.5 oranında artarak 27.908,1 trilyon TL'ye yükselmiştir. DTH artış hızının ortalama mevduat artış hızının altında oluşu, DTH'nın toplam mevduat içindeki payının % 44.0'den % 40.8'e gerilemesine yol açmıştır.

(xiv) 2000 yılında DTH dışı mevduat yaklaşık % 50.0 oranında artış göstermiş olmakla beraber, artış hızları mevduat türleri itibariyle farklı olmuştur. Anılan yıl en hızlı mevduat artışı % 96.2 oranında olarak bankalar mevduatında gözlenmiş, bunu sırasıyla % 66.5 oranında artışla resmi kuruluşlar mevduatı, % 61.7 oranında artışla ticari kuruluşlar mevduatı, % 34.4 oranında artışla tasarruf mevduatı ve % 33.0 oranında artışla da diğer mevduat (altın depo hesapları dahil) izlemiştir.

(xv) 2000 yılında mevduat türleri itibariyle artış hızlarının farklı oluşu, yalnız mevduat toplamının TL ve YP olarak dağılımını değil, DTH dışı mevduatın bileşimini (kompozisyonunu) de değiştirmiştir.

1999 yılına göre DTH dışı mevduat içinde bankalar mevduatının payı % 18.0'den % 23.5'e, ticari kuruluşlar mevduatının payı % 13.5'den % 14.6'ya, resmi kuruluşlar mevduatının payı % 3.0'den % 3.3'e yükselirken, tasarruf mevduatının payı % 49.4'den % 44.3'e, diğer mevduatın payı da % 16.1'den % 14.3'e gerilemiştir.

(xvi) İzlenen faiz politikası ve enflasyon beklentisi mevduatın TL ve yabancı para olarak dağılımının yanı sıra mevduatın vade yapısını da etkile-

mektedir. 2000 yılı sonu itibariyle toplam mevduatın % 18.5'i vadesiz, % 81.5'i ise bir ay ve daha uzun sürelidir. 1999 yılında ise toplam mevduatın % 16.9'u vadesiz, % 83.1'i de bir ay ve daha uzun süreli mevduat şeklinde idi. 1980'li yılların başlarından itibaren bankalardaki vadesiz mevduatın toplam mevduat içindeki payı genelde azalma eğilimi göstermekle birlikte, 2000 yılında vadesiz mevduatın payı bir önceki yıla göre yükselmiştir.

Enflasyon ve faizlerin oynaklığı vadeli mevduatın daha çok kısa sürelerde yoğunlaşmasına neden olmakta ve süreler genelde kısalmaktadır. 2000 yılı sonu itibariyle vadeli mevduatın dağılımı; 1 ay vadeli mevduat % 41.3, 3 ay vadeli mevduat % 40.3, 6 ay vadeli mevduat % 11.4, 1 yıl ve daha uzun vadeli mevduat % 7.0 şeklindedir. Mevduatın % 80.0'den fazlası 1 ve 3 aylık vadeli hesaplarda toplanmıştır. Bir önceki yıla göre, 1 ay vadeli mevduatın payı % 32.8'den % 41.3'e, 3 aylık mevduatın payı % 39.2'den % 40.3'e yükselmiş; buna karşın 6 aylık mevduatın payı % 20.5'den % 11.4'e, 1 yıl ve daha uzun vadesi mevduatın payı da % 7.5'den % 7.0'ye gerilemiştir. Tasarruf mevduatının vade dağılımı da % 5.1 vadesiz, % 94.9'u da vadeli şeklindedir. Bir önceki yılda da vade dağılımı buna benzer şekilde % 4.7 vadesiz, % 95.3 vadeli tasarruf mevduatı şeklinde idi.

Enflasyonun hızlı, faiz riskinin yüksek olduğu dönemlerde, risken kaçınmak veya korunmak için birikimlerin kısa süreli hesaplarda toplanması doğaldır. Enflasyonun uzun süreli fon sunumu (arzi) üzerindeki olumsuz

etkisi, bankacılık sektörümüzde de gözlenmektedir.

Faiz farklılıklarının mevduatın vade dağılımı üzerindeki etkisi tasarruf mevduatında daha belirgindir. 2000 yılında tasarruf mevduatının vade dağılımı 1999 yıl sonu ile karşılaştırıldığında, 1 ay vadeli mevduatın payı % 12.3'den % 34.0'e, 3 ay vadeli mevduatın payı % 47.5'den % 53.5'e yükselirken, 6 ay vadeli mevduatın payı % 32.7'den % 19.8'e, 1 yıl ve daha uzun vadeli mevduatın payı da % 7.5'den % 1.7'ye gerilemiştir. Tasarruf mevduatının vade dağılımı da % 5.1 vadesiz % 94.9'u da vadeli şeklindedir. Bir önceki yılda da dağılım buna benzer % 4.7 vadesiz, % 95.3 vadeli şeklinde idi.

(xvii) TCMB'nin bankacılık sektörüne açmış olduğu krediler 2000 yılında 7.675 milyar TL'den 500.000 milyar TL'ye yükselmiştir. TCMB'nin bankacılık kesimine açmış olduğu krediler 1998 ve 1999 yıllarında artış göstermezken, Fon'a devredilen bankaların fonlanma gereği 2000 yılında sıçrama göstermiştir.

TCMB'nin bankacılık kesimine açmış olduğu reeskont ve avans kredileri, izlenen para politikasına ve ekonominin kredi talebine göre değişmekte; düzenli bir gelişme göstermemektedir.

TCMB'nin bankacılık sektörüne açmış olduğu kredilerde genel eğilim, TCMB kredilerinin banka kaynakları içindeki payının azalması yönündedir. Gerçekten 1990 yılında TCMB kredilerinin banka kaynakları içindeki payı % 2.7 iken, 2000 yılında bir ön-

ceki yıla göre artışa karşın binde 6'ya düşmüştür. Bu gelişmede kuşkusuz TCMB'nin izlediği para politikasının yanı sıra bankalar arası para piyasasının oluşması da etkili olmuştur. Ancak 1997 yılından itibaren TCMB önceki yıllardan farklı olarak bankalara özellikle Eximbank'a kabul finansmanı kapsamında reeskont olanağı sağlamaktadır. Türkiye'de kabul (acceptance) piyasası gelişmemiş olduğundan, TCMB döviz üzerinden düzenlenmiş yurtdışındaki muteber bankalarca kabul edilmiş poliçe ve senetleri reeskonta kabul ederek finansman olanağı yaratmaktadır.

(xviii) 2000 yılında ekonomide genişleme banka kredilerine yansımış; banka kredilerinde artış hızı önceki yıla göre yükselmiştir. Banka kredilerindeki gelişmeler, ekonomideki genel eğilimleri yansıtan iyi bir gösterge olmaktadır.

2000 yılında banka kredileri cari fiyatlarla % 57.6 oranında artarak 34.213,5 trilyon TL'lik bir boyuta ulaşmıştır. 2000 yılında banka kredilerinde artış hızı bir önceki yıl düzeyi olan % 53.8'den daha yüksek olmuştur. 2000 yılında ticaret (mevduat) bankaları kredilerinde artış hızı bir önceki yıla göre % 50.9'dan % 59.6'ya yükselirken kalkınma bankaları kredilerinde artış hızı % 83.3'den yaklaşık % 40.0'a gerilemiştir. 2000 yılında ticaret bankalarının kredi artış hızı, kalkınma ve yatırım bankaları kredileri artış hızından da yüksek olmuştur.

2000 yılında banka grupları itibarıyla kredilerde artış hızlarının farklı oluşu, toplam banka kredilerinin ticaret bankaları ile kalkınma ve yatırım

bankaları arasındaki dağılımını değiştirmiştir. Tüm banka kredileri içinde ticaret bankaları kredilerinin payı % 89.6'dan % 90.8'e yükselirken, kalınma ve yatırım bankalarının payı % 10.4'den % 9.2'ye gerilemiştir.

(xix) 2000 yılında bankaların açmış olduğu krediler mevduattan daha hızlı artmıştır. Ticaret bankalarının kredileri % 59.6 oranında artarken mevduatta artış hızı yaklaşık % 41.8 olmuştur.

Kredilerin mevduattan çok daha hızlı artması sonucu ticaret bankalarında Kredi/Mevduat oranı % 40.3'den % 45.4'e yükselmiştir. Bu düzey 1993 yılında ulaşılan Kredi/Mevduat Oranı % 71.2'nin çok gerisinde bulunmaktadır.

2000 yılında ticaret bankalarında krediler net varlık toplamından çok daha hızlı artmış olduğundan, sözkonusu bankaların varlık yapıları bir ölçüde değişmiş, Krediler/Toplam Varlık oranı % 30.1'den hafifçe % 31.2'ye yükselmiştir. Bankaların vermiş oldukları nakit kredilerin toplam varlıklar içindeki payı 1995 yılından sonra artış eğilimi içine girmişken, 1998 yılında ekonomik durgunluk ve anılan yılda T.C. Ziraat Bankası'nın tarım kredilerinin bir bölümünün görev zarrarı olarak Hazineden alacak şekline dönüştürülmesi Nakit Krediler/Varlık Toplamı oranının düşmesine yol açmıştır. Ancak 2000 yılında nakit kredilerin banka varlıkları içindeki payının hafifçe yükseldiği gözlenmektedir.

(xx) Bankaların varlıkları arasında son yıllarda Menkul Değerler Cüzdanı önemli yer tutmaya başlamıştır. Men-

kul Değerler Cüzdanının banka varlıkları içindeki payı 2000 yılında % 11.5 olmuştur. Bir önceki yıl menkul kıymetler portföyünün banka varlıkları içindeki payı % 17.2 düzeyinde idi. Ayrıca bağlı değerler de dikkate alındığında bu oran % 19.7 olmaktadır. Bankaların Menkul Değerler Cüzdanının önemli bir bölümü Hazine bonoları ile Devlet Tahvillerinden, başka bir deyişle Devlet İç Borçlanma Senetlerinden (DİBS) oluşmaktadır. 2000 yılında DİBS'ler, bankaların Menkul Değerler Cüzdanının yaklaşık % 80.0'ni oluşturmaktadır.

(xxi) 2000 yılında bankaların döviz pozisyon açıkları, bir önceki yıla göre 4.083 milyon USD artarak 13.218 milyon USD'den 17.301 milyon USD'e çıkmıştır. 2000 yılında döviz çapasının da etkisiyle kur artışlarının, TL plasman getirisi ile yabancı para maliyeti arasındaki farktan daha düşük oluşunun yarattığı faiz arbitrajı olanağı, bankaların pozisyon açıklarının genişlemesine neden olmuştur. Bankalarda döviz pozisyon açığını esas itibarıyla özel sermayeli bankalar vermektedir. Kamusal sermayeli ticaret bankalarının döviz pozisyon açıkları ihmal edilebilir düzeyde bulunmaktadır.

(xxii) 2000 yılında bankacılık sistemi, birleştirilmiş gelir tablosunda yer alan bilgilere göre, 2.709.599 milyar TL (yaklaşık 4.0 milyar USD) zarar etmiştir. TMSF'ye devredilen bankaların 2000 yılında toplu olarak 3.309.927 milyar TL zarar etmesi, bankacılık sisteminin zarar etmesine yol açmıştır. Bankacılık sistemi, 1999 yılında da 305.750 milyar TL zarar et-

miş idi. Ancak zarar tutarı, cari fiyatlarla bir önceki yıla göre % 786, yaklaşık 8 kat artarken, reel olarak da enflasyondan arındırıldıktan sonra, % 485 oranında yaklaşık 5 kat artmıştır. 1996 - 1998 döneminde banka kârlarında artış hızı, sırasıyla % 73.9, % 37.3 ve % 4.8 olarak yavaşlama gösterdikten sonra, bankalar 1999 ve 2000 yıllarında özellikle de 2000 yılında büyük boyutlu zarar etmişlerdir.

Banka kârları düzenli bir gelişme göstermemekte; banka kârları ile ekonominin büyüme hızı arasında 2000 yılı dışında yakın bir ilişki gözlenmektedir. Gerçekten ekonominin hızla büyüdüğü, 1990, 1992, 1993, 1995 ve 1996 yıllarında banka kârları hızla artarken, büyüme hızlarının çok düşük veya eksi olduğu yıllarda, örneğin 1989, 1991, 1994, 1998 yıllarında banka kârları azalmış; 1999 yılında ise zarara dönüşmüştür. 2000 yılında ekonominin (GSMH artışı olarak) % 6.1 oranında artmasına karşın, bankaların büyük boyutlu, rekor düzeyde zarar etmeleri, Fona devredilen bankaların bilançolarının daha gerçekçi düzenlenmesi ve DİBS faizlerinin düşmesi ile açıklanabilir.

(xxiii) 2000 yılında bankaların toplu olarak zarar etmeleri bankaların kârlılık oranlarını da olumsuz etkilemiştir. Bankaların özsermaye (ya da özkaynak) kârlılık oranı bir önceki yıla göre ortalama özkaynak tutarı esas alındığında eksi % 14.9'dan eksi % 72.8'e düşmüştür.

Bankalarda 2000 yılında da kârlılık oranları önceki yıllarda olduğu gibi banka grupları itibariyle farklı olmuştur. Fona devredilen bankalar dışında

özel Ticaret bankalarının dönem sonucu bir önceki yıla göre, cari fiyatlarla % 34.3 oranında azalarak 1.541.102 milyar TL'den 528.868 milyar TL'ye gerilemiştir. Bunun sonucu söz konusu bankaların özkaynak kârlılık oranı (Dönem Net Kârı / Ortalama Özkaynak Tutarı) % 65.2'den % 12.5'e düşmüştür. Fona devredilen bankaların toplu zararları ise bir önceki yıla göre cari fiyatlarla yaklaşık % 30.0 oranında artarak 2.546.788 milyar TL'den 3.309.927 milyar TL'ye yükselmiştir. Söz konusu bankalarda toplam zarar, ödenmiş sermaye, değerlendirme fonları ve yedek akçeler tutarını aşmış olduğundan net özkaynak bulunmamaktadır. Fon yönetimindeki bankaların zararlarının bir önceki yıla göre artmasında, bu kapsamdaki banka sayısının 8'den 11'e yükselmesi de etkili olmuştur.

Yabancı ticaret bankalarının dönem net kârı, cari fiyatlarla bir önceki yıla göre % 84.7 oranında azalarak 221.210 milyar TL'den 33.951 milyar TL'ye gerilemiştir. Söz konusu bankalarda özkaynak kârlılığı da % 124.2'den % 11.1'e düşmüştür.

Kamusal sermayeli ticaret bankaları 1999 yılında 284.476 milyar TL net kâr sağlamışlarken, 2000 yılında 177.392 milyar TL zarar etmişlerdir. Özkaynak kârlılık oranı da kamusal sermayeli ticaret bankalarında % 48.2'den eksi % 20.5'e düşmüştür.

Ticaret bankaları toplu olarak 1999 yılında 500.000 milyar TL zarar etmişlerken, zarar tutarı 2000 yılında cari fiyatlarla % 485.0 oranında artarak 2.924.500 milyar TL'ye ulaşmış, söz konusu bankaların özkaynak kâr-

lilik oranı da eksi % 29.2'den eksi % 96.3'e gerilemiştir.

Kalkınma ve yatırım bankaları genelinde ise dönem net kârı bir önceki yıla göre cari fiyatlarla % 10.6 oranında artarak 194.250 milyar TL'den 214.901 milyar TL'ye yükselmiştir. Buna karşın özkaynak kârlılık oranı % 57.7'den % 31.4'e düşmüştür.

İş hacimleri çok sınırlı olan yabancı sermayeli kalkınma ve yatırım bankaları bir yana bırakılacak olursa, 2000 yılında özkaynak kârlılık oranı en yüksek bankaları grubunu % 33.2 düzeyi ile özel sermayeli kalkınma bankaları grubu oluşturmuştur. Bu en yüksek kârlılık oranına sahip bankalarda dahi, özkaynak kârlılığı bir önceki yıla göre % 57.8'den % 33.2'ye gerilemiştir. Özkaynak kârlılığı açısından özel sermayeli kalkınma ve yatırım bankalarını, % 29.3 kârlılık oranı ile kamusal sermayeli kalkınma ve yatırım bankaları, % 12.5 kârlılık oranı ile özel ticaret bankaları ve % 11.1 düzeyinde kârlılık oranı ile de yabancı sermayeli ticaret bankaları izlemektedir. Kamusal sermayeli ticaret bankaları, fona devredilen bankalar toplu olarak zararlı olduklarından, söz konusu bankalar için özkaynak kârlılık oranından söz etmek anlamlı değildir.

(xxiv) 2000 yılında bankaların varlık kârlılığı (Dönem Net Kârı / Ortalama Varlık Top.) oranı da, bir önceki yıla göre, eksi % 0.6'dan eksi % 3.1'e gerilemiştir. Banka varlıkları cari fiyatlarla % 44.6 oranında artarken, bankaların toplu olarak zarar etmeleri bankaların varlık kârlılığının eksi olmasına yol açmıştır.

2000 yılında da önceki yıllarda olduğu gibi varlık kârlılığı, banka grupları arasında farklıdır. Varlık kârlılığı, ortalama varlık tutarına göre ticaret bankaları grubunda eksi % 3.5 düzeyinde oluşurken, kalkınma ve yatırım bankalarında artı % 5.3 olarak gerçekleşmiştir.

2000 yılında bankaların varlık kârlılığı da bir önceki yıla göre gerilemiştir. Ticaret bankaları genelinde varlık kârlılığı, eksi % 1.0'den eksi % 3.5'e düşerken, kalkınma ve yatırım bankaları grubunda da % 7.5'den % 5.3'e gerilemiştir.

2000 yılında da varlık kârlılığı, banka grupları itibariyle farklıdır. İş hacimleri dar üç küçük yabancı sermayeli banka bir yana bırakılacak olursa, varlık kârlılığı en yüksek bankalar grubunu, % 5.7 kârlılık oranı ile özel sermayeli kalkınma ve yatırım bankaları oluşturmaktadır. Varlık kârlılığı açısından özel sermayeli kalkınma ve yatırım bankalarını, % 5.3 kârlılık oranı ile kamusal sermayeli kalkınma ve yatırım bankaları kârlılık oranları % 1.2'ye düşmüş, özel ticaret bankaları ve % 0.7'ye değin gerilemiş yabancı sermayeli ticaret bankaları izlemektedir. Kamusal sermayeli ticaret bankaları ortalama aktif tutarları üzerinden 1999 yılında net % 1.5 oranında kâr elde ederlerken, 2000 yılında toplu olarak varlık toplamalarının binde 6'sı kadar zarar etmişlerdir.

Fona devredilen bankaların dönem zararları 1999 yılında varlık toplamalarını aşmışken, 2000 yılı zararları varlık toplamalarının % 51.3'ü düzeyinde oluşmuştur.

Verilerin ortaya koyduğu gibi, tüm banka gruplarında 2000 yılında kâr ve kârlılığa ilişkin gelişmeler, 1999 yılına göre dahi olumsuz yönde olmuştur.

(xxv) Açıklanan bilançolara göre 2000 yıl sonu itibariyle bankaların takipteki kredileri tutarı 3.940.293 milyar TL'dir. Bu tutar bir önceki yıla göre yaklaşık % 70.0 oranında artış göstermektedir. Takipteki kredilerin % 63.7'si 2.509.063 milyar TL'lik bölümü için karşılık ayrılmış olup, takipteki kredilerin net tutarı 1.431.230 milyar TL'dir. Bu verilere göre bankaların takipteki alacakları, cari fiyatlarla bir önceki yıla göre, net olarak % 61.5 oranında artmıştır. Takipteki krediler, kredilerden ve bankaların varlık toplamından daha hızlı artmış olduğundan, 2000 yılında Takipteki Krediler/Krediler Oranı % 10.7'den % 11.5'e, Takipteki Krediler/Varlık Toplamı Oranı da yaklaşık % 3.2'den % 3.8'e yükselmiştir. Oranlarda bu denli yükseliş bankacılık sektörünün donuk veya batık kredi sorununun daha belirgin hale geldiğini göstermektedir. Ayrıca banka bilançolarında gösterilen Takipteki Alacaklar tutarının gerçekliği ve bunlar için ayrılan karşılıkların yeterliliği tartışma konusudur. Türkiye bankacılık sisteminin boyutu kesin olarak bilinmeyen bir donuk veya tahsili gecikmiş kredi sorunu vardır. Bilançolarda gösterilen Takipteki Alacaklar tutarı sorunun gerçek boyutunu tam yansıtmamaktadır.

(xxvi) Bankaların vergi yükü asgari Kurumlar Vergisi uygulaması ve bazı vergi istisnalarının daraltılması nedeniyle 1991 yılından sonra artış

göstermiştir. Vergi Karşılığı/Vergi Öncesi Kâr (Dönem zararı indirilmeden) oranı 1990 - 1998 yılları arasında % 8.0 ile en yüksek düzeyi 1998 yılında olmak üzere % 31.2 arasında değişmiştir. 2000 yılında ise kârlı bankalar nedeniyle ayrılan vergi karşılığı tutar 729.350 milyar TL tutarındadır. Bankaların toplu olarak 2000 yılında 1.980.249 milyar TL zarar etmelerine karşın vergi karşılığı ayırmaları, TMSF yönetimindeki bankaların toplu olarak zarar etmelerinin sonucudur.

II- SAYISAL BİLGİLER VE DEĞERLENDİRMELER

Türkiye Bankalar Birliği'nin "Bankalarımız 2000" isimli 223 numaralı yayını ile TCMB'nin "2000 Yıllık Rapor"undan yararlanarak, 2000 yılında bankacılık alanında gelişmeler aşağıdaki bölümde ayrıntılı ve sayısal olarak açıklanmıştır

A. Kurumsal Gelişmeler

1- Türkiye'de Faaliyette Bulunan Bankalar

2000 yıl sonu itibariyle ülkemizde faaliyette bulunan banka sayısı 79 olup, TCMB ile birlikte bu sayı 80'e yükselmektedir. Ülkemizde faaliyette bulunan bankalar niteliklerine ve sermaye gruplarına göre Tablo 1'de gösterildiği şekilde ayrıma tabi tutulabilir. 2000 yılı sonunda ülkemizde faaliyette bulunan bankalar işlevlerine göre, biri emisyon bankası (Merkez Bankası) 61'i ticaret ve mevduat bankası, 18'i de kalkınma ve yatırım bankası türündedir. Mülkiyet açısından TCMB dahil 8'i kamusal sermayeli banka, 51'i özel sermayeli ulusal ban-

ka 21'i de yabancı sermayeli bankadır.

Bankalar Birliği'nin sınıflandırmasında Osmanlı Bankası, Saudi American Bankası İstanbul şubesinin Türkiye'de kurulan banka şekline dönüştürülmesi ile oluşan Ulusal Bank yabancı bankalar grubunda yer almakla beraber, gerçekte bu bankalar ulusal banka kimliğindedir. Bu düzeltme yapıldığında 2000 yılı sonunda ülkemizde faaliyette bulunan yabancı banka sayısı 19'a inmekte, ulusal sermayeli özel banka sayısı da 53'e yükselmektedir. 2000 yılında ülkemizde biri ulusal kalkınma bankası kimliğinde olan Park Yatırım Bankası ile diğeri yabancı sermayeli, ülkemizde şube düzeyinde faaliyette bulunan Kıbrıs Kredi Bankası'nın, bankacılık faaliyet izinleri kaldırılmıştır. Böylece 2000 yılı sonu itibarıyla ülkemizde faaliyette bulunan banka sayısı 2 azalış göstermiştir.

2000 yılında BDDK kararı ile Demirbank A.Ş., Bank Kapital A.Ş. ve Etibank A.Ş. Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna (TMSF) devredilmiş, böylece anılan yıl sonu itibarıyla Fona devredilen bankaların sayısı 11'e yükselmiştir. 2001 yılında da Ulusal Bank A.Ş. ile İktisat Bankası A.Ş. de TMSF'ye devredilmiştir.

BDDK (Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurulu), 2001 yılında Bank Kapital Türk A.Ş., Egebank A.Ş., Türk Tütüncüler Bankası, Yaşarbank A.Ş., Yurt Ticaret ve Kredi Bankası A.Ş. (Yurtbank) ve Ulusal Bank A.Ş.'nin Sümerbank A.Ş. ünvanı altında; İnterbank A.Ş. ile Eskişehir Bankası T.A.Ş. (Esbank)'nin de Etibank A.Ş. ünvanı altında birleştirilmesine ve Türk Ticaret Bankası A.Ş. (Türkbank)'nin de bankacılık işlemleri yapma izninin kaldırılmasına karar vermiştir. BDDK ayrıca, Temmuz/2001 itibarıyla Bayındırbank, Ege Giyim Sa-

TABLO I
Türkiye'de Faaliyette Bulunan Bankalar (2000 Sonu İtibarıyla)

Bankalar	Sayı
- Emisyon Bankası	1
• T.C. Merkez Bankası	
- Ticaret (Mevduat) Bankaları	61
• Ulusal Bankalar	43
Kamusal Sermayeli Bankalar	4
Özel Sermayeli Bankalar	39
• Yabancı Sermayeli Bankalar	18
- Kalkınma ve Yatırım Bankaları	18
• Ulusal Bankalar	15
Kamusal Sermayeli Bankalar	3
Özel Sermayeli Bankalar	
• Yabancı Sermayeli Bankalar	3
Toplam	80

nayicileri Bankası (EGS Bank), Kentbank, Milli Aydın Bankası (Tarişbank) ve Sitebank'ın Fona devredilmesini, Atlas Yatırım Bankası ile Okan Yatırım Bankası'nın da bankacılık faaliyetlerinin durdurulmasını, bankacılık yapma izinlerinin kaldırılmasını kararlaştırmıştır.

2000 yılında banka ünvanlarında da değişiklik olmuş, Bankers Trust A.Ş.'nin ünvanı Deutsche Bank A.Ş., Bank Indosuez Euro Türk Merchant Bank A.Ş. ünvanı Credit Agricole Indosuez Türk Bank A.Ş. ve Türk Sakura Bank A.Ş.'nin ünvanı da Fiba Bank A.Ş. olarak değişmiştir.

2- Şube Sayısı

2000 yılında yurtiçi banka şube sayısı (TCMB dışında) bir önceki yıla göre % 1.9 oranında artarak 7.786'ya yükselmiştir. Bu sayıya ulusal bankaların yurtdışındaki 51 şubesi eklendiğinde banka şube sayısı 7.837'ye ulaşmaktadır. TCMB'nin 21 şubesi de hesaba katıldığında şube sayısı 2000 yıl sonunda 7.858 olmaktadır.

Banka şubelerinin % 99.6'sı ticaret bankalarına ait bulunmaktadır. Ticaret (Mevduat) bankalarının 2000 sonu itibariyle yurtiçi şubelerinin dağılımı da; % 48.5 özel sermayeli ulusal bankalar, % 36.3 kamusal sermayeli bankalar, % 13.7 Fona devredilen bankalar ve % 1.5 yabancı sermayeli bankalar şeklindedir.

1970 - 2000 döneminde banka şube sayısındaki gelişmeler Tablo II'de verilmiştir. Banka şube sayısı, inceleme döneminde 1990 yılına değin, 1983 ve 1984 yılları dışında, artış eği-

limi göstermiş, anılan yıldan itibaren azalmaya başlamış, 1994 yılında 6.126 düzeyine indikten sonra 1995 yılında % 2.2, 1996 yılında % 3.2, 1997 yılında % 5.8, 1998 yılında % 8.0 ve 1999 yılında da yaklaşık % 4.3 oranında artmıştır. Ancak şube sayısındaki artış hızı, 2000 yılında % 1.9'a gerilemiştir.

Şubelerin Bölgeler Arası Dağılımı tablosu bu yıl ki incelememizde yer almamıştır. Böyle olmakla banka şubelerinin Marmara, Ege ve Ortakuzey gibi gelişmiş yörelerde yoğunlaştığı gözlenmektedir. Üç büyük ilimizdeki

TABLO II
Banka Şube Sayısındaki
Gelişmeler (*)
(1970-2000)

Yıllar	Şube Sayısı	Yıl İçinde Açılan Şube Sayısı	Artış Oranı (%)
1970	3210	262	8.8
1975	4605	180	4.1
1980	5975	206	3.6
1985	6292	66	1.1
1990	6584	(33)	(0.5)
1991	6501	(83)	(1.3)
1992	6228	(273)	(4.2)
1993	6250	22	0.4
1994	6126	(124)	(2.0)
1995	6261	135	2.2
1996	6463	202	3.2
1997	6840	377	5.8
1998	7391	551	8.0
1999	7712	321	4.3
2000	7858	146	1.9

(İstanbul, Ankara, İzmir) şube sayısının toplam yurtiçi şube sayısının % 40.0'ını aştığı hesaplanmaktadır.

B. BANKA KAYNAKLARI

Ticaret bankalarının ana kaynağını mevduat (Döviz Tevdiat Hesapları dahil) oluşturmakla beraber, banka kaynakları arasında özkaynaklar, TCMB kredileri, dış krediler, bankalar arası para piyasasından (İnterbank) sağlanan fonlar, VDMK (Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler) gibi mevduat dışı kaynaklar da yer almaktadır. Bankaların başlıca kaynaklarında 2000 yılında gözlenen gelişmeler aşağıda açıklanmıştır.

1- ÖZKAYNAKLAR

Ülkemizde bankaların özkaynakları toplamı (TCMB dışında) ayrıntısı Tablo III'de gösterildiği gibi, 2000 yılı sonu itibariyle 5.476.076 milyar TL olmuştur. 2000 yılında bankacılık kesiminin özkaynakları toplamı bir önceki yıla göre 3.507.812 milyar TL, % 178.2 oranında artmıştır. USD bazında ise banka özkaynaklarında (dönem net kârı hariç) artış yaklaşık % 124 oranında olmuş, banka özkaynakları 2000 yılı sonu itibariyle 8.152 milyon USD'e yükselmiştir. Bir önceki yıl ise banka özkaynakları cari fiyatlarla % 8.5 oranında azalırken, USD bazında da % 42.0 oranında azalış göstermiş idi.

TCMB dahil edildiğinde bankacılık sisteminin özkaynak toplamı 5.819.978 milyar TL'ye ulaşmaktadır. Bu tutar, cari fiyatlarla bir önceki yıla göre % 170.7 artış ifade etmektedir.

2000 yıl sonu itibariyle bankaların özkaynak yapısı veya oluşumu % 42.9 ödenmiş sermaye, % 57.1 yenden değerlendirme fonu şeklindedir. Dönem zararı ve birikmiş zararlar, yedek akçeler tutarını aştığından yedek akçelerin özkaynaklara net katkısı yoktur. Dönem zararı ve birikmiş zararların yedek akçeler tutarını aşan bölümü ödenmiş sermayeden indirilerek bankaların net ödenmiş sermayeleri hesaplanmıştır. Bankaların özkaynak yapısı, dönem zararı ve birikmiş zararlar nedeniyle bir önceki yıla göre değişme göstermiştir. 1999 yılında bankaların özkaynak yapısı, zararlar ödenmiş sermayeden indirildikten sonra, % 37.1 ödenmiş sermaye, % 62.9 değerlendirme fonu şeklinde idi. Bankaların özkaynakları giderek yenden değerlendirme değer artış fonlarından oluşmaya başlamıştır.

Ticaret bankalarının, Fon yönetimiindeki bankalar dışında özkaynakları, 2000 yılında cari fiyatlarla % 76.8 oranında artarak 5.411.544 milyar TL'ye yükselmiştir.

2000 yılında kamusal sermayeli ticaret bankalarında özkaynaklar, cari fiyatlarla % 30.4 oranında artarak 973.903 milyar TL'ye yükselmiştir. Yabancı sermayeli ticaret bankalarında ise özkaynak artışı % 49.8 düzeyinde gerçekleşmiş; söz konusu bankaların özkaynak tutarı 367.398 milyar TL'ye ulaşmıştır. Yönetimi TMSF'ye devredilen bankalarda ise, uğranılan zarar nedeniyle özsermaye eksi 2.191.739 milyar TL'dir. Bir önceki yıl ise anılan bankaların özkaynak açığı 2.541.599 milyar TL idi.

Temizlik Marathon'un işi!

Marathonlar, işyerinin vazgeçilmez elemanları:
**Tuvalet kâğıtları, havlular, peçeteler,
muayene masa örtüsü, endüstriyel havlu,
klozet kapak örtüsü, bardak altlığı...**

Hepsi de temizliğin, sağlıklı ve kaliteli hizmetin ayrılmaz birer parçası. Marathonlar işyerinin, işini bilenlerin ideal temizlik kâğıtları!

Üstün kaliteli ve ekonomik Marathonlarla siz de işinizi kolaylaştırın...

MARATHON

İlçecacıbaşı | FORT JAMES
İpek Kağıt

Girişim Pazarlama A.Ş. İpek Kağıt'ın tüm Türkiye'de tek yetkili satıcısıdır.

Adana
(0322) 228 65 20

Ankara
(0312) 468 94 68

Antalya
(0242) 323 78 54

Bursa
(0224) 232 00 40

İstanbul
(0212) 212 86 17

İzmir
(0232) 232 51 76

Samsun
(0362) 435 47 41

Ticaret bankalarına toplu olarak bakıldığında, özkaynak cari fiyatlarla bir önceki yıla göre, % 201.6 oranında artarak 4.561.106 milyar TL'ye yükselmiş bulunmaktadır.

2000 yıl sonu itibarıyla ticaret bankalarının özkaynak yapısı; % 33.2

ödenmiş sermaye, % 66.8 değerlendirme fonları şeklindedir. Dönem zararları ve geçmiş yıllar zararları, yedek akçeleri aştığından 2000 yıl sonu itibarıyla de yedek akçelerin özkaynaklara net katkısı yoktur. Bir önceki yılda da ticaret bankalarının toplu olarak özkaynak yapısı % 33.5 ödenmiş sermaye,

TABLO III
Bankaların Özkaynakları (Milyar TL)
(2000 Sonu İtibarıyla)

Bankalar	Ödenmiş Sermaye	Yedek Akçeler	Değerleme Fonları	Dönem Zararı	Geçmiş Yıllar Zararı	Özkaynak Toplamı
A. Ticaret Bankaları						
- Kamusal Sermayeli	696.850	214.253	367.554	304.754	-	973.903
- Özel Ulusal Sermayeli	3.129.259	819.348	2.451.735	970.796	18.002	5.411.544
- Fona Devredilen	688.649	2.174.640	170.035	3.309.927	1.915.136	(2.191.739)
- Yabancı Sermayeli	326.737	83.781	55.259	96.794	1.585	367.398
Ticaret Bankaları Toplamı	4.841.495	3.292.022	3.044.583	4.682.271	1.934.723	4.561.106
B. Kalkınma ve Yatırım Bankaları						
- Kamusal Sermayeli	606.881	62.011	60.652	-	3.376	726.168
- Özel Ulusal Sermayeli	123.959	26.561	15.306	-	26	165.800
- Yabancı Sermayeli	4.824	10.591	7.587	-	-	23.002
Kalkınma ve Yatırım Bankaları Toplamı	735.664	99.163	83.545	-	3.402	914.970
C. Bankalar Toplamı	5.577.159	3.391.185	3.128.128	4.682.271	1.938.125	5.476.076
D.T.C. Merkez Bankası	25	288.913	54.964	-	-	343.902
Genel Toplam	5.577.184	3.680.098	3.183.092	4.682.271	1.938.125	5.819.978

Notlar: 1) 2000 yılı dönem kârından yedek akçelere eklenecek bölüm özkaynaklara dahil edilmemiştir.

2) Karşılıklar, serbest karşılık niteliğinde de olsa özkaynaklara dahil edilmemiştir.

3) Dağıtılmamış geçmiş yıl kârları, özkaynak tutarına dahil değildir.

4) Yedek akçeler 3182 Sayılı Bankalar Kanununa göre ayrılmış muhtemel zarar karşılıklarını da içermektedir.

5) Eksiler () içinde gösterilmektedir.

% 66.5 değerlendirme fonu şeklinde idi. 2000 yılında ticaret bankalarının öz-kaynak yapısı bir önceki yıla göre hemen hemen değişmemiş, özkaynakların yaklaşık üçte ikisi değerlendirme fonlarından oluşmaya başlamıştır.

2000 sonu itibariyle Fon yönetimi dışındaki özel bankaların özkaynak yapısı % 54.7 ödenmiş sermaye, % 45.3 değerlendirme fonu şeklindedir. Birikmiş zararlar ve dönem zararı nedeniyle, yedek akçelerin özkaynağa katkısı bulunmamaktadır. Bu oranlar, bir önceki yıl sırasıyla % 60.8 ödenmiş sermaye, % 25.9 değerlendirme fonu, % 13.3 yedek akçe şeklinde idi. Fon yönetimi dışındaki özel bankaların özkaynak yapısı bir önceki yıla göre belirgin değişme göstermiş, değerlendirme fonunun payı yükselmiştir.

Kamusal sermayeli ticaret bankalarında özkaynak yapısı, % 62.3 ödenmiş sermaye, % 37.7 değerlendirme fonu şeklindedir. Yabancı sermayeli ticaret bankalarında ödenmiş sermaye ve değerlendirme fonunun özkaynakları içindeki payı da sırasıyla % 85.0, % 15.0 olmaktadır. Bu bankalarda da dönem zararı, birikmiş yedek akçeleri aşmış durumdadır.

Kalkınma ve yatırım bankalarında özkaynak oluşumu ödenmiş sermaye % 80.5, değerlendirme fonu % 9.1 ve yedek akçeler % 10.4 şeklindedir.

2- MEVDUAT

Ticaret bankalarında son yıllarda genel eğilim, kaynak yapısı içinde mevduatın payının azalması yönünde olmakla beraber, 1994 yılında yaşanan ekonomik bunalım bu eğilimi de-

ğiştirmiş, ticaret bankaları kaynakları içinde mevduatın payı anılan yıl % 68.7'ye, 1995'de % 70.1'e yükseldikten sonra 1998 ve 1999 yıllarında sırasıyla % 65.7 ve % 66.9'a gerilemiş ise de, 2000 yılında yeniden 1994 yılı düzeyi olan % 68.7'ye ulaşmıştır.

a) Mevduatta Gelişmeler (Genel Olarak)

2000 yılı sonunda genel mevduat hacmi, başka bir deyişle TL mevduat ile yabancı para mevduat toplamı, bir önceki yıl sonuna göre, cari fiyatlarla yaklaşık % 41.8 oranında artarak 68.442.406 milyar TL'lik bir boyuta ulaşmıştır. Mevduatta gelişmeler 1985 - 2000 dönemi itibariyle karşılaştırmalı olarak Tablo IV'de verilmiştir.

2000 yılında mevduatta gözlenen gelişmeler şöyle özetlenebilir:

(i) 2000 yılında mevduatta artış hızı cari fiyatlarla bir önceki yıla göre yavaşlamıştır. Toplam mevduat cari fiyatlarla 1999 yılında yaklaşık % 100.0 oranında artmış iken, artış hızı 2000 yılında % 41.8'e gerilemiştir. Ancak mevduat artış hızı değerlendirilirken TEFE'ye göre 1999 yılında fiyat artış hızının yıl sonu itibariyle bir önceki yıla göre % 62.9'dan gerilediği dikkate alınmalıdır.

(ii) 2000 yılında TL mevduatta artış hızı bir önceki yıla göre % 103.3'den % 51.8'e gerilerken, yabancı para mevduatta artış hızı da % 95.9'dan % 31.6'ya gerilemiştir. 2000 yılında yabancı para mevduat, TL mevduattan daha yavaş arttığından mevduatın TL ve yabancı para dağılımı sınırlı ölçüler içinde de kalsa de-

ğişmiştir. 1999 yılına göre toplam mevduat içinde yabancı para mevduatın payı % 49.6'dan % 46.1'e gerilerken, TL mevduatın payı % 50.4'den % 53.9'a yükselmiştir.

(iii) 2000 yılında DTH dışı mevduat türlerinin artış hızları farklı olmuştur. Anılan yıl cari fiyatlarla en hızlı artan mevduat türü % 92.6 oranında artışla bankalar mevduatı olmuştur. Bankalar mevduatını % 66.5 oranında artışla resmi kuruluşlar mevduatı, % 61.7 oranında artışla ticari mevduat, % 34.4 oranında artışla tasarruf mevduatı, % 33.0 oranında artışla da diğer kuruluşlar mevduatı (altın depo hesapları dahil) izlemiştir. Mevduat sertifikası uygulamasına 1997 yılı başlarından itibaren son verildiğinden, mevduat sertifikası bir mevduat kalemi olarak banka bilançolarında görülmemektedir. Bankalar karşılıklı (paralel) mevduat yaptıklarından, bankalar mevduatının önemli bir bölümünün yapay (fiktif) mevduat olduğu değerlendirilmelerde dikkate alınmalıdır.

(iv) 2000 yılında DTH dışı mevduat türlerinin artış hızları, cari fiyatlarla bir önceki yıla göre yavaşlamıştır. Artış hızı resmi kuruluşlar mevduatında % 118.6'dan % 66.5'e, diğer mevduatta % 109.1'den % 33.0'e, tasarruf mevduatında % 107.8'den % 34.4'e bankalar mevduatında da % 101.8'den % 96.2'ye, ticari kuruluşlar mevduatında % 73.1'den % 61.7'ye gerilemiştir.

(v) 2000 yılında döviz tevdiat hesaplarında artış hızı bir önceki yılda olduğu gibi TL mevduat artış hızından daha yavaş olmuştur. 2000 yılın-

da DTH'lar cari fiyatlarla % 31.5 oranında artarak 27.908.064 milyar TL'ye yükselmiştir. Bir önceki yıl ise DTH'lar cari fiyatlarla % 96.8 oranında artış göstermişti. DTH'larda artış hızının yavaş olmasında, kur çapası etkili olmuş, kur artışının, ortalama fiyat artış hızının çok gerisinde kalması, DTH'larda artış hızının düşük hesaplanmasına yol açmıştır. Gerçekte USD bazında bankalardaki YP mevduat 2000 yılında yaklaşık 2.9 milyar USD artarak 46.9 milyar USD'e yükselmiştir.

(vi) 2000 yılında mevduat türleri itibarıyla artış hızlarının farklı oluşu, mevduatın bileşimini (kompozisyonunu) değiştirmiştir. Toplam mevduat içinde bankalar mevduatının payı % 10.0'den % 13.9'a, ticari kuruluşlar mevduatı % 7.6'dan % 8.7'ye, resmi kuruluşlar mevduatı % 1.7'den % 1.9'a yükselirken; DTH'ların payı % 44.0'den % 40.8'e, tasarruf mevduatı % 27.7'den % 26.2'ye, diğer mevduatın payı da % 9.0'dan % 8.5'e gerilemiştir.

(vii) 2000 yılında DTH dışı mevduatın bileşimi de değişmiş, bankalar mevduatının payı % 16.0'dan % 23.5'e, ticari kuruluşlar mevduatının payı % 13.5'den % 14.6'ya, resmi kuruluşlar mevduatının payı % 3.0'den % 3.3'e yükselirken, tasarruf mevduatının payı % 49.4'den % 44.3'e, diğer mevduatın payı % 16.1'den % 14.3'e gerilemiştir.

(viii) 1985 - 2000 döneminde toplam mevduatta yıllık artış hızı düzenli olmamış, cari fiyatlarla en düşük 2000 ve en yüksek 1994 yılı olmak üzere % 41.8 ile % 134.0 arasında

değişmiştir. Fiyat artış hızı, ekonominin büyüme hızı ve izlenen faiz-kur politikaları mevduat artış hızı üzerinde etkili olmuştur.

(ix) Toplam mevduatın mevduat türleri itibariyle bileşimi de 1985 - 2000 döneminde "Tablo V"de izlenebileceği gibi değişiklik göstermiştir.

Mevduatın ana gruplar itibariyle bileşimi 1985 - 2000 dönemi itibariyle incelendiğinde döviz tevdiatının payının genelde yükselme eğilimi göstererek, 1985 yılında % 11.6 düzeyinde olan payının, 1994 yılında % 51.8'e değin yükseldiği görülmektedir.

DTH'lar pay olarak inceleme döneminde en yüksek düzeyine 1994 yılında ulaştıktan sonra bu düzeyini koruyamamış, 2000 yılında yapı % 40.8'e gerilemiştir. TL'nin sürekli değer yitirisi, bankaların vadesiz TL hesaplarına düşük faiz uygulamaları, kısa süreli parasal birikimlerin dövize çevrilererek bankalara yönelmesine neden olmaktadır. Bankalarda yabancı para ile olan mevduatın ulusal para ile olan mevduata yakın olması, bankacılık sisteminin bir özelliğini oluşturmaktadır.

1985 - 2000 döneminde toplam mevduat içinde payı artan diğer bir

TABLO IV
Toplam Mevduatta Gelişmeler (Milyar TL) 1985-2000

Yıllar	Tasarruf Mevduatı	Mevduat Sertifikası	Ticari		Resmi		Diğer Mevduat	Döviz Tevdiatı	Toplam Mevduat
			Kuruluşlar Mevduatı	Kuruluşlar Mevduatı	Bankalar Mevduatı	Bankalar Mevduatı			
1985	4.187	668	1.912	886	780	380	1.154	9.967	
1986	5.753	787	3.192	1.325	1.654	523	2.593	15.828	
1987	6.929	1.392	5.179	2.237	2.036	792	5.598	24.163	
1998	12.711	1.251	6.529	1.486	3.263	3.732	9.411	38.383	
1989	22.831	1.978	9.628	1.699	4.263	7.836	14.170	62.405	
1990	32.569	2.382	14.597	3.519	6.838	12.874	22.538	95.317	
1991	57.388	3.396	21.716	3.151	8.226	20.765	54.032	168.694	
1992	90.906	3.709	36.247	6.613	20.433	35.079	112.502	305.490	
1993	123.430	3.064	56.864	12.592	78.407	55.649	214.960	544.966	
1994	326.652	4.633	108.315	19.123	50.305	105.526	660.559	1.275.114	
1995	684.910	6.917	202.144	36.841	178.516	187.984	1.367.624	2.664.936	
1996	1.733.118	11.207	474.632	165.742	485.498	424.188	2.851.131	6.145.516	
1997	3.193.162	159	950.426	221.416	1.241.192	1.018.520	5.920.236	12.545.561	
1998	6.427.369	15	2.114.790	364.966	2.410.724	2.083.650	10.783.777	24.185.291	
1999	13.355.962	11	3.661.684	797.803	4.864.352	4.356.394	21.227.383	48.263.769	
2000	17.947.802	-	5.921.643	1.328.350	9.542.353	5.794.194	27.908.064	68.442.406	

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği

Not : 1997 yılından itibaren Diğer Mevduat, altın depo hesaplarını da içermektedir.

mevduat türü Diğer Kuruluşlar Mevduatı veya kısaca Diğer Mevduat olmuştur. Diğer mevduatın toplam mevduat içindeki payı 1985 yılında % 3.8 düzeyinde iken bu pay 2000 yılında % 8.5'e yükselmiştir. Bu artışı büyük ölçüde sağlayan tanım değişikliğidir. Gerçekten 1985 yılında mevduat tasnifine ayrı bir mevduat türü olarak dahil edilen, sosyal güvenlik kurumları mevduatı yanısıra; dernek, tesis, vakıf, sendika ve birliklerin, noterlerin, apartman yöneticilerinin, yabancı elçilik ve konsoloslukların mevduatını da içeren diğer kuruluşlar mevduatı (diğer mevduat) özellikle 1988 yılında tanım değişikliği yapılarak, sosyal güvenlik kurumları mevduatının resmi mevduattan çıkarılarak bu türe dahil edilmesinden sonra hızlı bir gelişme göstermiştir. 1985 yılında diğer kuruluşlar mevduatının toplam mevduat içindeki payı % 3.8 düzeyinde iken, bu pay özellikle 1988 yılındaki tanım değişikliği nedeni ile büyük sıçrama yapmış ve 1990 yılında % 13.5'e kadar yükselmişse de izleyen yıllarda bu düzeyini koruyamayarak 2000 yılında % 8.5 olmuştur. Tablo V'de Diğer Mevduat 1997 yılından itibaren altın depo hesaplarını da içermektedir.

Tasarruf mevduatının toplam mevduat içindeki payı, 1980 sonrası genelde düşme eğilimi göstermiş, 1985 yılında % 42.0 düzeyinde olan pay 2000 yılında % 26.2'ye gerilemiş, bazı yıllardaki görece yükselişler bu genel eğilimi değiştirmemiştir.

Mevduat sertifikası, toplam mevduat içinde payı en hızlı düşen mevduat türünü oluşturmuştur. 1985 yılın-

da % 6.7 düzeyinde olan pay 1996 yılında binde 3'e değin gerilemiştir. Mevduat sahiplerinin kimliklerini tespit gereği, 1997 yılı başından itibaren mevduat sertifikasının mevduat türleri arasından çıkarılmasına yol açmıştır.

Ticari kuruluşlar mevduatının toplam mevduat içindeki payı 1985 yılında % 19.2 düzeyinde iken, 1987 yılında % 21.4'e kadar yükseldikten sonra genelde düşüş göstererek 1999 yılında % 7.6'ya değin geriledikten sonra 2000 yılında % 8.7 olmuştur.

Resmi kuruluşlar mevduatının payı 1985 yılında % 8.9 düzeyinde iken, 2000 yılında % 1.9'a değin gerilemiştir. Bu gerileyişte, 1987 yılından sonra sosyal güvenlik kurumları mevduatının, tanım değişikliği yapılarak, resmi mevduattan diğer kuruluşlar mevduatına aktarılması etkili olmuştur.

Mevduat türleri içinde en oynak mevduat türü bankalar mevduatı olup, söz konusu mevduatın toplam mevduat içindeki payı % 14.4 ile % 3.9 arasında değişme göstermiş, bu pay 2000 yılında % 13.9 olmuştur.

(x) DTH'lar dışı mevduatın ana türler itibariyle bileşimi de (kompozisyonu) Tablo VI'da izleneceği gibi 1985-2000 döneminde değişme göstermiştir.

Tasarruf mevduatının DTH dışı mevduat içindeki payı 1985 - 2000 döneminde % 53.2 ile % 37.3 arasında değişmiş, 1985 yılında % 47.5 iken 2000 yılında da % 44.3 olmuştur. Tasarruf mevduatı, aşağıdaki bölümlerde daha ayrıntılı olarak açıklandığı gi-

bi, düzenli gelişme gösteren bir mevduat türü olmayıp, artış hızları cari fiyatlarla önemli ölçüde dalgalanma göstermektedir. Son yıllarda bu dalgalanmanın büyük boyutlu olduğu gözlenmektedir. Tasarruf mevduatının yıllık artış hızları cari fiyatlarla 1985 - 2000 döneminde en düşük 1987 ve en yüksek 1994 yılları olmak üzere % 21.1 ile %164.6 arasında dalgalanmıştır. Fiyat artış hızı, izlenen faiz politikası, alternatif faiz araçlarının getirisi, tasarruf mevduatının yıllar itibariyle cari fiyatlarla artış hızını etkilemektedir.

1985 - 2000 döneminde DTH dışı mevduat içindeki payı hızla azalan

mevduat türü, mevduat sertifikası olmuştur. Mevduat sertifikasının DTH dışı mevduat içindeki payı 1985 yılında % 7.6 düzeyinde iken 1997 yılında uygulamadan kaldırılmıştır. Aslında bankaların çıkarmış olduğu bir menkul değer olan mevduat sertifikası bankalar için önemli bir kaynak oluşturamamıştır. Mevduat sertifikası, ülkemizde kullanımı gelişmeyen bir finansal araç olmuştur. 1992 yılından itibaren repo işlemlerinin yasallaşması, bankaların Varlığa Dayalı Menkul Kıymet Çıkarmaları, mevduat sertifikaları için ikinci el pazarının gelişmemiş olması, araçlar eliyle para piyasalarında pazarlama olanağının bulunma-

TABLO V
Mevduatın Ana Grupları İtibariyle Bileşimi (%)
(1985 - 2000)

Yıllar	Ticari		Resmi		Bankalar	Diğer (*)	Döviz
	Tasarruf	Mevduat	Kuruluşlar	Kuruluşlar			
	Mevduatı	Sertifikası	Mevduatı	Mevduatı	Mevduatı	Mevduat	Tevdiatı
1985	42.0	6.7	17.2	8.9	7.8	3.8	11.6
1986	36.3	5.0	20.2	8.4	10.4	3.3	16.4
1987	28.7	5.8	21.4	9.3	8.4	3.3	23.1
1988	33.1	3.3	17.0	3.9	8.5	9.7	24.5
1989	36.6	3.2	15.4	2.7	6.8	12.6	22.7
1990	34.2	2.5	15.3	3.7	7.2	13.5	23.6
1991	34.0	2.0	12.9	1.9	4.9	12.3	32.0
1992	29.8	1.1	11.9	2.2	6.7	11.5	36.8
1993	22.6	0.6	10.4	2.3	14.4	10.2	39.5
1994	25.6	0.4	8.5	1.5	3.9	8.3	51.8
1995	25.7	0.3	7.6	1.4	6.7	7.0	51.3
1996	28.2	0.2	7.7	2.7	7.9	6.9	46.4
1997	25.5	-	7.6	1.7	9.9	8.1	47.2
1998	26.6	-	8.7	1.5	10.0	8.6	44.6
1999	27.7	-	7.6	1.7	10.0	9.0	44.0
2000	26.2	-	8.7	1.9	13.9	8.5	40.8

(*) 1997 yılından itibaren Altın Depo Hesaplarını da içermektedir.

ması, Veraset ve İntikal Vergisi'nden kaçınma dışında vergi avantajının olmaması, ülkemizde mevduat sertifikasının gelişmesini sınırlayan etkenler olmuş 1997 yılında da uygulamadan kaldırılmıştır.

Ticari kuruluşlar mevduatının (ticari mevduatın) DTH dışı mevduat içindeki payı azalma eğilimi göstermektedir. 1980'li yılların başlarında Türkiye'de toplam mevduatın yaklaşık üçte birini ticari mevduat oluştururken, bu oran 2000 yılında TL mevduat % 14.6 düzeyine değin gerilemiştir. Ticari kuruluşlar mevduatı 1985 - 2000 döneminde DTH dışı mevduat içinde en düşük düzeyine 1999 yılında % 13.5 olarak inmiştir.

Ekonominin büyüme hızı ile birlikte enflasyon oranı, ticari mevduatın artış hızını belirleyen en önemli etkenler olarak görülmektedir. Ayrıca son yıllarda repo işlemlerinin yaygınlaşması, firmaların geçici fon fazlalıklarını repo işlemleriyle veya doğrudan Hazine Bonolarına yatırarak değerlendirmeleri, 1987 yılından bu yana kuşkusuz ticari mevduat artış hızını frenleyen diğer etmenler olmaktadır.

Ticari mevduat yıl sonlarında yapay işlemlerle kabarık gösterilmeye elverişli mevduat türüdür. Bankalarımız genellikle yıl sonlarında ticari mevduatı kabarık göstermektedirler. Ancak, bu işlem her yıl sistematik bir şekilde yenilendiğinden, genel eğilimi fazla etkilememektedir.

Ülkemizde düzenli gelişme göstermeyen bir mevduat türü de bankalar mevduatıdır. 1970'li yıllarda bankalar mevduatı artış hızını belirleyen

en önemli etken, bankalar mevduatı şeklinde ülkemize gelen Döviz Çevrilebilir Türk Lirası Mevduat Hesapları (DÇM'ler) olmuştur. Sonraki yıllarda böyle bir etken söz konusu olmadığı halde, bankalar mevduatı artış hızı, oldukça geniş aralık içinde değişmektedir. Bankalar mevduatının yıllık artış hızı 1985 - 2000 döneminde % 35.8 ile artı % 287.3 arasında değişmiş, 1994 yılında cari fiyatlarla dahi azalış gösterirken, 1995 yılında en hızlı artan mevduat türü olmuştur. İnceleme döneminde bankalar mevduatının cari fiyatlarla en hızlı arttığı yıl 1993 yılıdır.

Bankalar mevduatı artış hızını belirleyen üç etkenden söz edilebilir: (i) Bankaların dış kaynak kullanımları, (ii) Bankalar arası (Interbank) piyasasının gelişmesi, (iii) Bankaların karşılıklı mevduat yaparak yıl sonlarında mevduatlarını yüksek göstermek eğilimleri ve denetim gözetim organlarının saptadıkları bazı rasyoları yasal düzeyde tutturma çabaları.

Bankaların kullandıkları dış kredilerin bir bölümünü, bankalar mevduatı hesabında göstermeleri olasıdır. Bu nedenle bankalar mevduatı artış hızını, bir ölçüde de olsa, yine bankalarca kullanılan dış kaynakların etkilediği söylenebilir.

TCMB'nin gözetim ve denetimindeki bankalar arası para piyasasının 1986 yılından bu yana gelişmesi, fon fazlası olan bankaların diğer bankalara mevduat olarak yatırma yerine, fon fazlalıklarını bu piyasadaki kısa süreli olarak satma olanağı sağlamıştır. Bankalar arası para piyasasının gelişmesi, kuşkusuz bankalar mevduatını

etkilemekte, bankalar arası para piyasasında işlemleri, bilançolarda ayrıca yer almaktadır. TCMB gözetimindeki bankalar arası para piyasasında faiz haddinin zaman zaman denetim altında tutulması, bazı kısıtlamalar getirilmesi de, bankalar mevduatını etkilemektedir.

Bankalar mevduatı da yıl sonlarında yapay işlemlerle kabarık gösterilmeye elverişli mevduat türüdür. Bankalar yıl sonlarında, karşılıklı mevduat yaparak, toplam mevduatlarını yüksek gösterebilmektedir. Türkiye'de konsolide mevduat hesaplanırken çift sayımı önlemek için, yurtçin-

de bankaların birbirlerine yaptıkları mevduatın elimine edilmesi gerekir.

1985 - 2000 döneminde bankalar mevduatının DTH dışı mevduat içindeki payı, en yüksek düzeyine % 23.8 olarak 1993 yılında yükselmiş, en düşük düzeyine ise % 7.2 olarak 1991 yılında inmiş, 2000 yılında % 23.5 olarak en yüksek düzeyine yaklaşmıştır.

Resmi mevduat 1980'li yılların başlarında TL mevduat içinde % 10.0 dolayında pay taşırken 1988 yılında tanım değişiklikleri yapılarak, sosyal güvenlik kurumları mevduatının diğer kuruluşlar mevduatı (diğer mevduat)

TABLO VI
DTH Dışında Mevduatın Ana Türler İtibariyle
Bileşimi (%) (1985 - 2000)

Yıllar	Tasarruf Mevduatı	Mevduat Sertifikası	Ticari Kuruluşlar Mevduatı	Resmi Kuruluşlar Mevduatı	Bankalar Mevduatı	Diğer (*) Kuruluşlar Mevduatı
1985	47.5	7.6	21.7	10.1	8.8	4.3
1986	43.5	6.0	24.1	10.0	12.5	3.9
1987	37.3	7.5	27.9	12.0	11.0	4.3
1988	43.9	4.3	22.5	5.1	11.3	12.9
1989	47.4	4.1	20.0	3.5	8.8	16.2
1990	44.8	3.3	20.0	4.8	9.4	17.4
1991	50.0	3.0	18.9	2.8	7.2	18.1
1992	47.1	1.9	18.8	3.4	10.6	18.2
1993	37.4	0.9	17.2	3.8	23.8	16.9
1994	53.2	0.7	17.6	3.1	8.2	17.2
1995	52.8	0.5	15.6	2.8	13.8	14.5
1996	52.6	0.3	14.4	5.0	14.8	12.9
1997	48.2	-	14.3	3.4	18.7	15.4
1998	48.0	-	15.8	2.7	18.0	15.5
1999	49.4	-	13.5	3.0	18.0	16.1
2000	44.3	-	14.6	3.3	23.5	14.3

(*) Diğer Kuruluşlar Mevduatı 1997 yılından itibaren Altın Depo Hesaplarını da kapsamaktadır.

kapsamına alınması üzerine, toplam mevduat içindeki payı önemli boyutta azalmış 1999'da % 3.0'e değin geriledikten sonra 2000 yılında % 3.3 olmuştur.

T.C. Merkez Bankası Yasası'na göre; "Hazine ve katma bütçeli idarelerle, özel idare ve belediyelere ait paraların, kurulu olduğu yerde Merkez Bankası şubelerine, kurulu bulunmadığı yerlerde de muhahirlerine yatırılması" zorunlu bulunmaktadır. (1211 Sayılı Kanun m.41) Bu nedenle de resmi mevduat, daha çok T.C. Merkez Bankası'nın muhabiri T.C. Ziraat Bankası'nda toplanmaktadır. Nitekim 2000 sonu itibariyle de resmi mevduatın önemli bölümü % 98.5'i kamusal sermayeli bankalarda toplanmış bulunmaktadır.

1985 yılında mevduat tasnifine ayrı bir mevduat türü olarak eklenen diğer kuruluşlar mevduatının (diğer mevduatın), 1985 yılında TL mevduat içindeki payı % 4.3 düzeyinde iken tanım değişikliği ile sosyal güvenlik kurumlar mevduatının bu türü eklenmesi sonucu DTH dışı mevduat içindeki payı hızlı artış göstererek 1992 yılında % 18.2'ye kadar yükseldikten sonra gerileyerek, 1996 yılında % 12.9'a değin inmiş, 2000 yılında da % 14.3 olmuştur. Bu başlık altında toplanan mevduat da 1997 yılından itibaren tablolarımızda altın depo hesapları da eklenmektedir.

xi) Mevduatın kaynağı veya kurumsal sektörler itibariyle dağılımı "Tablo VII'de verilmiştir.

2000 Kasım sonu itibariyle mevduatın kurumsal sektörler arasında

dağılımı veya kaynağı, % 79.1 özel sektör, % 6.7 (sosyal güvenlik kurumları da dahil) kamu sektörü, % 12.7 mali sektör ve % 1.5 yurtdışı mevduat şeklindedir. Özel sektör mevduatı, gerçek kişilere ait tasarruf mevduatı, ticari kuruluşlar mevduatı, yurt içinde yerleşik kişilerin yabancı para mevduatı, kâr amacı gütmeyen kurumların mevduatı ve altın depo hesaplarını kapsamaktadır. Kamu sektörü mevduatı da, sosyal güvenlik kurumları mevduatı, bütçeye ait hesaplar, bütçe dışı fonlar, mali olmayan kamu girişimlerinin ve yerel yönetimlerin mevduatını içermektedir. Mali kurumlar mevduatı, esas itibariyle bankalar mevduatından oluşmaktadır.

Mevduatın kurumsal sektörler itibariyle dağılımı 1990 - 2000 gibi daha geniş bir zaman aralığında incelendiğinde, mevduat içinde özel sektörün payının sırasıyla % 77.6 ve % 79.1 olarak hemen hemen değişmediği, mali kurumlar mevduatının payının % 7.2'den % 12.7'ye yükseldiği, kamu sektörü mevduat payının ise % 14.1'den % 6.7'ye gerilediği görülmektedir. Ancak, 2000 yılına ilişkin rakamlar Kasım ayı sonu itibariyledir. Yıl sonu itibariyle bu payların bir ölçüde değişmesi olasıdır. Ancak, bu değişimin genel eğilimi etkilemesi beklenmemektedir. Tablo VII'nin ortaya koyduğu gibi, özel kesim mevduatı içinde yurtiçinde yerleşiklerin yabancı para mevduatının payı genelde artmakta; özel girişimlerin mevduatı ise görece olarak azalmaktadır. Söz konusu dönemde yurt içinde yerleşik kişilerin yabancı para mevduatının toplam mevduat içindeki payı %

22.4'den % 41.8'e yükselmiş bulunmaktadır. Ayrıca bu dönemde yurtdışı mevduatın payı da hafifçe yükselerek % 1.1'den % 1.5'e çıkmıştır. Ancak, 2000 yılında yurtdışı yabancı para mevduatının artış hızı yavaşladığından, yurtdışı kaynaklı yabancı para mevduatın payı bir önceki yıla göre azalmıştır.

xii) 2000 sonu itibariyle toplam mevduatın % 18.5'i vadesiz mevduat, % 33.6'sı bir ay vadeli mevduat, % 32.8'i üç ay vadeli mevduat, % 9.3'ü altı ay vadeli mevduat, % 5.8'i bir yıl ve daha uzun süreli mevduat şeklindedir.

2000 yılında bankalarda vade ya-

TABLO VII
Mevduatın Kurumsal Sektörler İtibariyle Dağılımı
(%) (1990 - 2000)

Kurumsal Sektörler	1990	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Kamu Sektörü Mevduatı	<u>14.1</u>	<u>5.6</u>	<u>7.3</u>	<u>6.6</u>	<u>5.9</u>	<u>5.6</u>	<u>6.7</u>
Merkezi Yönetim	9.6	2.8	3.9	3.9	3.4	4.0	4.9
Kamu Girişimleri (Mali Olmayan)	3.0	2.0	2.4	1.7	1.8	1.0	1.1
Yerel Yönetimler	1.5	0.8	1.0	1.0	0.7	0.6	0.7
Mali Kurumlar Mevduatı	<u>7.2</u>	<u>7.0</u>	<u>7.9</u>	<u>9.2</u>	<u>11.1</u>	<u>11.4</u>	<u>12.7</u>
Bankalararası Mevduat	6.1	6.6	7.3	8.7	10.2	10.0	11.9
Diğer Mali Kuruluşlar Mevduatı	1.1	0.4	0.6	0.5	0.8	1.4	0.8
Özel Sektör Mevduatı	<u>77.6</u>	<u>83.1</u>	<u>81.0</u>	<u>79.2</u>	<u>78.9</u>	<u>81.1</u>	<u>79.1</u>
Tasarruf Mevduatı (Gerçek Kişiler)	34.4	26.8	29.4	26.6	28.0	29.4	25.9
Özel Girişimler (Ticari Kuruluşlar)	11.0	5.2	4.8	5.4	6.6	5.7	5.7
Diğer Kurumlar	7.3	5.8	5.7	6.3	6.7	5.9	5.4
Yurtiçi Yerleşiklerin Yabancı Para Mevduatı (Yurtiçi)	22.4	45.0	41.0	40.9	37.6	39.1	41.8
Mevduat Sertifikası	2.5	0.3	0.1	-	-	1.0	0.3
Yurtdışı Mevduatı	<u>1.1</u>	<u>4.3</u>	<u>3.8</u>	<u>5.0</u>	<u>4.2</u>	<u>4.9</u>	<u>1.5</u>
TOPLAM	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Kaynak: T.C. Merkez Bankası 2000 Yıllık Rapor, s. 232, Tablo: 37-A.

Not: 2000 yılı rakamları Kasım sonu itibariyledir.

pısı değişmiş, mevduatta vadelerin kısalması eğilimi sürmüştür. Bir önceki yıla göre vadesiz mevduatın payı % 16.9'dan % 18.5'e yükselirken, vadeli mevduatın payı % 83.1'den % 81.5'e gerilemiştir. Enflasyon, belirsizlik, faizlerin oynaklığı vadeli mevduatın daha çok kısa sürelerde yoğunlaşmasına neden olmaktadır. Son yıllarda vadeli mevduat bir ve üç ay vadeli hesaplarda toplanmaktadır. 2000 yıl sonu itibarıyla vadeli mevduatın dağılımı; bir ay vadeli % 41.3, üç ay vadeli % 40.3, altı ay vadeli % 11.4, bir yıl ve daha uzun süreli vadeli % 7.0 şeklindedir. Bir önceki yıla göre vadeli mevduatın vade dağılımı belirgin bir değişime göstermiş bir ve üç aylık mevduatın toplam payı % 80.0'nin üstüne çıkmıştır. Mevduatta vadelerin kısalması faizlerde bir artış beklentisini yansıtır. Benzer vade dağılımı DTH'larda gözlenmektedir. 2000 yıl sonu itibarıyla DTH'ların vade dağılımı; % 14.0 vadesiz, % 31.1 bir ay vadeli, % 34.6 üç ay vadeli, % 8.1 altı ay

vadeli, % 12.2 bir yıl ve daha uzun vadeli şeklindedir.

xiii) Mevduatın bölgeler arası dağılımı ve bu dağılımda 1970 - 2000 dönemindeki değişimler "Tablo VIII'de gösterilmektedir.

2000 yılında mevduatın bölgeler arası dağılımı bir önceki yıla göre değişmiş, Ortakuzey ve Marmara bölgelerinin payları artmıştır. Tablo VIII'de görüleceği gibi, 1999 yılında toplam mevduat içinde Marmara Bölgesinin payı % 51.0'e, Ortakuzey Bölgesinin payı da % 23.3'e yükselirken Ege Bölgesinin payı % 10.6'ya, Akdeniz Bölgesinin payı % 6.6'ya, Kuzeydoğu Bölgesinin payı binde 6'ya, Güneydoğu Bölgesinin payı binde 7'ye Karadeniz Bölgesinin payı % 3.2'ye, Ortadoğu Bölgesinin payı % 1.3'e, Ortagüney bölgesinin payı da % 2.7'ye düşmüştür.

Mevduatın bölgeler arası dağılımı 1970 - 2000 dönemi gibi daha geniş bir zaman boyutu içinde incelendiğinde, Marmara Bölgesi'nin payının %

TABLO VIII
Mevduatın Bölgelerarası Dağılımı (%)

Bölgeler	1970	1980	1990	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Ortakuzey	22.1	20.8	26.5	26.6	23.7	22.3	21.8	22.5	21.7	21.9	21.0	23.3
Ege	13.5	12.9	12.5	13.3	12.0	13.8	13.4	12.5	11.7	11.6	11.6	10.6
Marmara	39.1	44.9	42.3	39.7	45.2	42.0	44.7	47.7	49.9	50.0	50.8	51.0
Akdeniz	6.5	7.2	6.1	6.9	6.2	7.5	7.3	6.5	6.3	6.4	6.8	6.6
Kuzeydoğu	1.8	1.5	1.0	1.0	1.0	1.0	0.8	0.7	0.7	0.7	0.7	0.6
Güneydoğu	1.4	1.2	1.1	1.1	1.1	1.0	0.9	0.8	0.9	0.9	0.9	0.7
Karadeniz	7.9	5.6	4.7	5.0	4.7	5.2	4.7	4.0	4.0	3.8	3.8	3.2
Ortadoğu	3.3	2.2	2.0	2.2	2.1	2.3	2.0	1.7	1.6	1.6	1.5	1.3
Ortagüney	4.4	3.7	3.8	4.2	4.0	4.9	4.4	3.6	3.2	3.1	2.9	2.7

39.1'den % 51.0'e yükseldiği; buna karşı kalkınmada gerice yöreler olarak nitelendirilebilecek bölgelerin paylarının azaldığı görülmektedir. 1970 yılında Kuzeydoğu, Güneydoğu, Ortadoğu, Orta Güney Bölgelerinin toplam mevduat içindeki payı % 10.9 iken, bu oran 2000 sonunda % 5.3'e değin gerilemiştir. Karadeniz Bölgesi'nin toplam mevduat içindeki görece payında düşüş daha dikkat çekici boyutlarda olmuş; bu bölgenin toplam mevduat içindeki payı 1970 - 2000 döneminde % 7.9'dan % 3.2'ye gerilemiştir. Bu dönemde Ege Bölgesinin payı % 13.5'den % 10.6'ya inerken, Akdeniz Bölgesinin payı % 6.5'den % 6.6'ya hafifçe artarak hemen hemen değişmemiştir. "Tablo VIII" ülkemizde mevduat dağılımı açısından bölgeler arası dengesizliğin uzun sürede azalmadığını, tersine artarak sürdürdüğünü ortaya koymaktadır.

xiv) Mevduatın bankalar arası dağılımı 2000 yıl sonu itibarıyla, % 43.5 özel sermayeli bankalar, % 40.3 kamusal sermayeli bankalar, % 13.0 Fona devredilen bankalar, % 3.2 de yabancı sermayeli bankalar şeklindedir. Bir önceki yıl ise, mevduatın banka grupları arasında dağılımı, özel sermayeli bankalar % 46.4, kamusal sermayeli bankalar % 39.8, Fona devredilen bankalar % 11.1 ve yabancı bankalar % 2.7 şeklinde idi. 2000 yılında üç bankanın daha Fona devredilmesi, özel bankaların toplam mevduat içindeki payını düşürürken, Fona devredilen bankaların payını arttırmıştır.

xv) Türk bankacılık sisteminin yurtdışına açılma çabalarına karşın,

ulusal bankalarımızın yurtdışındaki 51 şubesinin topladığı mevduat 2000 yıl sonu itibarıyla 4.793.781 milyar TL olmuştur. Kuzey Kıbrıs dahil dış ülkelerde toplanan mevduatın içindeki payı % 7.0 düzeyinde olup, bir önceki yıl düzeyi olan % 5.1'e göre artış göstermiştir. Yurtdışı şubelerin mevduatı esas itibarıyla bankalar mevduatı ile DTH'lardan oluşmaktadır. Kaldı ki bu tür mevduatın bir bölümü de, bankaların ana merkezleri ile olan işlemlerinden kaynaklanmaktadır.

b) Tasarruf Mevduatında Gelişmeler

Toplam mevduatın iki ana ögesi ni tasarruf mevduatı ile DTH'lar oluşturduğundan, bu iki mevduat türüne ilişkin daha ayrıntılı bilgi verilmiştir.

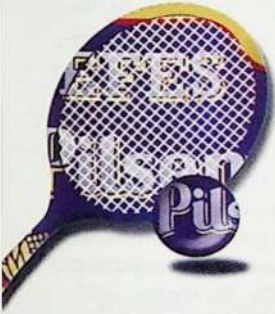
2000 yıl sonu itibarıyla toplam mevduat içinde % 26.2, DTH dışı mevduat içinde % 44.3 paya sahip olan tasarruf mevduatında gelişmeler ana hatları ile şöyle özetlenebilir:

(i) Tasarruf mevduatı, cari fiyatlarla 2000 yılında % 34.4 oranında artarak yıl sonunda 17.947.802 milyar TL'ye yükselmiştir. Bir önceki yıl ise tasarruf mevduatında artış oranı % 107.8 idi. 2000 yılında tasarruf mevduatında artış hızı, bir önceki yıla göre cari fiyatlarla belirgin biçimde yavaşlamıştır. Tasarruf mevduatında gelişmeler yıllar itibarıyla düzenli olmakta, önemli dalgalanmalar göstermektedir.

Gelişmeler, tasarruf mevduatının, ekonominin büyüme hızı, izlenen döviz kuru ve faiz politikalarından etkilendiği, özellikle vadeli mevduatın fa-

Yaşamın tüm keyiflerinde **bir** aradayız.

Potada zaferler Efes Pilsen'le yaşıyor;
kortlarda oyun, set ve maçlar Efes Pilsen'le izleniyor; tiyatrodaki
perdeler Efes Pilsen'le açılıyor;
sinemada gonglar Efes Pilsen'le çalıyor;
bilardo masalarında klepsler Efes Pilsen'le çekiliyor;
konser salonlarında bis'ler Efes Pilsen'le yapılıyor;
Assos'ta tarih Efes Pilsen'le gün ışığına çıkıyor.
Efes Pilsen'in kültür ve sanata katkıları artarak sürecek,
yaşamın tüm keyiflerinde daima bir arada olacağız.

EFES Pilsen 'in kültür ve sanata katkıları artarak sürecek.

ize ve alternatif yatırım araçlarının getirisine karşı duyarlı olduğunu göstermektedir.

(ii) 2000 yılında da vadeli ve vadesiz tasarruf mevduatındaki artış hızları farklı olup, vadeli mevduat % 39.0 oranında artarken, vadesiz tasarruf mevduatında artış hızı daha yüksek % 55.6 olmuştur. Bir önceki yılda da vadeli tasarruf mevduatı % 108.5 oranında artarken, vadesiz mevduatta artış hızı % 94.3 olmuştur.

(iii) Vadeli ve vadesiz tasarruf mevduatında gelişme hızlarının farklı oluşu, tasarruf mevduatının vade bileşimini etkilemiş, vadesiz tasarruf mevduatını payı hafifçe % 4.7'den % 5.0'e yükselmiştir. Tasarruf mevduatının vadeli vadesiz ayrımı ve tasarruf mevduatının vade yapısında 1970 - 2000 döneminde görülen değişimler "Tablo IX" da gösterilmiştir.

"Tablo IX" tasarruf mevduatının vade yapısının son yıllarda ne kadar dramatik bir değişim geçirdiğini ortaya koymaktadır. Vadesiz tasarruf mevduatının tasarruf mevduatı içindeki payı 1970'li yıllarda % 70.0 dolayında iken, bu pay 1999 yılında % 4.7 olarak bankacılık tarihimizdeki en düşük düzeyine indikten sonra 2000 yılında da % 5.0 olmuştur. Buna karşı

vadeli tasarruf mevduatının tasarruf mevduatı içindeki payı, 1970'li yıllarda % 30.0 dolayında iken, 2000 yılında % 95.0'e yükselmiştir.

(iv) Tasarruf mevduatının bölgeler arası dağılımı bir önceki yıla göre belirgin değişime göstermiş; Marmara Bölgesinin payı % 35.5'den % 47.2'ye yükselirken, Ortakuzey Bölgesinin payı % 22.4'den % 14.1'e, Ege Bölgesinin payı % 19.3'den % 17.8'e, Akdeniz Bölgesinin payı % 10.7'den % 10.2'ye, Karadeniz Bölgesinin payı % 5.4'den % 4.7'ye, Ortadoğu Bölgesinin payı % 2.7'den % 2.6'ya, Ortadoğu Bölgesinin payı % 2.1'den % 1.8'e, Güneydoğu Bölgesinin payı % 1.0'den binde 8'e yine Kuzeydoğu Bölgesinin payı da binde 9'dan binde 8'e gerilemiştir. Tasarruf mevduatının Marmara Bölgesinde toplanma eğilimi, 2000 yılında diğer bölgelerin tasarruf mevduatı içindeki paylarında düşüşe yol açmıştır.

(v) Tasarruf mevduatının bölgeler arası dağılımı ve dağılımın 1970 - 2000 döneminde göstermiş olduğu eğilim "Tablo X"da gösterilmiştir.

1970 - 2000 döneminde tasarruf mevduatının bölgeler arası dağılımındaki gelişmeler incelendiğinde, Marmara, Ege ve Akdeniz bölgelerinin

TABLO IX
Tasarruf Mevduatının Vade Dağılımı (%)

Mevduat Türü	1970	1980	1990	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Vadeli Tas.	32.8	46.6	83.8	86.6	84.2	89.4	91.9	92.3	92.7	94.7	95.3	95.0
Vadesiz Tas.	67.2	53.4	16.2	13.4	15.8	10.6	8.1	7.7	7.3	5.3	4.7	5.0

paylarının arttığı, diğer bölgelerin paylarının azaldığı görülmektedir. Gerçekten 1970 - 2000 döneminde Marmara Bölgesinin payı % 37.1'den % 47.2'ye, Ege Bölgesinin payı % 15.6'dan % 17.8'e, Akdeniz Bölgesinin payı % 7.3'den % 10.2'ye yükselmiş; buna karşılık kalkınmada gerice olarak nitelendirilebileceğimiz bölgelerin payı giderek azalma eğilimi göstermiştir. Gerice ve kalkınmada öncelikli yöre olarak nitelendirilebilecek dört bölgenin (Kuzeydoğu, Güneydoğu, Ortadoğu ve Ortagüney) toplam tasarruf mevduatı içindeki payları 1970 yılında % 12.4 düzeyinde iken, 2000 yılında "Tablo X"da gösterildiği gibi % 6.0'ya değin düşmüştür. "Tablo X" ülkemizde bölgeler arası dengesizliklerin diğer bir göstergesini oluşturmaktadır.

Marmara Bölgesi'nin tasarruf Mevduatı içindeki payı 1996 yılına değin artış göstererek, % 47.4 düzeyine yükseldikten sonra azalma eğilimi içine girmiş 1999 yılında % 35.5'e geri

ledikten sonra 2000 yılında en yüksek düzeyi olan % 47.2'ye ulaşmıştır.

Tasarruf mevduatındaki gelişmeler incelenirken, 1985 yılından itibaren diğer kuruluşlar mevduatının, tasarruf mevduatı kapsamı dışında gösterildiği dikkate alınmalıdır.

(vi) Tasarruf mevduatının büyüklük ve hesap adetleri itibarıyla 2000 yılındaki dağılımı "Tablo XI"de verilmiştir.

"Tablo XI", tasarruf mevduatının hesaplar itibarıyla dağılımındaki dengesizliği ortaya koymaktadır.

2000 yıl sonu itibarıyla tutarı 50 milyon TL ve daha az hesap sayısı 39.605.263 olup, toplam hesap sayısının yaklaşık % 81.4'ünü oluşturmalarına karşın toplam tasarruf mevduatı içinde ancak % 1.3 paya sahip bulunmaktadır. 50 milyon TL'yi aşkın tasarruf mevduatı hesap sayısı ise 9.040.271 olup, toplam hesap sayısının yaklaşık % 18.6'sını oluşturmaları

TABLO X
Tasarruf Mevduatının Bölgeler İtibarıyla Dağılımı
(%) (1970 - 2000)

Bölgeler	1970	1980	1990	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Ortakuzey	18.0	16.1	13.2	13.6	13.2	13.3	13.3	13.7	13.4	13.9	22.4	14.1
Ege	15.6	16.8	18.9	20.1	21.0	19.8	19.9	18.3	18.7	18.9	19.3	17.8
Marmara	37.1	40.4	45.2	42.4	40.6	43.3	43.8	47.4	46.4	45.6	35.5	47.2
Akdeniz	7.3	7.4	8.5	9.7	9.7	10.5	10.6	9.8	10.0	10.7	10.7	10.2
Kuzeydoğu	2.1	2.0	1.3	1.4	1.6	1.2	1.1	0.9	0.9	0.9	0.9	0.8
Güneydoğu	1.5	1.4	1.3	1.3	1.4	1.2	1.0	0.9	1.0	0.9	1.0	0.8
Karadeniz	9.6	8.1	5.9	6.1	6.6	5.5	5.4	4.7	5.0	4.9	5.4	4.7
Ortadoğu	3.7	3.2	2.5	2.4	2.7	2.3	2.2	1.9	2.0	2.0	2.1	1.8
Ortagüney	5.1	4.6	3.2	3.0	3.2	2.9	2.7	2.4	2.6	2.6	2.7	2.6

na karşılık toplam tasarruf mevduatının % 98.7'sine egemen bulunmaktadır. Hesap sahiplerinin yaklaşık % 4.3'ünün mevduat tutarı 1 milyar TL'nin üstündedir. Bu grup, sayılarının sınırlı olmasına karşın, toplam tasarruf mevduatının içinde % 87.2'lik paya sahip bulunmaktadır. Tasarruf mevduatının % 20.4'lük bölümünün (100 milyar +), hesap sayısı içindeki payı onbinde 2 düzeyindedir.

Mevduat gruplarının, toplam mevduat ve hesap adedi içindeki paylarının karşılaştırılması, mevduatın bireyler arasında dağılımındaki dengesizliği göze çarpıcı biçimde ortaya koymaktadır. Kaldı ki, yukarıdaki ayırım hesap sayıları itibariyledir. Yüksek gelirli bir mudinin, birden fazla büyük tutarda hesabı da olabilir. Tablo hesap adedine göre değil de mudi sayısına göre düzenlenebilseydi, mevduatın dağılımındaki çarpıklığın boyutu daha çarpıcı biçimde görülebilecekti. Yıllar itibariyle karşılaştırmalar tasarruf mevduatının hesaplar arasındaki dağılımındaki dengesizliğin giderek arttığını ortaya koymaktadır. Mevduatın giderek daha büyük bölümü yüksek tutarlar gruplarında toplanmaktadır. Bu gelişmede kuşkusuz gelir dağılımının bozulmasının yanı sıra yüksek düzeyde süregelen enflasyon da etkili olmaktadır.

c) Döviz Tevdiat Hesaplarında Gelişmeler

Döviz Tevdiat Hesapları (DTH'lar), 1983 yılı sonunda Türk parasının kıymetinin korunmasına ilişkin yeni düzenlemeler sonucu, Türkiye'de yerleşik kişilere de DTH açma olana-

ğının tanınmasıyla 1984 yılından bu yana hızlı artış göstermiştir. 1983 yılı sonunda 30.7 milyar TL olan DTH'lar, 2000 yılı sonunda 27.908.064 milyar TL'lik boyutla toplam mevduatın % 40.8'ini oluşturmuştur. 2000 yılında DTH'lar TL mevduattan daha yavaş arttığından, toplam mevduat içindeki payı % 44.0'dan % 40.8'e gerilemiş olmakla beraber, yine de payı en yüksek mevduat türünü oluşturmaktadır. DTH'larda yıllar itibariyle gelişmeler "Tablo IV"de verilmiştir. DTH'ların 2000 sonu itibariyle yaklaşık % 55.0'i Marmara, % 16.4'ü Ortakuzey ve % 11.0'i de Ege Bölgesi'nde toplanmıştır. DTH'lar içinde üç gelişmiş bölgenin payı % 80.0'ni aşmış bulunmaktadır. Bankaların yurtdışı şubelerindeki DTH'ların toplam DTH'lar içindeki payı da % 9.9'dur. DTH'lar da, TL mevduatta olduğu gibi büyük bankalarda (T.C. Ziraat Bankası, T. İş Bankası, Yapı ve Kredi Bankası, Vakıflar Bankası ve Akbank) toplanmıştır.

d) Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler

Bankaların kaynak sağlamak amacıyla yararlandıkları araçlardan biri olan Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler (VDMK), 1992 yılında Sermaye Piyasası Kanunu'nda yapılan düzenlemeden sonra, banka kaynakları arasında yer almaya başlamıştır. Başlangıçta dispo nibilite yükümlülüğüne tabi olmayan ve mevduat sayılmadığı içinde mevduat münzam karşılığı ayrılmayan VDMK'ler, maliyet açısından mevduata göre daha çekici bir kaynak oluşturmuştur. Bankaların çıkarılmış oldukları VDMK'lerin tutarı 1992

yılında 14.480 milyar TL iken bu tutar 1995 yılında 113.928 milyar TL'ye ulaştıktan sonra azalma eğilimine girmiş, 1999 sonunda VDMK stoku sıfırlanmıştır. VDMK'lere disponibilitate yükümlülüğü getirildikten sonra mevduata göre maliyetin daha düşük olması avantajını VDMK'ler yitirmiş ve bunun sonucu bankalar 1999 yılında itibaren VDMK çıkarmamaya başlamışlardır.

**e) T.C. Merkez Bankası'nın
Bankacılık Sektörüne
Açmış Olduğu Krediler**

2000 yılı sonu itibarıyla TCMB'nin bankacılık sektörüne açmış olduğu reeskont ve avans kredileri toplamı (İDT'lere sanayici senetleri karşılığı verilen krediler hariç) 500.000 milyar TL olmuştur. TCMB'nin bir önceki yıl bu kapsamda açmış olduğu kredilerin toplamı 7.674 milyar TL idi. Buna göre TCMB'nin bankalara açmış olduğu reeskont ve avans kredileri 2000 yılında bir önceki yıla göre belirgin artış göstermiş, artış Fona devre-

dilen bankalara açılan kredilerden kaynaklanmıştır.

TCMB'nin bankacılık sektörüne açmış olduğu krediler, izlenen para politikasına, uygulanan para programına göre değişmektedir. Ancak, genel eğilim TCMB kredilerinin banka kaynakları içindeki payının azalması yönündedir. TCMB kredilerin toplam banka kaynakları içindeki payı, 1991 yılında % 1.5 düzeyinde iken 2000 yılında binde 5'in dahi altına düşmüştür. Bu paya TCMB'nin bankalara sağlamış olduğu yabancı para kaynaklar da eklendiğinde binde 6'ya yaklaşmaktadır.

1990 yılından itibaren TCMB bankaların kısa süreli likidite ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik iskonto politikası izlemeye başlamış olduğundan, bu politikanın da etkisiyle TCMB'nin banka kaynakları içindeki payı giderek azalmaktadır.

TCMB'nin bankacılık kesimine açmış olduğu kredilerin sektörel dağılımı da, izlenen politikalara göre de-

TABLO XI
Tasarruf Mevduatının Hesaplara Dağılımı (%) (2000)

Hesap Dilimi (TL)		Tutar		Hesap Sayısı	
		Milyar TL	Pay (%)	Sayı	Pay (%)
0-	50.000.000	227.207	1.3	39.605.263	81.416
50.000.001-	250.000.000	548.644	3.1	4.158.453	8.548
250.000.001-	1.000.000.000	1.512.052	8.4	2.774.013	5.703
1.000.000.001-	5.000.000.000	3.339.157	18.6	1.682.400	3.458
5.000.000.001-	25.000.000.000	4.662.397	26.0	355.859	0.732
25.000.000.001-	100.000.000.000	3.362.084	18.7	60.630	0.125
100.000.000.001-	+	4.296.261	23.9	8.916	0.018
Toplam		17.947.802	100.0	48.645.534	100.000

ğişmeler göstermektedir. Orta vadeli sanayi kredisi uygulamasına da son verildiğinden 1990 yılından itibaren TCMB'nin bankacılık sektörüne açmış olduğu krediler kalkınma amaçlı olma niteliğini de yitirmiştir.

TCMB son yıllarda yurtdışında muteber bir bankanın ödeme garantisini içeren kredili veya kabul kredili ihracata ilişkin senetlerle, amir banka kabul edilmiş gayri kabulü rücu vadeli akreditiflerin iskontosuna dayalı olarak döviz üzerinden düzenlenmiş vadelerine en çok 120 gün kalan poliçelerin reeskontu karşılığı bankalara, kabul finansman olanağı ile Türk Eximbank tarafından garanti edilen vadeli ihracat alacakları içinde kabul finansmanı kapsamında reeskont olanağı sağlamaktadır. Ancak bu tür kredilerin boyutu da 2000 yıl sonu itibarıyla 99.673 milyar TL gibi sınırlı boyutta kalmıştır. Bu tür krediden daha çok Eximbank yararlanmaktadır.

C) Banka Kredileri

1- Genel Gelişim

Toplam banka kredileri (Kalkınma ve Yatırım bankaları kredileri dahil, TCMB'nin dolaysız kredileri hariç) 2000 yılında cari fiyatlarla % 57.6 oranında artarak 34.213.480 milyar TL'ye yükselmiştir. Banka kredileri 1999 yılında cari fiyatlarla % 53.8 oranında artmış idi. Artış hızlarının ortaya koyduğu gibi 2000 yılında banka kredilerindeki artış hızı, bir önceki yıla göre yükselmiştir. Banka kredileri 1980 - 2000 döneminde cari fiyatlarla en yavaş artış hızını 1999 yılında göstermişti. Banka kredilerindeki artış hızının yükselmesi, 2000 yılında bir ön-

ceki yıla göre ekonomideki canlanmayı yansıtmaktadır. USD bazında banka kredileri % 27.5 oranında artış göstererek 40.0 milyar USD'den yaklaşık 51.0 milyar USD'e yükselmiştir. Ticaret bankaları olarak gruplandırılan bankaların kredilerinde artış hızı 2000 yılında kalkınma ve yatırım bankaları kredilerindeki artış hızından daha yüksek olmuştur. Gerçekten 2000 yılında ticaret bankalarının kredileri cari fiyatlarla % 59.6 oranında artarken, kalkınma ve yatırım bankaları kredilerindeki artış hızı % 39.9 oranında kalmıştır. Bir önceki yılda ise ticaret bankaları kredilerindeki artış hızı % 50.9 olarak, kalkınma ve yatırım bankaları kredilerindeki artış hızı olan % 83.3'ün altında gerçekleşmiş idi.

Bankalar kredilerinde gelişmeler daha geniş bir zaman aralığında incelendiğinde, "Tablo XII"de izlenebileceği gibi, 1970 yılından bu yana banka kredilerinde artış hızı düzenli bir gelişme göstermemiş; artış hızı cari fiyatlarla % 128.3 ile % 13.4 arasında değişmiştir. Cari fiyatlarla banka kredilerinde artış hızının yıllar arasında bu denli büyük dalgalanma göstermesinde kuşkusuz yıllar itibarıyla fiyat artış hızlarının farklı olması da etkili olmaktadır.

2000 sonu itibarıyla Türkiye'nin kredi stoku (tüm banka kredileri + TCMB'nin kamu kesimine açmış olduğu dolaysız krediler), TCMB kamu kesimine doğrudan kredi açmamış olduğundan, toplam banka kredilerinden ibarettir. 1999 yılında kredi stokunun cari fiyatlarla % 53.8 oranında arttığı dikkate alındığında 2000 yılında kredi stokunda genişlemenin bir ön-

ceki yıldan belirgin bir şekilde farklı olmadığı görülmektedir.

2- Banka Kredilerinin Banka Grupları Arasında Dağılımı

2000 yıl sonu itibarıyla banka kredilerinin banka grupları arasındaki dağılımı "Tablo XIII"de verilmiştir.

2000 yıl sonu itibarıyla toplam banka kredilerinin % 90.8'i ticaret ve ya mevduat bankalarınınca, % 9.2'si de kalkınma ve yatırım bankalarınınca sağlanmıştır. 2000 yılında ticaret bankaları kredilerinde artış hızı % 59.6 düzeyinde olurken, kalkınma ve yatı-

rım bankaları kredileri artış hızının % 39.9 düzeyinde kalması, ticaret bankalarının toplam banka kredileri içindeki payının % 89.6'dan % 90.2'ye yükselmesine, kalkınma ve yatırım bankalarının payı % 10.4'den % 9.2'ye gerilemesine yol açmıştır.

Ticaret bankaları grubunda 2000 yıl sonu itibarıyla kredilerin bankalar arasındaki dağılımı % 29.7 kamusal sermayeli bankalar, % 60.0 Fon yönetimindeki bankalar dışındaki özel sermayeli bankalar, % 7.2 Fon'a devredilen bankalar, % 3.1 yabancı sermayeli bankalar şeklindedir. Kredilerin banka grupları arasındaki dağılımı

TABLO XII
Banka Kredileri (1970 - 2000) (Milyar TL)

Yıllar	Ticaret Bankaları Kredileri	Kalkınma ve Yatırım Bankaları Kredileri	Toplam Banka Kredileri	Artış Oranı (%)	TCMB Dolaysız Krediler	Genel Kredi Stoku
1970	35	17	52	-	8	60
1975	133	49	182	43.0	22	204
1980	800	143	943	74.0	367	1.310
1985	5.803	704	6.507	66.1	931	7.438
1986	10.026	1491	11.517	77.0	1.265	12.782
1987	16.397	2.313	18.710	62.4	2.170	20.800
1988	23.783	3.968	27.751	48.3	3.164	30.915
1989	39.856	6.191	46.047	65.9	4.771	50.878
1990	70.595	9.439	80.034	73.8	3.753	83.787
1991	115.243	15.508	130.751	63.4	18.454	149.205
1992	206.483	25.049	231.532	77.1	42.584	274.116
1993	388.154	45.553	433.707	87.3	82.936	516.643
1994	693.027	96.826	789.853	82.1	148.208	938.601
1995	1.552.148	191.538	1.743.686	121.2	193.521	1.937.207
1996	3.477.620	382.448	3.860.068	121.4	373.196	4.233.264
1997	8.089.272	722.621	8.811.893	128.3	339.200	9.151.093
1998	12.890.748	1.231.607	14.122.355	60.3	1.559	14.123.914
1999	19.457.894	2.257.080	21.714.974	53.8	2.913	21.717.874
2000	31.055.631	3.157.849	34.213.480	57.6	-	34.213.480

bir önceki yıla göre belirgin değişiklik göstermemiş; kamusal sermayeli bankaların payı % 31.5'den % 29.7'ye, özel sermayeli bankaların payı % 61.5'den % 60.0'a gerilerken, Fon'a devredilen bankaların payı % 3.8'den % 7.2'ye yükselmiş, yabancı sermayeli bankaların payı ise sırasıyla % 3.2 ve % 3.1 olarak hemen hemen değişmemiştir.

2000 yılında bir önceki yıla göre kamusal sermayeli ticaret bankalarının toplam krediler içindeki payı % 28.2'den % 27.0'ye, özel sermayeli bankaların payı % 54.7'den % 54.5'e gerilemiş, yabancı sermayeli bankaların payı ise % 2.8 olarak bir değişme göstermemiştir. Buna karşı Fon'a devredilen banka sayısı arttığından Fon yönetimindeki bankaların payı % 3.8'den % 6.5'e yükselmiştir.

Kalkınma ve yatırım bankaları grubunda 2000 yıl sonu itibariyle kamusal sermayeli bankaların (İller Bankası, T. İhracat Kredi Bankası (Eximbank), T. Kalkınma Bankası), bu grup bankalarının kredileri içindeki payı, bir önceki yıla göre % 87.5'den % 89.7'ye yükselirken, özel sermayeli ulusal bankaların payı % 11.5'den % 9.6'ya, yabancı bankaların payı da % 1.0'den binde 7'ye gerilemiştir. Görülüyor ki, 2000 yılında kalkınma ve yatırım bankaları grubunda da kredilerin bankalar arası dağılımı bir önceki yıla göre belirgin bir değişiklik göstermemiştir. Bu grupta kamusal sermayeli bankaların krediler içindeki payı ağırlığını 2000 yılında da sürdürmüştür. 2000 yılında tüm banka kredileri içindeki kamusal sermayeli bankaların payı % 37.3'den % 35.3'e, özel ban-

kaların payı da % 55.9'dan % 55.4'e gerilerken, yabancı bankaların payı da % 3.0'den hafifçe % 2.0'e gerilemiştir. Fon'a devredilen bankaların payı ise % 3.8'den % 6.5'e yükselmiştir.

2000 yılında da kamusal sermayeli bankaların Fon'a devredilen bankalarla birlikte kredi piyasasındaki ağırlıkları, bir önceki yıla göre hafifçe artarak sürmüştür.

3- Banka Kredilerinin Sektörel Dağılımı

Banka kredilerinin 2000 sonu itibariyle sektörel dağılımı, önceki yıllarla karşılaştırmalı olarak "Tablo XIV"de verilmiştir.

Banka kredilerinin sektörel dağılımı 1986 yılı başından itibaren uygulamaya konulan tek düzen hesap planına göre verilmektedir. Bu değişiklik nedeni ile 1986'dan önceki yıllarla sağlıklı karşılaştırmalar yapmak olanağı kalmadığından, 1986 yılı başından itibaren bu konuda yeni bir seri düzenlenmektedir. 1989 yılı sonrasında, büyük bölümü T. Kalkınma Bankası tarafından verilen turizm kredileri ihtisas kredileri içinde gösterilmeye başlanmıştır. 1996 yılında, daha önceki yıllarda işletme kredileri başlığı gösterilen krediler de, diğer kredilere ait bölümde yer almış, ayrıca kalkınma ve yatırım bankaları kredilerinin de sektörel dağılımı verilmeye başlanmıştır.

2000 yılında ihtisas kredilerinin payı, bir önceki yıla göre % 15.4'den hafifçe % 14.7'ye gerilemiştir.

2000 yılında bir önceki yıla göre, ihtisas kredileri içinde yer alan tarım kredilerinin toplam krediler içindeki payı % 9.3'den hafifçe % 9.6'ya yükselirken, mesleki (küçük esnaf ve sanatkar kredileri) kredilerin payı da % 1.4'den % 1.1'e, konut (gayrimenkul) kredilerinin payı da % 2.1'den, % 1.7'ye gerilemiştir. Toplam krediler içinde diğer ihtisas kredilerinin payı da % 2.4'den % 2.1'e gerilerken, turizm kredilerinin payları binde 2 olarak değişme göstermemiştir.

2000 yılında ihtisas kredileri dışında kalan kredilerin sektörel dağılımı da önceki yıllara göre bir ölçüde değişmiştir. Bankaların vermiş olduk-

ları ihracat kredilerinin toplam krediler içindeki payı % 21.8'den % 17.4'e gerilerken, işletme kredilerini de içeren diğer kredilerin payı % 57.8'den % 62.7'ye, yatırım kredilerinin payı da % 4.7'den % 5.1'e yükselmiştir. Diğer krediler içinde yer alan mali sektöre verilen kredilerin toplam krediler içindeki payı 2000 yılında % 7.0 düzeyindedir. Bir önceki yıl ise mali sektöre verilen kredilerin payı % 8.3 olarak daha yüksek düzeyde idi. Yurtdışı bankalara 2000 yılında verilen kredilerin toplam krediler içindeki payı da % 2.0 düzeyindedir.

Banka kredilerinin sektörel dağılımı 1986 - 2000 gibi daha geniş bir

TABLO XIII
Kredilerin Banka Grupları Arasında Dağılımı (2000)

Banka Grupları	Tutar (Milyar TL)	Toplam İçinde %	Grup İçinde %
A. Ticaret (Mevduat) Bankaları	31.055.631	90.8	100.0
- Kamusal Sermayeli	9.221.482	27.0	29.7
- Özel Ulusal Sermayeli	18.643.639	54.5	60.0
- Fona Devredilen	2.224.221	6.5	7.2
- Yabancı Sermayeli	966.289	2.8	3.1
B. Kalkınma ve Yatırım Bankaları	3.157.849	9.2	100.0
- Kamusal Sermayeli	2.832.726	8.3	89.7
- Özel Ulusal Sermayeli	302.723	0.9	9.6
- Yabancı Sermayeli	22.400	-	0.7
C. TOPLAM	34.213.480	100.0	
- Kamusal Sermayeli	12.054.208	35.3	
- Özel Ulusal Sermayeli	18.946.362	55.4	
- Fona Devredilen	2.224.221	6.5	
- Yabancı Sermayeli	988.689	2.8	

zaman boyutunda incelendiğinde, ihtisas dışı kredilerin payı yükselirken, ihtisas kredilerinin payının azaldığı gözlemlenmektedir. Son yıllarda banka kredileri içinde ihracat kredilerinin payı azalırken tüketici kredileri ve mali sektör kredilerinin payının yükselmesi diğer dikkat çekici bir gelişmedir.

4- Banka Kredilerinin Vade İtibariyle Dağılımı

2000 sonu itibariyle bankaların (Kalkınma ve Yatırım bankaları dahil) ihtisas kredileri dışında vermiş oldukları kredilerin 8.401.765 milyar TL'si orta ve uzun sürelidir. Söz konusu orta ve uzun süreli krediler, 1999 yılında cari fiyatlarla % 95.4 oranında artmış-

TABLO XIV
Kredilerin Sektörel Dağılımı (1986 – 2000) (%)

	1986	1990	1995	1996	1997	1998	1999	2000
A. İhtisas Kredileri	26.5	27.4	25.3	23.2	22.6	14.5	15.4	14.7
1- Tarım	15.4	16.0	18.8	17.3	17.1	8.3	9.3	9.6
2- Konut (Gayrimenkul)	6.9	6.4	3.2	2.0	1.4	2.2	2.1	1.7
3- Mesleki (Esnaf-Sanatkâr)	3.7	3.1	2.7	1.9	1.6	1.5	1.4	1.1
4- Denizcilik	0.5	0.1	0.1	0.1	0.2	0.1	-	-
5- Turizm	-	1.5	0.4	0.3	0.2	0.2	0.2	0.2
6- Diğer İhtisas	-	0.3	0.1	1.5	2.1	2.2	2.4	2.1
B. İhtisas Kredileri Dışında	60.5	62.2	64.1	67.2	77.4	85.5	84.6	85.3
1- İhracat	11.4	12.7	21.7	25.7	26.5	25.4	21.8	17.4
2- İthalat	0.8	0.2	0.1	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1
3- İşletme	26.7	37.5	25.4	-	-	-	-	-
4- Yatırım	5.7	2.7	3.6	2.7	3.7	4.3	4.9	5.1
5- Diğer	15.0	9.1	13.3	38.6	47.1	55.7	57.8	62.7
C. Kalkınma ve Yatırım Bankaları	13.0	10.4*	10.6*	9.6*	-	-	-	-
Genel Toplam	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

(*) Turizm kredileri hariç.

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği

Not: (1) 1989'dan itibaren kalkınma ve yatırım bankalarının verdiği turizm kredileri ihtisas kredileri arasında gösterilmeye başlanmıştır.

(2) 1996 yılından itibaren İşletme Kredileri, Diğer krediler arasında gösterilmektedir.

(3) 1997 yılından itibaren Kalkınma ve Yatırım Bankaları kredileri de sektörel ayrıma tabi tutulmuştur.

tır. Bir önceki yıl ise bankaların orta ve uzun süreli kredilerinde artış hızı cari fiyatlarla % 107.9 düzeyinde idi. 1999 yılında ihtisas kredileri dışında banka kredilerinin % 23.4'ü orta ve uzun süreli iken, bu oran 2000 yılında % 28.8'e yükselmiştir. Bankaların kredi portföyünde orta ve uzun süreli kredilerin payı özellikle 80'li yılların sonlarından itibaren sürekli gerilemekte iken, bu eğilim 1993 ve 1994 yıllarında yön değiştirmiş, 1995 yılından sonra genel düşüş çizgisini sürdürmüştür, 1997 yılında inceleme döneminin en düşük düzeyi olan % 12.3'e indikten sonra 1999 yılında % 24.3'e, 2000 yılında da % 28.8'e yükselmiştir.

Banka kredileri içinde 1999 ve 2000 yıllarında orta ve uzun süreli olanların payındaki artış, tahsili gecikmiş (temerrüde uğramış) kredilerin önemli bir bölümünün, yeni bir ödeme (itfa) planına bağlanması ile açıklanabilir.

2000 yılında ticaret bankalarının kredilerinin (ihtisas kredileri dışında) vade dağılımı % 72.7'si kısa süreli, % 27.3'ü orta ve uzun sürelidir. Bir önceki yıl ise bu dağılım % 79.5 kısa süreli, % 20.5 orta ve uzun süreli şeklinde idi. 2000 yılında ticaret bankalarının kredileri içinde (ihtisas kredileri dışında) orta ve uzun süreli olanların payı 7 puan dolayında artış göstermiştir.

Kalkınma ve yatırım bankalarının kredileri ise ihtisas kredileri dışında 2000 sonu itibarıyla % 41.9'u orta ve uzun süreli, % 53.8'i ise kısa sürelidir. Bu dağılım 1999 yılına göre değişim göstermiş; orta ve uzun süreli kredilerin payı % 46.2'den % 41.9'a geriler-

ken, kısa süreli kredilerin payı % 53.8'den % 58.1'e yükselmiştir. Ticaret bankalarına daha uzun zaman aralıklarında bakıldığında kalkınma ve yatırım bankaları kredileri içinde de orta ve uzun süreli kredilerin payının gerilediği görülmektedir. Söz konusu bankaların kredileri içinde 1989 yılında orta ve uzun süreli kredilerin payı yaklaşık % 70.0'dü. Bu oran iken bu payın 2000 yılında % 67.0'e değin gerilediği görülmektedir. 80'li yılların sonlarından itibaren kalkınma ve yatırım bankaları da kısa süreli kredilere yönelmiş bulunmaktadır. Enflasyon ve imalat sanayii yavaşlamasının görece olarak azalması nedeniyle daha çok kısa süreli ihracat kredileri veren T. İhracat Kredi Bankası'nın kalkınma bankaları grubunda pay tutması, kalkınma bankaları kredilerinin vade dağılımında da benzerlikte diğer bir etkidir.

Uzun sürede bankaların orta ve uzun süreli kredilerindeki görece gerileme, orta vadeli yatırım kredisi talebinin azaldığı ve/veya özellikle ticaret bankalarının riskli gördükleri için orta ve uzun süreli kredi vermekten kaçınmaları şeklinde yorumlanabilir. T.C. İhracat Bankası'nın 1990'lı yılların başlarında reeskont politikasını değiştireceği ve orta vadeli sanayici kredisi uygulamasını son vermesi de bu gelişmede etkili olmuştur. 1999 ve 2000 yıllarında ticaret bankaları kredileri içinde orta ve uzun süreli kredilerin payının gerilediği, daha önce de değinildiği gibi tahsili gecikmiş (temerrüde uğramış) kredilerin bir bölümünün, yeni bir ödeme (itfa) planına bağlanması ile açıklanabilir.

5- Banka Kredilerinin Kamu ve Özel Kesim Arasında Dağılımı

TCMB'nin 2000 Yıllık Rapor'unda yer alan bilgilerden yararlanılarak, 1980'den bu yana yurtiçi banka kredilerinin kamu ve özel kesim arasındaki dağılımını ve dağılımındaki gelişmeleri gösteren "Tablo XV" düzenlenmiştir.

"Tablo XV" 2000 yılında Kasım ayı sonu itibariyle ticaret (mevduat) bankaları kredilerinin % 3.0'ünün kamu kesimince % 97.0'sinin özel işletmeler ve hane halkı tarafından kullanıldığını ortaya koymaktadır. Kalkınma ve Yatırım bankaları kredilerinde ise, anılan tarih itibariyle kamu kesiminin payı % 35.8, özel kesimin payı ise, % 64.2'dir. Toplam banka kredilerinin Kasım 2000 tarihinde kamu ve özel sektör arasındaki dağılımı ise, kamu kesimi % 4.9, özel sektör % 95.1 şeklindedir. TCMB'nin kamu kesiminde açmış olduğu doğrudan krediler de hesaba katıldığında, Kasım/2000 sonu itibariyle toplam bankacılık sektörü kredileri için kamu kesiminin payı % 4.9, özel kesimin payı da % 95.1 olarak değişmemektedir.

Yurtiçi kredilerin, özel ve kamu kesimi arasındaki dağılımına 1980'den bu yana daha geniş bir zaman aralığında bakıldığında, banka kredileri içinde özel kesimin payının yükseldiği, buna karşı kamu kesimi payının giderek azaldığı görülmektedir. Gerçekten 1980 yılında kamu sektörünün toplam yurtiçi banka kredileri içindeki payı % 28.2 ve bankacılık sektörü kredileri içindeki payı da % 48.0 iken; söz konusu pay, Ka-

sım/2000 tarihi itibariyle toplam yurtiçi banka kredilerinde ve bankacılık sektörü kredileri içinde % 4.9'a gerilemiştir.

Söz konusu dönemde kamu kesiminin banka kredileri içindeki payının, 1983 yılına kadar düşüş gösterdikten sonra, 1988 yılı sonuna kadar yükseldiği, ancak anılan yıldan sonra, yeniden düşme eğilimine girdiği gözlenmektedir. 1999 yılında bu pay % 3.5'e değin indikten sonra, 2000 yılında % 4.9'a yükselmiştir.

Bankacılık sistemimizde kamu bankaları ağırlık taşımaya karşın, bankaların esas itibariyle özel kesimi finanse etme özellikleri sürmektedir.

6- Banka Kredilerinin TL ve Yabancı Para Olarak Dağılımı

2000 yıl sonu itibariyle tüm banka kredilerinin % 56.6'sı TL, % 43.4'ü ise yabancı para (döviz) kredisidir. Bu dağılım ticaret bankalarında % 58.5 TL kredi, % 41.5'i yabancı para kredi şeklinde iken, kalkınma ve yatırım bankaları grubunda TL kredilerinin payı % 38.1'e düşerken döviz kredilerinin payı % 61.9'a değin yükselmektedir. Bir önceki yıl ise kredilerin TL ve yabancı para olarak dağılımı sırasıyla % 51.2 ve % 48.8 oranlarında idi. 2000 yılında tüm banka kredileri içinde TL kredilerinin payı artarken, yabancı para kredilerin payı gerilemiştir. Banka kaynaklarının yarıya yakın bölümünün yabancı para üzerinden oluşu, kredileri içinde de döviz kredilerinin önemli boyutta olmasına yol açmaktadır. Bankalar kredi müşterilerinin isteklerinin yanı sıra kur

risklerini azaltabilmek, TCMB tarafından belirlenen kur riski oranını tutturabilmek için, döviz kredilerine yönelmektedir. 2000 yılında yabancı para kredileri payının azalması, döviz ça-

pası politikası gereği, kurun düşük tutulmasıyla açıklanabilir.

7- Banka Kredilerinin Bölgesel Dağılımı

Banka kredilerinin (1985 - 1989

TABLO XV
Banka Yurtiçi Kredilerinin Kamu ve Özel Kesim
Arasında Dağılımı (%)

	1980	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
A. Ticaret Bankaları												
Kredileri												
- Kamu Sektörü	18.8	15.2	13.9	9.1	8.5	11.7	4.7	2.1	3.4	2.9	4.8	3.0
- Özel İşletmeler ve Hane halkı	81.2	84.8	86.1	90.9	91.5	88.3	95.3	97.9	96.6	97.1	95.2	97.0
B. Kalkınma ve Yatırım Bankaları												
Kredileri												
- Kamu Sektörü	71.5	15.2	17.0	17.5	21.6	12.8	12.1	12.6	12.1	14.1	34.0	35.8
- Özel İşletmeler ve Hane halkı	28.5	84.8	83.0	82.5	78.4	87.2	87.9	87.4	87.9	85.9	66.0	64.2
C. Topl. Banka Kredileri												
- Kamu Sektörü	28.2	15.2	14.2	9.8	9.5	11.8	5.1	2.7	3.8	3.5	6.8	4.9
- Özel İşletmeler ve Hane halkı	71.8	84.8	85.8	90.2	90.5	88.2	94.9	97.3	96.2	96.5	93.2	95.1
D. Bankacılık Sektörü												
- Kamu Sektörü	48.0	20.9	26.3	25.5	26.0	28.7	16.4	12.6	7.9	3.5	6.9	4.9
- Özel İşletmeler ve Hane halkı	52.0	79.1	73.7	74.5	74.0	71.3	83.6	87.4	92.1	96.5	93.1	95.1
Toplam	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Kaynak: T.C.M.B. Yıllık Raporları:

- 2000 Yıllık Rapor
- 2000 Yıllık Rapor S. 203, Tablo 41.

Not: (1) 2000 yılı Kasım ayı sonu itibarıyla.

(2) Bankacılık sektörü kredilerine T.C.M.B.'nin kamu kesimine açmış olduğu doğrudan krediler dahildir.

(3) Bankalararası kredi hacmine dahil edilmemektedir.

yılları için, Devlet Yatırım Bankası ve daha sonra bu bankanın yerini alan Türkiye İhracat Kredi Bankası dahil) bölgelerarası dağılımı ve bu dağılımda 1970 - 2000 dönemindeki gelişmeler "Tablo XVI"da verilmiştir.

2000 yılında kredilerin bölgelerarası dağılımı bir önceki yıla göre değişme göstermiş, Marmara Bölgesi'nin payı % 47.3'den % 50.2'ye, Ege Bölgesi'nin payı da % 10.2'den % 10.4'e yükselirken; Ortakuzey Bölgesi'nin payı % 25.0'den % 20.0'ye gerilemiştir. Diğer bölgelerin krediler içindeki payları da bir önceki yıla göre, belirgin bir değişme göstermemiştir. Bu bağlamda Karadeniz Bölgesi'nin payı da % 5.0'dan % 6.0'a, Orta güney Bölgesi'nin payı da % 1.9'dan % 2.4'e yükselmesinin altı çizilebilir.

Banka kredilerinin bölgelerarası dağılımına 1970 - 2000 gibi daha geniş bir zaman boyutu içinde bakıldı-

ğında kredilerin dağılımında denge-sizliğin giderilmesi konusunda izlendiği öne sürülen politikalar ve alındığı bildirilen tüm önlemlere karşın, denge-sizliğin giderilmediği görülmektedir. Gerçekten 32 ili kapsayan dört gerice yöre ile orta gelişmiş olarak kabul edebileceğimiz Karadeniz Bölgesi, 1970 yılında toplam olarak banka kredilerinin % 16.3'ünden yararlanırken, bu oran 2000 yılı sonunda % 11.8'e kadar düşmüş, buna karşılık Marmara Bölgesi'nin kredilerden aldığı pay % 35.6'dan % 50.2'ye yükselmiştir.

8- Bankaların Gayri Nakdi Kredileri

Tüm dünya bankacılığında olduğu gibi, özel bankacılığımızın da bilanço dışı işlemleri, özellikle gayri nakdi krediler büyük boyutlara ulaşmaktadır. Gayri nakdi krediler içinde teminat mektupları, kabul kredileri,

TABLO XVI
Banka Kredilerinin Bölgesel Dağılımı (%)
(1970-2000)

Bölgeler	1970	1990*	1991*	1992*	1993*	1994*	1995*	1996*	1997*	1998*	1999*	2000*
Ortakuzey	23.8	25.8	26.8	22.7	23.9	27.5	25.8	28.6	28.3	20.8	25.0	20.0
Ege	13.8	12.4	11.8	11.9	12.4	11.7	12.7	11.9	11.5	12.0	10.2	10.4
Marmara	35.6	37.7	38.5	40.8	44.1	43.1	43.2	45.7	46.5	50.8	47.3	50.2
Akdeniz	10.5	11.5	11.5	12.3	9.4	9.4	9.6	6.9	6.9	7.6	7.8	7.6
Kuzeydoğu	1.8	0.8	0.7	0.8	0.8	0.5	0.6	0.6	0.6	0.7	0.7	0.9
Güneydoğu	1.9	0.8	0.8	0.7	0.6	0.5	0.6	0.6	0.6	0.8	0.8	1.0
Karadeniz	7.2	6.8	6.1	7.2	5.3	4.8	4.6	2.6	2.6	3.9	5.0	6.0
Ortadoğu	1.8	1.5	1.4	1.4	1.4	0.9	1.1	1.1	1.0	1.3	1.3	1.5
Ortagüney	3.6	2.7	2.4	2.2	2.2	1.6	1.8	2.0	2.0	2.1	1.9	2.4
Toplam	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği Yayınlarında yer alan rakamlardan yararlanılarak düzenlenmiştir.
(*) İller Bankası kredileri hariç.

verilen avaller, açılan akreditifler, pre-finansmanlara verilen garantiler önemli yer tutmaktadır. Garanti ve kefaletler toplamı, Bankalar Birliği'nin araştırmaya esas olan 223 numaralı yayınından yararlanarak 2000 yıl sonu için 24.862.466 milyar TL olarak hesaplanmıştır. 2000 yılında bankaların gayri nakdi kredilerinde artış hızı % 43.1 olup, nakdi kredilerine artış % 57.6'nın altında kalmıştır. 2000 yıl sonu itibariyle bankaların gayri nakdi kredilerinin nakit kredilere oranı bir önceki yıla göre % 80.3'den % 72.7'ye gerilemiştir. 2000 yılında gayri nakdi kredilerdeki artış hızı bir önceki yıla göre de yavaşlamış % 62.5'den % 43.1'e gerilemiştir.

Gayri nakdi kredilerin banka grupları arasında dağılımı; % 14.4 kamusal sermayeli ticaret bankaları, % 65.6 özel sermayeli ticaret bankaları, % 8.9 Fon yönetimindeki bankalar, % 8.0 yabancı bankalar ve % 3.0 kalkınma ve yatırım bankaları şeklindedir. Özel bankalarda gayri nakdi kredilerin görece olarak yüksekliği, bu bankalarda riski artırmaktadır. Gerçekten özel sermayeli ticaret bankalarında 2000 sonu itibariyle gayri nakdi kredilerin tutarı, nakdi kredi tutarına yakındır. Yabancı bankalarında bankaların nakdi krediler içindeki payının % 3.0 dolayında olmasına karşılık gayri nakdi kredilerde paylarının % 8.0'e yükselmesi dikkati çekmektedir. Ülkemizde özel bankalar daha çok nakdi olmayan kredilere yönelerek kârlarını artırma yolunu izlemektedir.

2000 yılında gayri nakdi krediler içinde Fon'a devredilen bankaların payı % 7.0'den % 8.9'a, yabancı ser-

mayeli bankaların payı da % 6.6'dan % 8.0'e yükselirken; özel sermayeli bankaların payı % 68.5'den % 65.6'ya, kamusal sermayeli bankaların payı da % 15.8'den % 14.4'e gerilemiştir. Kalkınma ve yatırım bankalarının gayri nakdi krediler içindeki payı da % 2.1'den % 3.0'e yükselmiştir.

D- Bankaların Döviz Pozisyonları

İzlenen faiz ve döviz kuru politikaları bankaların döviz pozisyonlarını etkilemektedir. Özellikle 1990 yılından sonra TL plasmanların getirisinin, yabancı para ile borçlanma maliyetinin (kur farkı + yabancı para faizi) çok üstünde oluşu, bankacılık sektörüne faiz arbitrajı olanağı yaratmış ve 1993 yılı sonuna değin bankaların döviz pozisyon açıkları, "Tablo XVII"de izlenebileceği gibi, büyümüş ve anılan yılda 5.045 milyon USD'ye değin yükselmiştir. 1994 yılında 860 milyon USD'ye kadar gerileyen bankaların açık pozisyonları, 2000 yılında bir önceki yıla göre USD bazında % 30.9 oranında artarak 13.218 milyon USD'den 17.301 milyon USD'e yükselmiştir. Dövizde pozisyon açığını esas itibariyle özel ve yabancı sermayeli bankalar vermektedir. Kalkınma bankalarının az da olsa dövizde pozisyon fazlası bulunmakta, kamusal sermayeli ticaret bankalarının pozisyon açıkları ise 70.0 milyon USD'den 652 milyon USD'e yükselmesine karşın, ihmal edilebilir bir boyutta kalmaktadır.

E- Bankalarda Kâr ve Kârlılık

Tüm bankaların birleştirilmiş net dönem zararı (TCMB hariç, kalkınma

ve yatırım bankaları dahil), 2000 yılında zararlı bankaların dönem zararları ve dönem kârı üzerinden ödenecek vergi karşılıkları dikkate alındıktan sonra 2.709.599 milyar TL olmaktadır. Bir önceki yıl ise Türkiye bankacılık sistemi 305.750 milyar TL vergi sonrası net zarar açıklamıştır. 2000 yılında bankaların toplu gelir tablosu, bir önceki yıllara karşılaştırmalı olarak Tablo XVIII'de verilmiştir.

2000 yılında fon yönetimi dışındaki özel bankalar net olarak 528.868 milyar TL kâr açıklarken; yabancı sermayeli ticaret bankalarında 33.951 milyar TL, kalkınma ve yatırım bankaları genelinde de 214.901 milyar TL olmuştur. Buna karşı Fon'a devredilen bankaların 3.309.927 milyar TL ve kamusal sermayeli ticaret bankalarının da 177.392 milyar TL zarar etmesi, bankacılık kesiminin 2000 yılı toplu sonucunu 2.709.599 milyar TL zarara dönüştürmüştür. Buna göre bankacılık kesiminin net zararı bir önceki yıla göre cari fiyatlarda % 786 oranında artmıştır.

Tüm banka gruplarının net kârları

bir önceki yıla göre azalmıştır. Fon'a devredilen bankalar dışındaki özel ticaret bankalarının net kâr toplamı bir önceki yıla göre cari fiyatlarda % 65.7 oranında azalarak 528.868 milyar TL'ye gerilemiştir. Özel ticaret bankalarında reel kâr azalışı % 77.3 düzeyinde gerçekleşmiştir.

Yabancı sermayeli ticaret bankalarının net kârları da cari fiyatlarda bir önceki yıla göre % 84.7 oranında azalarak 33.951 milyar TL'ye düşmüştür. Yabancı sermayeli ticaret bankalarında reel kâr azalışı % 89.9 düzeyine ulaşmıştır.

Kamu sermayeli ticaret bankaları, 1999 yılında 284.476 milyar TL kâr açıklamışlarken, 2000 yılında toplu olarak 177.392 milyar TL zarar etmişlerdir.

Fon'a devredilen bankaların zararları da cari fiyatlarda % 30.0 oranında artarak 3.309.927 milyar TL'ye yükselmiştir. Söz konusu bankaların bir önceki yıla göre reel zararları ise % 14.2 oranında azalmıştır. Kalkınma ve yatırım bankalarının toplu kârları, cari fiyatlarda % 10.6 oranında artarak

TABLO XVII
Sektör Döviz Pozisyonu (Milyon Dolar)

	1990	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Kamu Bankaları	-692	-619	105	-300	100	203	-192	-70	-652
Özel Bankalar	-904	-3714	-712	-2500	-2500	-4481	-7544	-7.303	-11474
Fona Devredilen Bankalar								-4881	-3960
Yabancı Bankalar	-123	-330	-85	-300	-200	-800	-693	-1092	-1532
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	-91	-381	-168	-	-	112	98	126	317
Toplam	-1810	-5045	-860	-3100	-2600	-4966	-8330	-13218	-17301

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği

214.901 milyar TL'ye yükselirken reel olarak yaklaşık % 27.0 oranında azalmıştır.

2000 yılında bankacılık kesiminin faaliyet net sonucunun zararlı oluşu bankaların özkaynak kârlılığını da olumsuz yönde etkilemiştir. Bankaların özkaynak kârlılık oranı bir önceki yıla göre eksi % 14.9'dan eksi % 72.8'e gerilemiştir. Banka gruplarının özkaynak kârlılık oranları birbirinden farklıdır. Fon'a devredilen bankalar dışında kalan özel ticaret bankalarında Net Kâr/Ortalama Özkaynak oranı % 65.2'den % 12.5'e, yabancı sermayeli ticaret bankalarında % 124.2'den % 11.1'e gerilerken, kamusal sermayeli ticaret bankalarında % 48.2'den eksi % 20.6'ya düşmüştür.

2000 yılında kalkınma ve yatırım bankaları grubunda özkaynak kârlılık oranında düşüş daha sınırlı boyutta olmuş, bir önceki yıla göre % 57.7'den % 31.4'e gerilemiştir. Özel sermayeli kalkınma ve yatırım bankalarında özkaynak kârlılık oranı % 57.8'den % 33.2'ye gerilerken, kamusal sermayeli kalkınma ve yatırım bankalarında da % 55.5'den % 29.3'e gerilemiştir.

Bankaların özkaynak kârlılığına 1989 - 2000 gibi daha geniş bir zaman aralığından bakıldığında bankaların Net Kâr/Ortalama Özkaynak oranı en düşük 2000 ve en yüksek 1996 yılı olmak üzere eksi % 72.8 ile artı % 64.3 arasında değiştiği görülmektedir. Bankalarda özkaynak kârlılığının yıllar itibarıyla oldukça geniş bir aralık içinde dalgalanması da banka kârlılarının düzenli bir gelişme göstermediğini ortaya koymaktadır.

Bankalarda özkaynak kârlılığı düzensiz olduğu gibi, ortalama olarak genelde düşüktür. Bankalararası rekabetin artması, bankaların yeni hizmet ve kredi türleri geliştirmede çok başarılı olamamaları, kaynak maliyetinin artması, mevduat ve diğer kaynaklar üzerindeki yükler, yeniden değerlendirme sonucu banka özkaynaklarının hesabın artması, donuk krediler sorunu ve yönetim hataları, plasmanlarda bankacılık ilke ve kurallarına uyulmaması, özsermaye kârlılığını olumsuz yönde etkileyen etmenler olarak belirtilebilir.

Ticaret bankalarında banka grupları itibarıyla da kârlılık oranları düzenli değildir. 1989 - 2000 döneminde özkaynak kârlılığı yabancı ticaret bankalarında en düşük 2000 ve en yüksek 1994 olmak üzere % 11.1 ile % 172.4 arasında değişirken, özel sermayeli ticaret bankalarda Fon yönetimindeki bankalar hariç yine en düşük 2000 en yüksek 1996 yılları olmak üzere % 12.5 ile % 80.0 arasında dalgalanmıştır. Söz konusu dönemde özkaynak kârlılığı kamusal sermayeli bankalarda en düşük 2000 ve en yüksek 1993 yılları olmak üzere eksi % 20.6 ile artı % 56.0 arasında değişmiştir. Dalgalanmanın boyutu ticaret bankalarında özkaynak kârlılığının da düzenli olmadığını ortaya koymaktadır.

Kalkınma ve yatırım bankaları grubunda 1994 yılında eksi % 34.5'e değin düşen ortalama özkaynak kârlılığı, 1989 - 2000 döneminde en yüksek düzeyine % 70.7 olarak 1996 yılında ulaşmış ise de izleyen yıllarda bu düzeyini koruyamamış, 1997 yılın-

da % 36.7'ye düştükten sonra 1998 yılında % 56.6'ya 1999 yılında da % 57.7'ye yükselmişse de, 2000 yılında yeniden % 31.4'e gerilemiştir. Bu bankalar grubunda özkaynak kârlılığı, kamusal sermayeli bankalara, 1996 yılında inceleme döneminin en yüksek düzeyi olan % 65.0'e ulaşmışsa da, bu düzeyini koruyamayarak 2000 yılında % 29.3'e gerilemiştir.

Özel sermayeli kalkınma ve yatırım bankalarında 1989 - 2000 döneminde özkaynak kârlılığı en yüksek düzeyine 1996 yılında % 93.8 olarak ulaşmışsa da, izleyen yıllarda bu düzeyini koruyamayarak sırasıyla % 79.6, % 77.9, % 57.8 ve 2000 yılında da % 33.2'ye gerilemiştir.

2000 yılında bankalar genelinde varlık kârlılığı (Net Dönem Kârı/Ortalama Varlık (aktif) toplamı oranı) bir önceki yıla göre eksi binde 6'dan eksi % 3.1'e gerilemiştir. Varlık kârlılığı, bir önceki yıllar göre ticaret bankaları grubunda eksi % 1.0'den eksi % 3.5'e gerilerken, kalkınma ve yatırım bankaları grubunda da % 7.5'den hafifçe % 5.3'e gerilemiştir.

2000 yılında Fon yönetimindeki ticaret bankalarının 3.309.927 milyar TL zarar etmeleri ticaret bankaları genelinde varlık kârlılığının negatif olmasına yol açmıştır.

Varlık kârlılığı da bankalar itibarıyla farklıdır. Varlık kârlılığı ticaret bankaları grubunda 2000 itibarıyla en yüksek % 1.2 olarak Fon yönetimi dışındaki özel sermayeli ticaret bankalarında olup, bu bankalar grubunu binde 7 kârlılık oranı ile yabancı ticaret bankaları izlemekte, varlık kârlılığı

kamusal sermayeli ticaret bankalarında eksi binde 6'ya düşmektedir. Varlık kârlılığı, bir önceki yıla göre Fon yönetimi dışındaki özel sermayeli ticaret bankalarında % 5.6'dan % 1.2'ye, yabancı sermayeli ticaret bankalarında % 8.2'den binde 7'ye, kamusal sermayeli ticaret bankalarında da % 1.5'den eksi binde 6'ya gerilemiştir.

Fon yönetimindeki bankalarda varlık kârlılığı eksi % 51.3 düzeyindedir. Kalkınma ve yatırım bankalarında varlık kârlılığı bir önceki yıla göre % 7.5'den % 5.3'e gerilemiştir. Özel sermayeli kalkınma ve yatırım bankalarında kârlılık, kamusal sermayeli kalkınma ve yatırım bankalarının üstünde bulunmaktadır. 2000 yılında varlık kârlılığı, özel sermayeli kalkınma ve yatırım bankalarında % 8.3'den % 5.7'ye gerilerken, kamusal sermayeli bankalarda % 7.5'den % 5.3'e gerilemiştir. Kamusal sermayeli kalkınma ve yatırım bankalarının dış ticareti, özellikle dışsatım, yerel yönetimleri ve çok ortaklı şirketleri finanse eden ihtisas bankaları kimliğinde olmaları, bu bankalarda kârlılığın daha düşük düzeylerde oluşmasına neden olmaktadır.

Bankalar grupları itibarıyla net faiz farkı (faiz marjı), alınan faiz ile verilen faiz arasındaki oransal fark da değişiktir. Faiz farkının alınan faizlere oranı 2000 yılında bankalar genelinde % 22.9, ticaret bankaları grubunda ortalama % 21.9'dur. Kalkınma ve yatırım bankaları grubunda mevduat ana kaynağı oluşturmadığından ve bu bankalar daha çok özkaynak veya özkaynak benzeri fonlarla çalıştırla-

rından, faiz farkı daha yüksek olmaktadır. 2000 yılında da bu grup bankalarda faiz farkı oranı % 50.6 olarak gerçekleşmiştir.

2000 yılında ticaret bankaları grubunda faiz farkı oranı % 48.6 olarak en yüksek, fon yönetimi dışındaki özel sermayeli ulusal bankalardadır. Faiz farkı oranı yabancı bankalarda % 36.8, kamusal sermayeli bankalarda ise % 12.3'dür. Fon'a devredilen bankalarda ise faiz farkı oranı eksi % 80.4'dür. Bankalar yabancı para kaynak kullanımından doğan kur farklarını kambiyo zararları arasında gösterdiklerinden, döviz pozisyon açığı yüksek bankalarda faiz farkı oranı daha yüksek hesaplanmaktadır.

Bankacılık sektörü genelinde faiz farkı (faiz marjı) da bankaların açık pozisyonlarından da etkilenecek düzeli bir gelişme göstermemektedir. 1988 - 2000 döneminde Net Faiz Geliri/Toplam faiz gelirleri oranı en düşük 1989, en yüksek 1993 yılları olmak üzere % 12.6 ile % 40.7 arasında dalgalanmıştır. 2000 yılında ticaret bankaları grubunda Fon yönetimi dışındaki özel sermayeli ticaret bankalarında faiz marjı bir önceki yıla göre % 41.7'den % 43.6'ya, kamusal sermayeli bankalarda da % 8.9'dan % 12.3'e yükselirken, yabancı sermayeli bankalarda % 43.1'den % 36.8'e gerilemiştir. Faiz marjı kalkınma ve yatırım bankaları grubunda da % 55.3'den % 50.6'ya gerilemiştir. Faiz farkı oranı, 2000 yılında yabancı bankalarla kalkınma bankalarında bir önceki yıla göre düşmüştür.

Bankalarda "Faiz Gelirleri + Faiz Dışı Gelirler/Varlık Toplamı" şeklinde

TABLO XVIII
Bankaların Toplu Gelir Tablosu
(1999-2000) - (Milyar TL)

	1999	2000
Faiz Gelirleri (+)	21.014.333	21.030.594
Faiz Giderleri (-)	<u>(16.221.510)</u>	<u>(16.325.069)</u>
Net Faiz Geliri <	4.792.823	4.805.525
Takipteki Alacaklar Karşılığı (-)	<u>(1.160.759)</u>	<u>(1.469.411)</u>
Faiz Dışı Gelirler (+) Kredilerden Alınan Komisyon ve Ücretler	249.134	372.099
Bankacılık Hizmetleri	546.215	952.461
Kambiyo Gelirleri (Net)	<u>(2.210.444)</u>	<u>(2.021.553)</u>
Sermaye Piyasası İşlem Gelirleri (Net)	1.430.039	201.320
İştirak ve Kuruluşlardan Alınan Kâr Payları	175.548	563.770
Diğer Faiz Dışı Gelirler	<u>1.151.029</u>	<u>1.652.164</u>
Faiz Dışı Gelirler Topl.	1.341.521	1.670.261
Faiz Dışı Giderler (-) Personel Giderleri	1.423.276	2.067.741
Kıdem Taz. Karşılıkları	42.831	48.304
Diğer Karşılıklar	690.582	936.966
Verilen Kom. ve Ücretler	268.325	399.595
Vergi ve Harçlar	225.330	851.640
Kira Giderleri	123.011	214.838
Amortismanlar	157.811	260.765
Diğer Giderler	<u>1.208.613</u>	<u>2.126.775</u>
Faiz Dışı Giderler Topl.	<u>(4.139.781)</u>	<u>(6.966.644)</u>
Vergi Öncesi Kâr	<u>(883.604)</u>	<u>(1.960.249)</u>
Vergi Karşılığı (-)	<u>(1.139.554)</u>	<u>(723.350)</u>
Net Kâr	<u>(305.750)</u>	<u>(2.709.599)</u>

hesaplanan devir hızı, bir önceki yıla göre 0.31'den hafifçe 0.22'ye gerilemiştir. Yukarıda açıklanan şekilde hesaplanan varlık devir hızı da banka grupları itibariyle farklıdır. Ticaret bankaları grubunda varlık devir hızı 0.22 düzeyinde iken, kalkınma ve yatırım bankaları grubunda 0.16 düzeyinde kalmaktadır.

Ticaret bankaları grubunda 2000 yılında da varlık devir hızı en yüksek olan bankalar kamusal sermayeli bankalardır. Varlık devir hızı kamusal sermayeli bankalarda 0.26 iken Fon yönetimi dışındaki özel sermayeli bankalarda 0.19'a, yabancı sermayeli ticaret bankalarında 0.23'e gerilemektedir. Kamusal sermayeli bankalarda varlık devir hızının yüksek olmasına karşın kârlılık oranlarının düşük oluşu, faiz marjının dar olmasından ve söz konusu bankaların döviz pozisyon açıklarının sınırlı boyutta kalmasından kaynaklanmaktadır.

2000 yılında bankacılık sektörünün faaliyetinin 2.709.599 milyar TL zararlar sonuqlanmasının nedenleri şöyle özetlenebilir:

(i) 1999 yılında zararlı banka sayısı 10 iken, bu sayı 2000 yılında 17'ye yükselmiştir.

(ii) DİBS faizlerindeki düşüş bankaların faiz gelirleri üzerinde olumsuz etki yapmıştır. Bankaların faiz gelirleri cari fiyatlarla dahi bir önceki yıla göre artmamış, reel olarak azalmıştır.

(iii) Bankaların gelir getirmeyen ya da sınırlı ölçüde gelir sağlayan duran aktifleri ile bağlı değerlerin, varlık toplamına oranı % 11.4'den % 17.2'ye yükselmiş, gelir getirmeyen

aktiflerin yüksekliği bankalarda devir hızını belirgin bir şekilde yavaşlatmıştır.

(iv) Bankaların takipteki kredileri bir önceki yıla göre % 69.3, ayrılan karşılıklar da % 74.1 oranında artmıştır.

(v) Bankaların faiz dışı gelirlerinin faiz dışı giderlerini karşılama oranı % 32.4'den % 23.9'a gerilemiştir.

(vi) Bankaların önemli bir gelir kaynağı olan gayri nakdi kredilerde artış hızı, % 43.1 olarak bir önceki yıl düzeyi olan % 57.6'nın dahi altında kalmıştır.

(vii) Faiz dışı giderleri % 68.8 oranında artış göstermiştir.

III- SONUÇ

Açıklanan banka bilanço ve gelir tablolarına dayanılarak 2000 yılında bankacılık alanında gelişmeler şöyle özetlenebilir:

(i) 2000 yılında ülkemizde faaliyette bulunan banka sayısı iki azalarak 79'a TCMB dahil 80 olmuştur.

(ii) 1989 yılı sonrasında başlayan banka şube sayısında azalma eğilimi 1995 yılında yön değiştirmiş, şube sayısında artış 2000 yılında da ancak yavaşlayarak sürmüştür. Banka şube sayısı % 1.9 oranında artarak 2000 yılı sonunda yurtdışı şubeler dahil 7.837, TCMB şubeleri ile birlikte 7.858'e yükselmiştir. Bir önceki yıl banka şube sayısında artış % 4.4 düzeyinde idi.

(iii) 2000 yılında bankaların 146 adet yeni şube açmalarına karşın bankalarda çalışan sayısının bir önceki yıla göre % 2.1 oranında azalarak

170.401'e inmiştir. Bir önceki yıl ise banka çalışanlarının sayısı % 4.5 oranında artış göstermiş idi. Banka çalışanları arasında yüksek ve lisans üstü eğitim görmüş olanlarının sayısı ve oranı giderek artmaktadır. Yüksek ve lisans üstü eğitim görmüş olanların toplam banka çalışanlarına oranı % 47.5'e yükselmiştir. Söz konusu oran bir önceki yıl % 43.5 düzeyinde idi.

(iv) 2000 yılında bankacılık sektörünün (TCMB dışında) cari fiyatlarla toplam varlıkları % 44.6, toplam mevduatı (DTH'lar dahil) yaklaşık % 41.8, toplam nakit kredileri % 57.6 ve öz kaynakları da % 178.2 oranında artmış, dönem net sonucu 305.750 milyar TL zarardan 2.709.599 milyar TL zarara yükselmiştir. 2000 yılında bankacılık sektörü USD bazında büyümüştür. T. Bankalar Birliği'nin hesaplamasına göre, 2000 yılında bankacılık sektörünün USD bazında toplam varlıkları, % 16.5 oranında artarak 155.0 milyar USD, toplam mevduatı % 14.4 oranında artarak 101.8 milyar USD'e, toplam kredileri % 27.5 oranında artarak 51.0 milyar USD'e toplam özkaynakları da dönem kârı hariç yine % 12.64 oranında artarak 8.152 milyar USD'e yükselmiştir. 1999 yılında ise bankacılık sektörünün USD bazında toplam varlıkları % 14.3 toplam mevduatı % 16.8 oranında artarken toplam kredileri % 10.0 oranında azalmış idi.

(v) 2000 yılında toplam mevduat artış hızı cari fiyatlarla bir önceki yıla göre yavaşlayarak % 100.0'den % 41.8'e gerilemiştir. 2000 sonu itibarıyla bankalarda toplam mevduat 68.442.406 milyar TL'lik bir boyuta

ulaşmıştır. 2000 yılında bankalarda TL mevduat cari fiyatlarla % 51.8 oranında artarken, yabancı para mevduatı % 31.6 düzeyinde olmuştur. TL mevduatta artış hızı cari fiyatlarla % 103.3'den % 51.8'e, yabancı para mevduatta artış hızı % 95.9'dan % 31.6'ya gerilemiştir.

İzlenen kur ve faiz politikaları ile geleceğe ilişkin beklentiler, parasal birikimlerin TL mevduata dönüşmesinde veya DTH'lara yönelmesinde dolayısıyla bu iki grup mevduat artış hızlarında etkili olmaktadır. Bununla beraber 1995 - 2000 döneminde 1997 yılı dışında YP mevduatta artış hızı genelde TL mevduat artış hızının altında kalmıştır.

(vi) 2000 yılında da DTH dışı mevduatın DTH'lardan daha hızlı artması sonucu, DTH'ların toplam mevduat içindeki payı % 44.0'den hafifçe % 40.8'e düşmüştür. 2000 yılında DTH'ların DTH dışı mevduata oranı da % 78.5'den % 68.9'a gerilemiştir. Toplam mevduatın yarısına yakın bölümünün yabancı para cinsinden olması, bankalarda kur riskini artırdığı gibi ulusal ekonomi açısından izlenecek para ve faiz politikasına bazı kısıtlamaları getirmektedir.

(vii) 2000 yılında bankalarda mevduatın yapısı (kompozisyonu) da bir önceki yıla göre değişmiştir. Toplam mevduat içinde DTH'ların payı % 40.8'e gerilerken DTH dışında mevduatın dağılımı da değişmiştir. 2000 yılında cari fiyatlarla bankalar mevduatı % 96.2 oranında artarken, artış hızları resmi mevduatta % 66.4, ticari kuruluşlar mevduatında % 61.7, tasarruf mevduatında % 34.2, diğer

mevduatta % 33.0 olmuştur. Türleri itibarıyla mevduat artış hızlarının farklı oluşu, bankalarda mevduatın bileşimini değiştirmiştir. Toplam mevduat içinde bir önceki yıla göre bankalar mevduatının payı % 10.9'dan % 13.9'a, ticari kuruluşlar mevduatının payı % 7.6'dan % 8.7'ye, resmi kuruluşlar mevduatının payı % 1.7'den % 1.9'a yükselirken DTH'ların payı % 44.0'den % 40.8'e, tasarruf mevduatının payı % 27.7'den % 26.2'ye diğer mevduatın payı da % 9.0'dan % 8.5'e gerilemiştir.

(viii) 2000 yılında mevduatın vade yapısı da, bir önceki yıla göre değişmiş, mevduatın daha kısa vadelerde yoğunlaşma eğilimi 2000 yılında da sürmüştür. 2000 yılında toplam mevduat içinde vadesiz mevduatın payı % 16.9'dan % 18.5'e yükselirken, vadeli mevduatın payı % 83.1'den % 81.5'e gerilemiştir. Mevduatın % 33.6'sı bir ay vadeli, % 32.8'i üç ay vadeli, % 9.3'ü altı ay vadeli, % 5.8'i de bir yıl vadeli mevduat şeklindedir. Vadeli mevduatın dağılımı da, % 41.3 bir ay vadeli mevduat, % 40.3 üç ay vadeli mevduat, % 11.4 altı ay vadeli mevduat ve % 7.0'si de bir yıl vadeli mevduat şeklindedir. Tasarruf mevduatında vadeli ve vadesiz mevduatın payları arasındaki fark daha da belirginleşmekte vadeli mevduatın payı % 95.0'e kadar yükselirken vadesiz mevduatın payı % 5.0 düzeyinde kalmaktadır.

(ix) 2000 yılında toplam banka kredileri, bir önceki yıla göre cari fiyatlarla % 57.6 oranında artarak 34.213.480 milyar TL'lik bir boyuta ulaşmış bir önceki yılın artış hızı %

53.8'e göre hızlanmıştır. Anılan yıl ticaret bankaları kredilerinde artış hızı, cari fiyatlarla % 50.9'dan % 59.6'ya yükselirken, kalkınma ve yatırım bankaları kredilerinde artış hızı, % 83.3'den % 39.9 düzeyine gerilemiştir. 1999 yılında ticaret bankalarının açmış olduğu krediler kalkınma ve yatırım bankaları kredilerinden daha hızlı artmış olduğundan, toplam kredilerin bu iki banka grubu arasındaki dağılımı bir ölçüde de değişmiş, toplam krediler içinde ticaret (mevduat) bankalarının payı, bir önceki yıla göre % 89.6'dan % 90.8'e yükselirken, kalkınma ve yatırım bankalarının payı % 10.4'den % 9.2'ye gerilemiştir.

(x) 2000 yılında banka kredilerinin ana gruplar itibarıyla sektörel dağılımı bir önceki yıla göre bir ölçüde değişmiş, toplam banka kredileri içinde ihtisas kredilerinin payı (turizm sektörleri dahil) % 15.4'den % 14.7'ye hafifçe gerilerken; ihtisas dışı kredilerinin payı % 84.6'dan % 85.3'e yükselmiştir.

İhtisas kredileri dışında yer alan ihracat kredilerinin payı (kalkınma ve yatırım bankaları dahil) 2000 yılında % 17.4, diğer kredilerin payı % 62.7, yatırım kredilerinin payı da % 5.1 olmuştur.

2000 yılında kredilerin vade dağılımında da kısa süreli banka kredilerinin payı azalıp ihtisas kredileri dışında, % 76.6'dan % 71.2'ye gerilerken orta ve uzun süreli kredilerin payı % 23.4'den % 28.8'e yükselmiştir.

2000 yılında bankaların vermiş olduğu gayri nakdi krediler cari fiyatlarla % 43.1 oranında artarak

24.862.466 milyar TL'lik bir boyuta ulaşmıştır. Gayri nakdi kredilerde de artış hızı bir önceki yıl düzeyi olan % 62.5'in altında kalmış ve Gayri Nakdi Krediler/Nakdi Krediler oranı, % 80.3'den % 72.7'ye gerilemiştir.

(xi) Bankaların özkaynakları (TCMB dışında), cari fiyatlarla bir önceki yıla göre % 178.2 oranında artarak 5.476.076 milyar TL'ye yükselmiştir. Bankaların 1997 ve 1998 yıllarında özkaynakları sırasıyla % 131.8 ve % 69.9 oranlarında arttıktan sonra 1999 yılında % 7.5 oranında azalmıştır.

2000 yılında bankalarda özkaynak yapısı değişmiş, banka özkaynakları içinde yeniden değerlendirme değer fonunun payı % 62.9'dan % 57.2'ye gerilerken ödenmiş sermayenin payı % 37.9'dan % 42.8'e yükselmiştir. Yedek akçeler 2000 yıl sonu itibariyle de dönem zararı ile birikmiş zararları karşılayamadığından yedek akçelerin özkaynaklara katkısı da bulunmamaktadır.

(xii) TCMB'nin bankacılık kesimine açmış olduğu krediler, 2000 yılında 7.675 milyar TL'den 500.000 milyar TL'ye yükselmiştir. TCMB özellikle 1990 sonrasında bankalara yalnız kısa süreli likitide ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla sınırlı tutarda kredi verirken, 2000 yılında da Fon'a devredilen bankaların kaynak gereksinimlerini karşılamak üzere kredi vermesi, TCMB'nin kredilerinde artışa yol açmıştır.

TCMB'nin bankacılık kesimine açmış olduğu krediler, izlenen para politikasına, ekonominin büyüme hızına ve politik etkenlere göre yıldı

yıla büyük dalgalanmalar göstermektedir. Böyle olmakla beraber TCMB'nin kredilerinin banka kaynakları içindeki payı düşme eğilimi göstermektedir. 2000 yıl sonu itibariyle TCMB'nin bankacılık kesimine açmış olduğu kredilerin toplam banka kaynakları içindeki payı % 0.5 dolayında bulunmaktadır. Ancak son yıllarda TCMB, ihracat finansmanında bir anlamda post-finsman yaparak, muhtemelen bir bankanın ödeme garantisini içeren kredili veya kabul kredili ihracata ilişkin senetlerle, amir bankaca kabul edilmiş cayılamaz (gayri kabulü rücu) vadeli akreditiflerin iskontosuna dayalı olarak bankalara kredi vermektedir. Bu tür kredilerden daha çok Türk Eximbank yararlanmaktadır. Bu tür yabancı para kredilerde dikkate alındığında TCMB'nin banka kaynakları içindeki payı % 0.6 olmaktadır.

(xiii) Kamusal sermayeli bankaların bankacılık sisteminde görece ağırlıklarında azalma eğilimi 2000 yılında da sürmüştür. Toplam mevduat içindeki payları % 40.7'den % 39.4'e gerilerken, ticaret bankası kredi hacmi, içindeki payları da % 31.5'den % 27.0'ye gerilemiştir. Kamusal sermayeli kalkınma ve yatırım bankaları ile birlikte tüm kamusal sermayeli bankaların toplam krediler içindeki payı, 2000 yıl sonu itibariyle % 35.2 olmaktadır. Bir önceki yılda kamusal sermayeli bankaların krediler içindeki payı % 36.5 düzeyinde idi.

(xiv) Türk bankacılık sisteminin oligopolistik yapısı sürmekle beraber son yıllarda büyük olarak nitelendirilen özel ticaret bankalarının mevduat ve kredi piyasasında payları geriler-

ken, küçük ve orta çaplı özel bankaların paylarının artmakta olduğu gözlenmektedir. Ancak 1994 yılında mali piyasalarda yaşanan bunalım ve güvensizlik mevduatın yeniden büyük bankalara yönelmesine yol açmıştır. Ancak bu etki, toplam tasarruf mevduatı ile bu nitelikte DTH'ların sigorta kapsamına alınması ile ortadan kalkmıştır. Beş büyük bankanın 1999 yılında toplam mevduat içindeki payları % 50.2, ticaret bankaları kredileri içindeki payları da % 45.4 iken, bu paylar 2000 yılında % 51.0'e yükselirken kredilerde yaklaşık % 42.0'ye gerilemiştir. Ülkemizde faaliyette bulunan yabancı sermayeli banka sayısının 21 olmasına karşın, bu bankaların 2000 yıl sonu itibarıyla toplam mevduat içindeki payları % 3.2 ve toplam banka kredilerinde payları da % 2.9 düzeyindedir.

(xv) İzlenen kur ve faiz politikaları sonucu bankaların döviz yönetimindeki eğilimleri değişmiş, 1990 sonrasında bankalar teknik deyişle uzun pozisyondan kısa pozisyona geçmişlerdir. Daha açık bir deyişle bankaların döviz borçları ve yükümlülüklerinin tutarı döviz varlıklarını aşmış, bankalar dövizle borçlanarak sağladıkları fonların bir bölümünü TL olarak plase etmeye başlamışlardır. Bankaların kısa pozisyonunda olmaları, döviz pozisyon açıklarının 1993 yılı sonunda 5.0 milyar USD'e yaklaşması olumsuz etkisini TL'nin reel olarak devalüe edildiği 1994 yılında göstermiştir. Bankalar 1994 yılında döviz pozisyon açıklarını büyük boyutta kapatmışlardır. 1999 yılında pozisyon açıkları bankacılık tarihimizin en yüksek düzeyi olan 17.301 milyon USD'e yük-

selmiştir. Bankaların döviz pozisyon açığı bir önceki yıla göre USD bazında % 30.9 oranında artmıştır. Dövizde pozisyon açığı olan bankalar, ağırlıklı olarak özel sermayeli bankalardır.

(xvi) Bankaların birleştirilmiş net dönem sonucu 2000 yılında 2.709.599 milyar TL zarara yükselmiştir. Banka kârları inceleme döneminde en dramatik azalışı 1994 yılında gösterdikten sonra, 1999 ve 2000 yıllarında zarara dönüşmüştür.

Bankaların toplu olarak zarar etmeleri bankaların kârlılık oranlarını da olumsuz etkilemiştir. 1999 yılında bankaların özsermaye kârlılık oranı, ortalama özsermayeye göre eksi % 14.9 iken bu oran 2000 yılında eksi % 72.8 olmuştur. 2000 yılında tüm banka gruplarında kârlılık oranları, bir önceki yıla göre düşmüştür.

Bankacılık sektörünün likidite riskinin yüksekliği, özkaynak yetersizliği, gelir getiren varlıkların (getirili varlıkların) görece düşüklüğü, net çalışma sermayesi açığı (serbest özkaynak olmaması), varlık devir hızının yavaşlığı, aşırı döviz kuru riski (net döviz pozisyon açığı), donuk kredilerin büyük tutarlara ulaşması gibi önemli sorunları vardır. Bu sorunlar sonucu bankacılık sektörü büyük boyutlu zarar etmektedir. Olumsuz gelişmeler, yalnız Fon'a devredilen bankalardan kaynaklanmamakta, tüm banka grubunda gözlenmektedir. Bankalarda yönetim hataları, sorunları daha da ağırlaştırmaktadır. Yalnız 2000 yılı sonuçlarının başarısız olması değil, eğilimlerin olumsuz yönde olması, bu sektörde ciddi bir rehabilitasyon, program ve uygulama zorunlu kılmaktadır.

Bankacılık

Banka-Mali ve Ekonomik Yorumlar Dergisi

Bankacılık Sektöründen Haberler

Akbank'ın Net Kârı: 205 Trilyon Lira

Akbank Genel Müdürü Zafer Kurtul, bankanın bu yılın ilk yarısındaki net kârının 205 trilyon liraya yükseldiğini bildirdi. Yazılı bir açıklama yapan Kurtul, Akbank'ın ilk altı ayda 273 trilyon lira brüt kâr elde ettiğini ve 68 trilyon lira da vergi karşılığı ayırdığını kaydetti.

Geçen yılın aynı dönemine oranla kredilerde % 139, mevduatta % 117 ve toplam aktifte ise % 100 oranında artış sağlandığını belirten Kurtul, toplam aktiflerin de Haziran 2001 itibarıyla 12 katrilyon lirayı aştığını açıkladı. Kurtul, Akbank'ın yılın ilk yarısında reel sektörü desteklemeye gayret ettiğini de vurgulayarak, açıklamasında şu görüşlere yer verdi: "Geçen yılın aynı döneminde kredilerin toplam aktifler içindeki payı % 30 iken bu dönem, bu oran % 35'e yükselmiştir. Bankamızın toplam kredileri 4.2 katrilyon lirayı aşmıştır. Krediler Pazar payımız ise % 14'e ulaşmıştır. Mevduatımızdaki gelişme de çok olumludur. Toplam mevduatımız 8 katrilyon liraya yaklaşmıştır. Tüm bu gelişmeler sonucunda da bankamızın net kârı 205 trilyon liraya yükselmiştir." Bu büyümeyi sağlamalarına olanak veren güçlü finansal yapısının önemli özelliklerinden bir tanesinin Akbank'ın aktiflerinin tamamen bankacılık faaliyetleri ile ilgili bulunması ve dolayısıyla çok likit bir mali bünyeyi göstermesi olduğunu vurgulayan Kurtul, açıklamasında şöyle dedi: "İştiraklerimizin ve sabit kıymetlerimizin toplam aktiflerimiz içerisindeki payları sadece % 2 olup, bunlar da bankacılık hizmetlerimizle ilgili faaliyetlere tahsis edilmişlerdir. Diğer taraftan bankamızın elde ettiği kâr tamamen gerçek bankacılık işlemlerinden oluşmuş olup, gelirleri içinde iştirak ve gayrimenkul satış kârları bulunmamaktadır."

Osmanlı Bankası'nda Yeni Dönem

Birleşme aşamasındaki Osmanlı Bankası ile Körfezbank'ın yeni organizasyon yapısı ve üst yöneticileri belli oldu. Osmanlı Bankası'ndan yapılan açıklamaya göre, Osmanlı Bankası çatısı altında gerçekleştirilecek birleşme sonrasında, bankanın Genel Müdürlüğünü 1 Nisan 2000 tarihinden bu yana aynı görevde bulunan Turgay Gönensin yürütecek.

Körfezbank Genel Müdürü Hüsnü Akhan ise Doğu Grubu bünyesinde İcra Komitesi Üyeliğinin yanı sıra bankalar ve çeşitli finans kuruluşlarının Yönetim Kurulu Üyesi olarak çalışmalarını sürdürecektir. Osmanlı Bankası'nın yeni üst kurul üyeleri de belirlendi. Buna göre Uruz Ersözoğlu Hazine ve Dış İlişkiler, Cüneyt Sezgin Risk ve Denetim, Ali Niyazi Gürçan ise Kredilerden Sorumlu Genel Müdür Yardımcısı olarak görev yapacak. Pazarlamadan Sorumlu Genel Müdür Yardımcılarından Mehmet Sönmez bireysel, Sedef Güven ise ticari ve kurumsal bankacılık çalışmalarını yürütecek. Üst Kurul'daki diğer Genel Müdür Yardımcılarından Fikret Tümen Hukuk Müşavirliği'nden, Suavi Demircioğlu ise Genel Muhasebe ve Mali Kontrolden sorumlu olacak. Emine Yüksel Rizeli de Yönetim Hizmetlerinden Sorumlu Koordinatörlük görevini üstlenecek.

Fiba-Paribas Görüşmesi Devam Ediyor

Finansbank ve BNP Paribas tarafından yapılan ortak açıklamada, Fiba Holding ile BNP Paribas arasında gerçekleştirilen temaların ve detaylı inceleme çalışmalarının şu ana kadar planlandığı şekilde ilerlediği belirtildi. Söz konusu çalışmaların, Eylül ayında da devam etmesinin beklendiği ifade edildi. Açıklamada, taraflar arasında şu ana kadar bağlayıcı ve taahhüt niteliği taşıyan bir anlaşma imzalanmadığı da bildirildi. Fiba Holding ve BNP Paribas, 2 Temmuz tarihinde "gizlilik ve münhasırlık" anlaşmaları imzalamıştı. Anlaşma, BNP Paribas'ın, Finansbank'ın ve finansal iştiraklerinin faaliyet konuları ile ilgili detaylı inceleme çalışması yapmasını ve BNP Paribas'ın, Finansbank'ın çoğunluk hissesini satın almasıyla oluşacak olası stratejik ortaklığın kapsamının araştırılmasını öngörüyor.

Sümerbank Artık Oyak'ın

Tasaruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) bünyesinde bulunan Sümerbank'ın hisse senedi devir ve satış sözleşmesi anlaşması, BDDK ile Ordu Yardımlaşma Kurumu (OYAK) arasında "9 Ağustos Perşembe" günü imzalandı. Anlaşmayı, BDDK Başkanı Engin Akçakoca ve Oyak Grubu Başkanı Yusuf Selçuk Saka imzaladı. İmza törenine, Oyak Genel Müdürü Coşkun Ulusoy da katıldı.

Engin Akçakoca, imza töreninde yaptığı konuşmada, Sümerbank'ın satışının, Oyak Grubunu güçlendireceğini belirterek, "Sümerbank'ın satışının,

Oyakbank'ın uzun süreden bu yana hak ettiği büyüklüğe ulaşması açısından yerinde bir adım olduğuna inanıyorum" dedi. Oyak Grubu Başkanı Yusuf Selçuk Saka ise, şunları söyledi: "Zafiyete düşmüş olan ve belki de tasfiye sürecine girmiş olan bir bankamızı, ekonomimize kazandırmaktan mutluluk duyuyoruz. Umarız kısa bir zamanda güçlü bir hale gelir ve gerek Türk ekonomisine, gerekse grubumuza hayırlı hizmetler yapar."

Oyak Grubu'nun bankacılık sektöründe daha da büyüyeceğini vurgulayan Genel Müdür Coşkun Ulusoy ise Sümerbank'ın, Oyak'a satışıyla ilgili olarak şu değerlendirmede bulundu: "Bunu bankacılık yolunda attığımız ilk adımımız olarak görüyorum, bunu daha da büyütmek ve en önemlisi daha mükemmel bir hale getirmek, Türkiye'ye örnek bir banka haline getirmek istiyoruz. Bankacılık alanında bu attığımız adımı başka adımlar da takip edecek. İlk etapta Sümerbank'ı, Oyakbank ile birleştireceğiz, onu orada bırakmayacağız ve bazı yeniliklerin ve adımların peşinde olacağız."

Dışbank'tan 61.2 Trilyon Liralık Kâr

Dışbank'ın geçen yılın aynı dönemine göre net kârı % 104'lük artışla 61.2 trilyon liraya ulaştı. Dışbank Yönetim Kurulu Başkan Vekili ve Murahhas Azası Tayfun Bayazıt, yabancı bir ortakla birleşme konusunda seçici ve sabırlı olduklarını, yabancı ortağın nasıl bir katma değer sağlayacağına bakmak gerektiğini söyledi. Dışbank'ın 2001 yılı ilk yarı bilanço performansı, düzenlenen bir basın toplantısında açıklandı. Banka geçen yılın aynı dönemine göre bu yılın ilk 6 ayında net kârını % 104'lük artışla 30 trilyon liradan 61.2 trilyon liraya çıkardı. Bankanın toplam özkaynakları % 69'luk artışla 264.3 trilyon liraya, toplam mevduatı % 55'lik artışla 894.9 trilyon liraya, aktifleri % 43'lük artışla 1 katrilyon 623.7 trilyon liraya ve kredileri de % 56'lık artışla 280 trilyon liraya yükseldi.

Toplantıda konuşan Tayfun Bayazıt, ortaklıkla ilgili olarak Dışbank sermayedarlarının bu konuda karar verirken, ortaklığın orta ve uzun vadedeki getirisini dikkate alacaklarını belirtti. "Yabancı ortakla evlilik için acele etmemizi gerektiren bir durumda değiliz" diyen Bayazıt, "kendi başımıza sağlıklı ve tempolu büyümemizi sağlayacak mali yapımız ve sermaye gücümüz var. Yeni teknolojinin en günceline sahibiz. İnsan kaynaklarına gelince, bu alanda da eksiklerimiz yok fazlamız var. Bütün bunları dikkate aldığımızda biz diyoruz ki, birleşme sinerji, katma değer sağlayacaksa sıcak bakarız. Onun için seçici ve sabırlıyız" dedi.

Dışbank'ın 110 olan şube sayısının sene sonunda 125 şubeye ulaşacağını ifade eden Bayazıt, Dışbank'ın yalnızca bankacılık ve finans odaklı olduğunu kaydetti. Türk bankacılık sisteminde son 6 ayda, son 50 yılın en ciddi reformlarının yapıldığına ve BDDK'nın çok önemli adımlar attığına da değinen Bayazıt, fon bankalarının satışının da olumlu bir gelişme olduğunu kaydetti. Bayazıt, "Atlattığımız iki krizin süregelen etkileri; güven bunalımı ve yeniden yapılanma-

nın sancıları. Herkese büyük sorumluluk düşüyor. Biraz daha cesaret. Getirisi en yüksek sermaye, ilkeler ve etik değerler" dedi.

Vakıfbank'a 110 Milyon Dolar Sendikasyon Kredisi

Vakıfbank'ın 110 milyon dolar sendikasyon kredisi sağladığı bildirildi. Vakıfbank'tan yapılan yazılı açıklamaya göre, Amerikan Express Bank, Bank Of New York, Bayerische Landesbank, Citibank NA, Commerzbank, Dresdner Kleinwort Wasserstein, HypoVereinsbank, JP Morgan Chase ve Westdeutsche Landesbank önderliğinde, bir yıl vadeli 110 milyon dolar tutarında sendikasyon kredisi sağlandı. Açıklamada "İhracatın finansmanında kullanılmak üzere 70 milyon dolar olarak yetki verilen bu kredi, Vakıfbank'ın uluslararası itibarı ve sağlamış olduğu güvenin göstergesi olarak 110 milyon dolara yükseltildi" denildi. Kredinin faizinin Libor + 1.4 olarak belirlendiği ifade edilen açıklamada, anlaşmanın ise "15 Ağustos Çarşamba" günü banka yetkililerince Londra'da imzalandığı ifade edildi. Vakıfbank, Temmuz ayı içerisinde 200 milyon dolarlık 5 yıl vadeli seküritizasyon kredisi sağlamıştı.

İş Bankası'ndan 41 Trilyon Net Kâr

İş Bankası ilk altı ayda 41 trilyon lira net kâr elde etti. İş Bankası Genel Müdürü Ersin Özince, ekonominin istikrara kavuşması için toplumun her kesiminin üzerine düşen fedakarlığı göstermesi gerektiğini hatırlatarak, "Bu tür bir ortamda can yakarak yüksek kâr elde etme yoluna gitmedik" dedi. 35 trilyonluk gayrimenkul satış kârının ilk yarı kârı içinde bulunmadığını belirten Özince, ayrıca iç borç takasında satın alınmış devlet iç borçlanma senetlerinden sağlanan 100 trilyonu aşkın kârı da net dönem kârına dahil etmediklerini açıkladı. Özince, ilk altı ayda TL'nin dolar karşısında yaklaşık % 90 değer kaybetmesine karşılık, bankanın bilanço büyüklüğünün 10 milyar doların üzerinde olduğunu belirtti. Özince, mevduat toplamındaki piyasa paylarını % 30'un üstünde büyüttüklerini bildirdi.

İktisat Bankası'na İtalyanlar Talip

Hisselerinin tamamı Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na ait olan İktisat Bankası'nın satışında ilk adım atıldı. Bankanın satışına ilişkin olarak İtalyan UniCredito Italiano Spa ile gizlilik anlaşması imzalandı. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'ndan (BDDK) yapılan açıklamada, İktisat Bankası'nın teklif almak yöntemiyle satışı ile ilgili olarak 13 Ağustos'a kadar yapılan başvuruların değerlendirildiği belirtildi. Bunun sonucunda halen İtalya'da bankacılık faaliyetlerini sürdüren UniCredito Italiano Spa ile gizlilik anlaşması yapıldığı vurgulanan açıklamada, sözkonusu ortaklığa İktisat Bankası'nda gerekli incelemeyi yapması ve teklifini hazırlaması için izin verildiği ifade edildi.

İş Bankası'ndan İddialara Yanıt

Türkiye İş Bankası, basın yayın organlarında çıkan haberler üzerine 500 milyon dolarlık sendikasyon ödemesinin, iç kaynaklara başvurulmadan yapıldığı açıklamasında bulundu.

Bankadan yapılan yazılı açıklamada, "İş Bankası'nın sendikasyon kredisi ödemeleri için, iç piyasada yarattığı talep nedeniyle dolar kurunun yükseldiği" yönündeki haberlerin tamamen gerçek dışı olduğu ifade edildi. Banka tarafından uluslararası piyasalardan temin edilmiş olan ve bugüne kadar bir Türk bankasının almış olduğu en büyük kredi niteliğindeki 500 milyon dolarlık sendikasyon kredisinin, 17 Ağustos Cuma günü itibariyle geri ödendiği belirtilen açıklamada, şöyle denildi: "Ödeme öncesinde yurtiçi kaynaklara başvurulmadığı gibi, Merkez Bankası nezdindeki döviz depo hesaplarımız da kullanılmamış; ödemelerin tamamı yurtdışı bankalardaki muhabir mevcutlarımızdan karşılanarak, döviz kuru üzerinde herhangi bir baskı yaratmamıştır. Gerçekte döviz kuru üzerindeki en büyük baskıyı, tasarruf sahiplerini telaşa sevk eden bu tür yanlış haberler oluşturmaktadır. Bankamız, gerek ticari itibarını zedelemeyi hedefleyen gerekse bankacılık sistemini olumsuz etkileyecek bu tür yanlış ve maksatlı haberlere karşı her türlü yasal önlemi almakta tereddüt etmeyecektir."

TEB'den 18.1 Trilyon Net Kâr

Türk Ekonomi Bankası'nın (TEB) altı aylık net kârı bir önceki yılın aynı dönemine göre % 43 artarak 18.1 trilyon liraya yükseldi. Aktif toplamını 1.4 katrilyona çıkaran TEB, mevduatını da 760 trilyona yükseltti. TEB'den yapılan açıklamada, "% 105 olan likit varlıklarımızın toplam mevduatı karşılama oranı likiditemizi göstermektedir" denildi.

Ziraat Bankası 44 Şube Kapattı

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Hüsamettin Özkan, Mayıs ayında Ziraat Bankası'nın çeşitli beldelerde bulunan 44 şube ve 1 bürosunun kapatıldığını bildirdi. Kapatılan şubelerle ilgili bilgi veren Özkan, bu beldelerdeki emekli maaşı ödemesi ile diğer işlemlerinin PTT işyerlerinde yapılacağını belirtti. Özkan, MHP İstanbul Milletvekili Murat Sökmenoğlu'nun soru önergesini yanıtlarken, bankanın kapatılacak şubelerinin tespitinde, şubenin bulunduğu yerin mülki idare durumu, nüfusu, ekonomik potansiyeli gibi bir çok kriterin dikkate alındığını açıkladı.

Kalkınma Bankası'ndan 20.7 Trilyonluk Kâr

Türkiye Kalkınma Bankası, yılın ilk 6 aylık döneminde 20.7 trilyon lira kâr elde ettiğini açıkladı. Bankanın İMKB'ye gönderdiği bağımsız sınırlı denetim raporuna göre, 2000 yılının Ocak-Haziran döneminde 16 trilyon 402 milyar li-

ra kâr açıklayan Türkiye Kalkınma Bankası, 2001 yılının aynı döneminde 20 trilyon 729 milyar kâr sağladığını bildirdi.

Koç Holding Etibank'a Talip

BDDK, Fon'daki Etibank'a talip olan Koç Holding ve Sitebank'ı almak isteyen Yunan Nova Bank ile gizlilik anlaşması yaparak, iki bankada inceleme yapılması ve tekliflerin hazırlanması için izin verdi.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'ndan (BDDK), konuya ilişkin yapılan açıklamaya göre, halen Yunanistan'da bankacılık faaliyetlerini sürdürmekte olan Novabank ile gizlilik anlaşması yapılarak, Sitebank'da gerekli inceleme yapılması ve teklifini hazırlaması konusunda gerekli izin verildi. Aynı şekilde, halen banka sahibi olan Koç Holding ile de gizlilik anlaşması yapılarak, Etibank'da gerekli inceleme yapılması ve teklifini hazırlaması konusunda gerekli izin verildi. Sitebank'ın satın alınması için yatırımcılara 16.8.2001 tarihine, Etibank'ın satın alınması için de başvuruculara 17.8.2001 tarihine kadar süre tanınmıştı.

Garanti'ye 350 Milyon Dolarlık Sendikasyon Kredisi

Türkiye Garanti Bankası, ihracatın finansmanında kullanılmak üzere 1 yıl vadeli, Libor artı % 0.80 faizli, 350 milyon ABD doları tutarında sendikasyon kredisi aldı. Krediyeye ilişkin anlaşma "24 Ağustos Cuma" günü Londra'da imzalandı. Garanti Bankası'ndan yapılan açıklamada, Alpha Bank A.E, Bankgesellschaft Berlin AG, The Bank of New York, The Bank of Tokyo Mitsubishi LTD, Barclays Capital, BayernLB, Deutsche Bank AG, First Union National Bank, İntesaBci S.p.A, Mizuho Financial Group (Fuji), Natexis Banques Populaires ve Sanwa Bank Limited tarafından sendikasyon kredisi düzenlendi.

Piyasaya 200 milyon ABD doları için çıktığı belirtilerek, ancak işleme gösterilen yoğun ilginin sendikasyona olan talebi 350 milyon ABD dolarının üzerine çektiği, işlemin kapanışının ise 350 milyon ABD dolarında tutulduğu kaydedildi. Sendikasyona 26 ülkeden 52 banka katıldı. Garanti Bankası, bu yılın Mart ayında da ekonomik krizin hemen sonrasında 350 milyon Euroluk bir sendikasyon kredisi almıştı.

YKB'den 65.5 Trilyon Kâr

Yapı Kredi Bankası, yılın ilk altı aylık döneminde 65.5 trilyon lira kâr etti. Yapı Kredi Bankası Genel Müdürü Naci Sığın, daralan faiz marjları ve dövizdeki aşırı değerlenme sürecinin devam etmesine karşın, etkin aktif-pasif yönetimi ve verimli hizmet geliri sayesinde bankanın kârlılığının sürdürüldüğünü belirtti. Sığın, "Banka geleneksel ticari yaklaşımı içinde kısa vadeli kârlılık hedefini ikinci planda tutarak, bu sıkıntılı dönemde de müşterilerinin yanında yer alma gayreti içinde olmuştur" dedi.

Kriz, Bankaların Kârını 6 Ayda % 41 Eritti

İki bankanın zarar açıkladığı altı aylık bilançolarda, Dışbank bir ilke imza atarak, kârlılıkta büyük bankaların arasına girdi ve en yüksek kâr açıklayan üçüncü banka oldu. Bilanço açıklayan 14 bankanın toplam kârları 773 trilyon liradan, 456 trilyon liraya düşerek, % 41 geriledi. Hisse senetleri İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB)'nda işlem gören bankaların bilançoları açıklandı. Bu yılın altı aylık bilançolarında ilk defa, orta ölçekli bankalardan biri, kârlılıkta büyük bankaları geride bırakmayı başardı. Bilanço açıklayan bankalardan Toprakbank ile Sınai Yatırım Bankası zarar ettiğini bildirdi. Bu yıl bilanço açıklayan 14 banka, geçen yılın altı aylık bilanço döneminde 773 trilyon 720 milyar lira net kâr elde etmişken, bu yılın altı ayında net kârları 456 trilyon liraya indi. Böylece 14 bankanın toplam kârlılığı % 41 geriledi.

Altı aylık bilançosunda Akbank 204 trilyon 928 milyar lira net kâr açıklayıp, borsanın en yüksek kâr elde eden bankası olurken, Yapı Kredi Bankası 65 trilyon 556 milyar liralık net kârla, kârlılık sıralamasında ikinci oldu. Orta ölçekli bankalardan Dışbank ise açıkladığı 61 trilyon 241 milyar liralık net kârla, kârlılık sıralamasında üçüncülüğü elde ederek bir ilke imza attı.

Dışbank, kârlılık açısından hisse senetleri borsada işlem gören bankalar arasında üst sıralarda yer alırken, bu bankanın hisse başına kâr rakamı 315 liraya ulaştı. Dışbank bu açıdan da Türk Ekonomi Bankası ile birlikte hisse başına kârda, ilk iki sırayı aldı. Geçen yılın altı aylık bilançosuyla kıyaslandığında aktif toplamı en yüksek oranda büyüyen banka, % 112 ile Şekerbank oldu. En yüksek oranda mevduat arttıran banka ise % 149 ile Finansbank'tı. Özsermaye büyümesinde ise yine Şekerbank % 174'lük artışla dikkat çekti.

Bu yılın altı aylık bilançolarında halka açık bankalardan ikisi zarar etti. Toprakbank 62 trilyon lira zarar açıklarken, Sınai Yatırım Bankası 5 trilyon 869 milyar lira zarar bildirdi. Büyük bankalardan Garanti Bankası, İş Bankası ve Yapı Kredi Bankası geçen yılın altı aylık bilanço döneminde açıkladıkları net kâr rakamlarının altında kârlar açıkladılar. En düşük oranda kâr gerilemesi Yapı Kredi Bankası'nda % 45 ile ortaya çıktı. % 80 ile İş Bankası kârı en fazla düşen banka olarak dikkat çekti. Garanti Bankası'nın ise net kârında % 52 düşüş oldu. Küçük ve orta ölçekli bankalar sınıfından Abank ise net kârında % 90.77'lik gerilemeyle, net kârı en fazla düşen bankaydı. Altı aylık bilançolarda Tekstilbank'ın net kârı da % 72.47 düştü.

İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB)'nda işlem gören ve bilanço açıklayan bankalar arasında, 1988'den bu yana zarar gösteren banka sayısı üçe çıktı. 1988'den bu yana çeşitli dönemlerde Türkiye Kalkınma Bankası, Sınai Yatırım Bankası ve Toprakbank zarar ettiğini bildiren bankalar oldu. 1993 yılının üç aylık bilanço döneminde 190 milyar 187 milyon lira zarar ettiğini açıklayan Türkiye Kalkınma Bankası, daha sonra 1998'in dokuz aylık bilançosu da dahil olmak üzere açıkladığı 22 bilançonun 19'unda zarar göster-

mişti. En son 1998'in dokuz aylık bilançosunda 873 milyar 567 milyon lira zarar gösteren Türkiye Kalkınma Bankası, o bilançodan sonra bir daha zarar açıklamadı. Ancak, hisse senetleri İMKB'de işlem gören ve bilanço açıklayan bankalardan Sınai Yatırım Bankası, yaşanan iki krizin etkisini bu yılın üç aylık bilançosunda 2 trilyon 691 milyar liralık zararlar ortaya koydu. Sınai Yatırım Bankası, altı aylık bilançosunda da 5 trilyon 869 milyar lira zarar ettiğini açıklarken, altı aylık bilanço döneminde Toprakbank'ın bilançosunda da zarar çıktı. Böylece, İMKB tarihinde, bilanço açıklayan bankalardan zarar ettiğini bildiren banka sayısı üç oldu.

Hisseleri borsada işlem gören bankalardan sadece Dışbank ve Şekerbank'ın kâr artış oranları geçen yılın altı aylık dönemiyle kıyaslandığında önemli oranda artış kaydetti. 2000 yılının ilk altı ayında 30 trilyon 10 milyar lira net kâr açıklayan Dışbank, bu yılın aynı döneminde net kârını 61 trilyon 241 milyar liraya yükseltti. Bu artışla Dışbank net kârını % 104 oranında arttırdı ve halka açık bankalar arasında en yüksek kâr elde eden üçüncü banka oldu. Şekerbank ise geçen yılın aynı döneminde 547 milyar 781 milyon lira olan net kârını, bu yıl % 129 oranında artırıp 1 trilyon 259 milyar liraya yükseltti.

BDDK Osmanlı Körfez Birleşmesini Tescil Etti

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK), Osmanlı Bankası ve Birleşik Türk Körfez Bankası Genel Kurullarının, devre dair kararlarının tescil edilmesine karar verdi. BDDK'nın, "Bankaların Birleştirme ve Devirleri Hakkında Yönetmelik" kapsamında verdiği karar, Resmi Gazetenin "29 Ağustos Çarşamba" günkü sayısında yayımlandı.

Akbank'a En İyi Banka Ödülü

The Banker Dergisi Akbank'ı Türkiye'nin en iyi bankası seçti. Akbank'tan yapılan açıklamaya göre, Akbank'a bu ödülü, bireysel ve kurumsal bankacılık hizmetlerini internete taşıma başarısı ve aktiflerinde sağladığı güçlü Pazar payı artış getirdi. The Banker Dergisi, Akbank'ı Türkiye'nin en iyi bankası seçmesinin gerekçelerini şu ifadelerle açıkladı; "Türkiye'de enflasyonun düşüşü 2000 yılında Akbank mükemmel finansal sonuçlar elde etti ve özkaynak kârlılığını artırdı. Akbank, bu başarılı sonuçları kredi ve aktiflerini büyümesi, faaliyetlerini çeşitlendirmesi ve Türkiye'nin ilk ticari internet şubelerini oluşturması sayesinde elde etti."

YENİ VERGİ DÜZENLEMELERİNİN GETİRDİĞİ İMKANLAR

TAM VE KİSMİ BÖLÜNME, TAKAS, BİRLEŞME

Konuşmacılar ve Seminer Programı

Yeni Vergi Düzenlemeleri

Akif Hamzaçebi - Gelirler Genel Müdürü,
Kürşat Özgürler - Daire Başkanı -
Maliye Bakanlığı

Bölünme (Tam-Kısmi) ve Hisse Değişiminin (Takas)
Türk Ticaret Kanunu Açısından Değerlendirilmesi

Mehmet Yağcıoğlu - İç Ticaret Genel Müdürlüğü,
Genel Müdür Yardımcısı -
Sanayi ve Ticaret Bakanlığı

Bölünme (Tam-Kısmi) ve Hisse Değişiminin Halka
Açık Şirketler Açısından Değerlendirilmesi

Vahdettin Ertaş - Daire Başkanı
Sermaye Piyasası Kurulu

Yeni Düzenlemeler ile Oluşan Hukuki Rejimin
Değerlendirilmesi

Doç. Dr. Arslan Kaya - Ticaret Hukuku
Anabilim Dalı Öğretim Görevlisi -
İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Uygulamada Yaşanabilecek Sorunlar ve
Dünya Uygulamaları

Adnan Nas, Zeki Gündüz, Hüsnü Dinçsoy
Şirket Ortakları - PricewaterhouseCoopers Türkiye

Sorular ve Cevaplar

Türkiye ekonomisi için oldukça önemli ve güncel bu konunun tüm yönleriyle tartışılıp aydınlatılması fırsatı verecekleri için tüm katılımcılara teşekkürü bir borç biliyoruz.

Toplantı öncesi sorularınızı yazılı olarak tarafımıza iletirseniz daha fazla verim alınabilmesi imkanı doğacaktır.

Kayıt ve ücret ile ilgili detaylı bilgi almak için lütfen bizi arayınız.
Melek Kölükfakı 0212 259 49 80 ext. 3145 melek.kolukfaki@tr.pwcglobal.com

Yer : İstanbul Hilton Oteli

Tarih : 20 Eylül 2001

Saat : 13.30 - 18.30

Seminere katılanlara Banka-Mali ve Ekonomik Yorumlar Dergisi'ne 1 yıllık ücretsiz abonelik imkanı sağlanacaktır.

SİZ DE ABONE OLUN!

«Banka-Mali ve Ekonomik Yorumlar Dergisi»ne abone olanlar,
«Banka-Mali ve Ekonomik Yorumlar Dergisi»ni önce okuyarlardır.

Adı Soyadı :

Firma Adı :

Adres :

Posta Kodu :Tel: Fax:

- Abone olmak istiyorum.
- Yeniden abone olmak istiyorum.
- Lütfen temsilcinizi gönderin (İstanbul'da oturanlar için).

«BANKA-MALİ VE EKONOMİK YORUMLAR» Aylık Dergi, 12 sayı için 2001 Yılı Abone Koşulları;

YURT İÇİ

YURT DIŞI

6 Aylık: 17.500.000.- TL

6 Aylık 25 \$

1 Yıllık: 30.000.000.- TL

1 Yıllık: 50 \$

Not: Öğrencilere % 30 indirim yapılmaktadır.

Abone bedeli (.....) TL, aşağıdaki işaretli banka hesabınıza havale edilmiştir.

Akbank T.A.Ş.
Nuruosmaniye Şubesi
Hesap No: 35875-4

Garanti Bankası
Nuruosmaniye Şubesi
Hesap No: 6299897

T. İş Bankası
Cağaloğlu Şubesi
Hesap No: 530979

«EKONOMİK MALİ YAYINLAR SAN. VE TİC. A.Ş.» adına, abone bedeline ilişkin, bankaya yatırdığınız maktubun (ve öğrenci iseniz, öğrenci kimliğinizin) fotokopisini, yukarıdaki abone formu ile birlikte lütfen, «Banka-Mali ve Ekonomik Yorumlar Dergisi; Binbirdirek Mahallesi, Suterazisi Sokak, No. 6 / 2; 34400 Sultanahmet – İSTANBUL » adresine gönderebilir ya da şu numaraya Fax geçebilirsiniz: (0 – 212) 518 66 43 • Tel: 518 17 32 - 516 11 45 • e-mail: ekonomikyorumlar@hotmail.com

Yatırım bankacılığı
hizmetlerinde önünüzü
gösteren bir ışık var:

Kurumlara yönelik
finansal çözümlerde
Yapı Kredi Yatırım farkı !

DENİZ FENERİ:

Sığ kayalık, tehlikeli
suları işaret eder,
denizcileri uyarır ve
onlara seyrüsefere
elverişli denizdeki
yolları gösterir.
Gece karanlığında bile,
güçlü ışığıyla kolay,
güvenli yol almayı sağlar.
Mendirek girişlerinde parlar,
fırtınalı havalarda sığınacak
limanın işaret eder.
Bir deniz feneri, kendini,
millerce uzaktan gösterir,
uzak görüşlülüğün
avancıklarını sunar.

Hepsi birarada...

Başarı uluslararası kurumlarda tanınmış, deneyimli
uzmanlardan oluşan profesyonel bir kadro.

Yatırımcıları en iyi bilgilendiren sektör ve şirket araştırmaları.

Yurtiçine yayılmış geniş şube ağına sağladığı
etkin plasman gücü.

Yabancı yatırım bankalarına ve fonlara etkin ulaşım ve işbirliği.

Sadece Yapı Kredi Yatırım'da.

Yatırım bankacılığı hizmetlerinde, yolunuzu, en hızlı ve
en güvenli biçimde Yapı Kredi Yatırım aydınlatıyor.

**YKY uzmanları, kuruluşunuzla işbirliğine ve
her aradığınızda hizmet sunmaya hazır.
Halka arz, finansal ortaklık (private equity),
stratejik ortaklık, şirket evlilikleri,
proje finansmanı konularında YKY
uzmanlığından yararlanın.**

Halka arzda lider.

**YAPI KREDİ
YATIRIM**

YAPI KREDİ YATIRIM MENKUL DEĞERLER A.Ş.
Yapı Kredi Plaza Büyükdere Cad. Levent 80620 İstanbul
Tel: (0 212) 280 10 30 (pbx) www.yky.com

Hayat bir yolculuksa, yeriniz önde olmalı.

